

# KARYS

1974  
SPALIS  
Nr. 8



# KARYS

1974  
Nr. 8 (1505)

Redaktorius  
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius  
LEONAS BILERIS

Redakatoriaus pavaduotojas  
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ  
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS  
"Lietuviai Kariai Laisvajam  
Pasaulyje"  
BRONIUS BALČIŪNAS  
"Karinės žinios"

Leidžia:  
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

## TURINYS

Lentvaris prie Vilniaus .....	viršelis
Dr. P. Rėklaitis — Mažosios Lietuvos kartografijos pradžia	
XVII - XVIII a. sąvartoje .....	281
B. Brazdžionis — Dvasinė ir švietimo sritys Šarvuočių Rinktinėje ..	284
Z. Raulinaitis — Jotvingiai pietiniame fronte .....	289
E. Anderson — Pabaltijo Sąjunga — realybė ar fantomas .....	291
J. Slavėnas — Neįvykdytas sprendimas .....	296
TREMTIES TRIMITAS .....	300
J. Slavėnas — Tuščia kėdė .....	308
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE .....	310
KARINĖS ŽINIOS .....	311
KRONIKA .....	313

## ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,  
Australia — V. ŠALKONAS

## PLATINTOJAI

### JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus  
CHICAGO, ILL. —  
"Gifts International", "Parama"  
DETROIT, MICH. — V. Perminas,  
Čičauskas

OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius  
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"  
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

### KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-  
las P. Misevičius

MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-  
rary"

### ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew  
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys  
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,  
Duererstr. 13 Postfach 242

### AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-  
long North, 3215, Vic. Australia  
L. Vasilūnas — 3 Wall Street, Nor-  
wod 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$9.00, pusmečiui — \$4.50, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

Subscription \$9.00 per year. Single copy \$1.00 • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—  
Nepriklausomybės kovų—  
metais

# KARYS

Atgavintas Jungtinėse  
Amerikos Valstybėse 1950  
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 8 (1505)

SPALIS — OCTOBER

1974

## Mažosios Lietuvos kartografijos pradžia XVII—XVIII amžių sąvartoje

DR. POVILAS REKLAITIS

Vokiečių Ordino Prūsijos valstybė 1466 m. buvo padalinta. Pamarėlį ir Varmiją aneksavo Lenkijos-Lietuvos valstybė — šitą praktiškai vienai Lenkijai tekusį gabalą imta vadinti „karališkąja Prūsija“, atseit Lenkijos karaliui priklausančiąja. Likusioji gi dalis su Karaliaučiumi kaip sostine išlaikė šioki-toki savarankiškumą, ši dalis XVI amžiuje vadinta „Prūsijos kunigaikštystė“, XVII amž. — „elektoriškoji Prūsija“. Mat, paskutinis Vokiečių Ordino magistras Albertas von Hohenzollernas, 1525 m. priėmęs reformatoriaus Liuterio tikėjimo išpažinimą, pasidarė šitos Prūsijos pasauliniu kunigaikščiu ir betarpišku Lenkijos-Lietuvos karaliaus vasalu. Jo vaikaitės Onos 1594 m. įvykusios vedybos su Brandenburgo kunigaikščiu Jonu Zigmantu dinastiškai sujungė Prūsijos kunigaikštiją su Brandenburgo kunigaikščiais — elektoriais vad. kurfiurstais, kurie rezidavo Berlyne. Nors šita jungtis Prūsijos vasalitetu Lenkijos-Lietuvos atžvilgiu iš karto nepanaikino, betgi davė tai Prūsijos daliai vad. „elektoriškosios Prūsijos“ apibūdinimą, o Brandenburgo kurfiurstui nuo 1618 m. titulą — „kunigaikštis Prūsijoje“. Padėtis pasikeitė viešpataujant Friedrichui Wilhelmui, vad. Didžiuoju Kurfiurstu (1620-1688): jis švedų įtrauktas į Šiaurės karą 1656 m. sugebėjo Prūsiją išvaduoti iš Lenkijos-Lietuvos vasalitetu, kas galutinai buvo patvirtinta Olivos taikoje 1660 m. Jo sūnus kurfiurstas Friedrichas III galėjo 1701 m. Karaliaučiaus katedroje karūnuotis kaip Friedrichas I-asis „Karalius Prūsijoje“. Dabar Prūsijos vardas teko visai Brandenburgo Hohenzollernų valdomai valstybei. Bet ir Friedrichas II-sis (Didysis) Brandenburgo kurfiurstas ir „karalius Prūsijoje“, 1772 m. pasinau-

dojęs Lenkijos-Lietuvos pirmuoju padalinimu ir prisijungęs karališkąją Prūsiją (Pamarėlį ir Varmiją) ir tokiu būdu užvaldęs pilnai visą senosios Prūsijos teritoriją, pasivadino jau „Prūsijos karaliumi“, valdovu naujosios Prūsijos valstybės egzistavusios iki 1945 metų. Taigi, nuo XVIII a. Prūsija suprantama dvejopai: 1. Senoji Prūsija — baltiškųjų genčių gyventoji ir vėliau Vokiečių Ordino bei jo palikusių valdytoji teritorija; 2. Prūsijos valstybė, kuri be Brandenburgo ir Senosios Prūsijos apėmė eilę kitų Vokietijos, Lenkijos bei Austrijos žemių, prijungtų prie Prūsijos karalystės.

Mažoji Lietuva kaip lietuvių gyvenamasis kraštas Senojoje Prūsijoje išryškėja XVI amžiaus reformacijos sąjūdyje, kuomet jos plote išaugo religinio pobūdžio literatūra lietuvių kalba. Apie tai mažlietuvių istorikas Anas Bruožis (1876-1928) rašė šitaip: „Įvedus Prūsijos kunigaikščiui Albrechtui Prūsijoje Luteraus mokslą, reikėjo sueig to mokslo išguldyti liaudžiai tikyba prigimtoį kalboį. Reikėjo dabar ir lietuviams gaminti raštijos. Šisai darbas tapė pavestas kunigams. Kunigai rašė lietuviams knygas, o valdžia rūpinosi jų skleidimu“. Kunigai, daugiausia vokiečiai, dirbę pastoracijos darbą lietuvių tarpe, turėjo išmokti lietuviškai. Per tai evangelikų kunigai buvo ir pirmieji Mažosios Lietuvos tautinių santykių žinovai. Jie labai gerai žinojo, kad Lietuva Prūsijoje yra kraštas, kuriame valstiečiai kalbėjo lietuviškai, ką visu aiškumu iškeldavo savo raštuose (plg. Lepnerį ir kt.). Dėl tos pačios priežasties Lietuvos vardas pateko į Senosios Prūsijos valstybės administracijos teritorinio padalinimo nomenklatūrą. Prūsijos kunigaikštijos laikais, dar 1571-1572, visas Senosios Prūsijos

plotas buvo padalintas į 51 valsčių, be jų sujungimo į didesnes teritorijas. Didžiojo Kurfiursto Friedricho Wilhelmo valdžios metu 1663 m. buvo pradėta skirti tris didesnes vad. apskritis — teritorijas: 1. Semba, 2. Notanga ir 3. Oberlandas. 1714 m. karaliaus Friedricho Wilhelmo I-jo įsakymu, kraštui administruoti buvo įsteigti jau tik du vad. "departamentai": Karaliaučiuje "vokiškasis", o Tilžėje "lietuviškasis departamentas". 1724 m. "Lietuvos apskritis" administracijos centras buvo perkeltas į Gumbinę. Lietuvos vardas kaip administracinis teritorinis vienetas Prūsijoje, išsilaike per XVIII amžių iki 1815 metų.

Visi šie faktai turi reikšmės suprasti kartografijos reiškiniams Mažojoje Lietuvoje. Metodiškai atlikta kartografija Prūsijoje gavo pradžią valstybės priežiūroje. Valdžios prižiūrima krašto kartografinė nuotrauka Brandenburgo-Prūsijos valstybėje žinoma nuo XVII amžiaus vidurio. Tam tikslui kurfiurstai kvietėsi, dažniausiai iš užsienio, specialistų. Jų uždaviniai, ano laiko sąlygose, buvo surišti su karo inžinerija, tvirtovių statyba ir žemės matavimo darbais. Kadangi tie matininkai-kartografai buvo karaliaus apmokami tarnautojai, išliko dokumentų apie jų tarnybos eigą, o taip pat kartu su vad. karaliaus planų kamera (Plankammer) Berlyne, ir žymi dalis jų darbų.

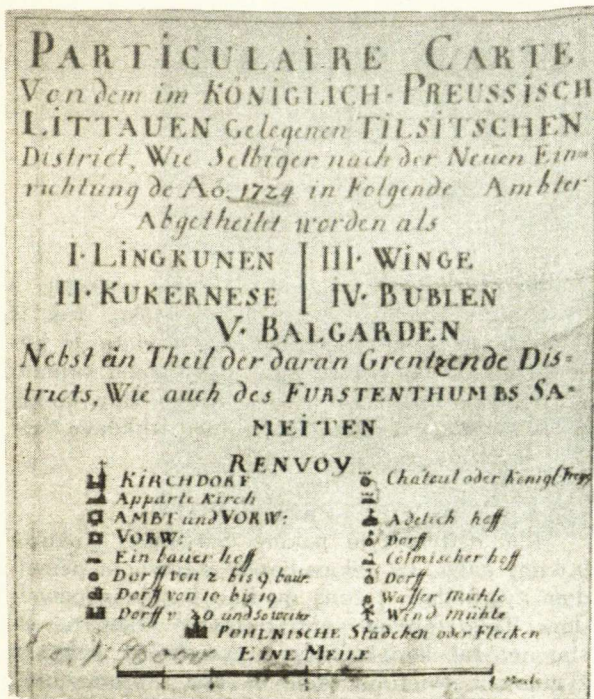
Didžiojo Kurfiursto Friedricho Wilhelmo laikais (1640-1688) krašto nuotraukos darbams Senojoje Prūsijoje buvo užangažuotas *lietuvis* bajoras inžinierius ir geografas Juozas Naronskis (miręs 1678). Jau Lietuvoje tarnaudamas Radvilams Naronskis, kaip žinome, buvo kartografavimo darbuose įsigijęs didelio patyrimo ir garso. 1655-1656 karo metais, kai Lietuvą užplūdo maskviečių gaujos, viską plėšdamos ir žudydamos, Naronskis pasitraukė į Karaliaučių. Prūsijoje Naronskis, tarnaudamas karaliui, laikotarpyje apie 1661-1674 metus, nupiešė apie 65 žemėlapius, ypatingai Sembos ir Notangos apskričių, taigi, iš dalies tų sričių Prūsijoje, kurios neužilgo ir oficialiai gavo Lietuvos vardą. Deja, Naronskio žemėlapiai nėra išlikę iki mūsų dienų. Klaipėdos apskrities su Kuršių Neringa žemėlapis, buvęs iki paskutinio karo Karaliaučiuje, esąs dingęs.

Po J. Naronskio mirties keleta metų Mažosios Lietuvos kartografavimo darbuose buvo pertrauka. Bet 1682 m. tą darbą tęsti Didysis Kurfiurstas pavedė iš Lenkijos kilusiam kartografui ir inžinieriui Samueliui Suchodoletz'ui (1649 — po 1724), kuris jau nuo 1672 m. darbavosi Brandenburge. Jam buvo perduoti ir Naronskio atliktieji žemėlapiai, kad jais galėtų pasinaudoti ruošiant valdovo užsakytam generaliniam Senosios Prūsijos žemėlapiui.

S. Suchodoletzas savo darbus pradėjo ne nuo Mažosios Lietuvos, bet nuo pietinių Senosios Prūsijos sričių, Mozūruose.

Tuo tarpu, 1688 m. valstybės sostan atsisėdo Fridrichas I (1688-1713), kuris, kaip minėta, buvo ir pirmasis "karalius Prūsijoje". Išliko žinia, kad jam 1699 m. Sam. Suchodoletzas pasiuntė išsamų pranešimą apie savo darbus Nemuno deltoje, anuomet vadintoje "**Litauische Niederung**", kas ir paženklina to darbo **Mažojoje Lietuvoje** pradžią. Pasinaudodamas jo pirmtako darbais ir savo naujais stebėjimais ir nuotraukomis, t.y., matavimais ir piešiniais, kuriuos Sam. Suchodoletzas darė kelionių po Mažąją Lietuvą metu, jis krupščiai ruošė pirmąjį Senosios Prūsijos generalinį — karo žemėlapi. 1707 m. jis tam tikslui dirbo Semboje, o 1708 m. rudenį atvyko Klaipėdon, kur tyrinėjo jūros krantą iki Palangos, ir galop, dar tais pačiais metais, užbaigė 18 lapų darbą apie Senosios Prūsijos valstybės sienas, kuris iki paskutinio karo buvo saugomas Karaliaučiaus miesto archyve. Mažoji Lietuva čia apėmė pirmus 4 lapus. Pirmame žemėlapyje, kuris paskirtas Klaipėdai ir apylinkėi, bene pirmą kartą, kraštas apibūdinamas kaip Lietuvos dalis: "Delineation der General-Landes Grentze des K(oeniglichen) **Litauischen** Amts Muemmel".

Uoli Sam. Suchodoletzo darbuotė jo gyvenimo pabaigon buvo tragiškomis aplinkybėmis nutraukta. Mirus karaliui Friedrichui I-jam (1731.II.23), jo įpėdinis, vad. kareivių-karalius **Friedrichas Wilhelmas I** karalius Prūsijoje (1713-1740) dar tais pačiais metais atleido Sam. Suchodoletzą. Negana to, jis gavo karaliaus įsakymą visus atliktus darbus atiduoti jo tarnybiniam įpėdiniui naujojo karaliaus proteguojamam inžinieriui **Jean de Collas**. Bet Suchodoletzas dar ir po to Mažojoje Lietuvoje dirbo iki 1718 m., nes lokalinė Sen. Prūsijos valdžia Karaliaučiuje nutarė, kad jis vienas turįs teisę eiti savo pareigas lietuviškuose departamentuose, kuomet J. de Collas turėjo pasitenkinti vokiečių departamentu. Veltui gilios senatvės sulaukęs Sam. Suchodoletzas meldė karaliaus grąžinti jam jo žemėlapius ir genealoginius Lenkijos-Lietuvos dinastijų piešinius, kuriuos su pagėgimu eilę metų ruošęs. J. de Collas nepasižymėjo originalumu: jo 1714 m. Įsruities, Tilžės, ir Ragainės, t.y., praktiškai, Mažosios Lietuvos žemėlapis, buvo sukompiliuotas iš Naronskio ir Suchodoletzo darbų. Galop, 1737 m. jis pasiskubino karaliui pateikti Senosios Prūsijos 12 sekcijų žemėlapi. kuriame sekė tada jau kiek pasenusiu Hennebergeriu. Karaliaus 1739 m. įsakymu uždraudė šį jo žemėlapi publikuoti. Tuo pasibaigė ir J. de Collas karjera.



1724-1725 metų Tilžės, Įsruties ir Ragainės apskričių žemėlapių titulinės lentelės, kuriose pažymėtas Lietuvos vardas ir kaikurie Mažosios Lietuvos lietuviškieji vietovardžiai.



Naujas impulsas Mažosios Lietuvos kartografavimo darbams atsirado sąryšyje su karaliaus Friedricho Wilhelmo I-jo užsimotu vad. "Lietuvos atstatymu" (Retablissement Litauen) po 1710-1711 m. maro, kurio metu, ypač į pietus nuo Nemuno, ištisi krašto plotai neteko savo gyventojų. Po 1721 m. liepos mėn. 5 ir 6 d. Oletzke įvykusios administracijos ir kariuomenės atstovų konferencijos, kuriai vadovavo pats iš Berlyno atvykęs karalius, kapitonas Von Bosse gavo iš karaliaus įsakymą Mažosios Lietuvos teritorijoje tuoj praveisti naujus žemės matavimo darbus, kurie turėjo būti pagrindu konferencijoje nutartos kolonizacijos planingam pravedimui. 1722 m. tie darbai dar apsiribojo valstybinių žemių išmatavimu Įsruties ir Ragainės valdose. Kokios apimties buvo šitie darbai iliustruoja faktas, kad jiems praveisti kapitono Von Bosse dispozicijon buvo paskirti 41 karininkas ir 204, daugiausia invalidai, kareiviai. Tų darbų galutinis rezultatas buvo spalvotas žemėlapis nupieštas ant 4 lapų masteliu 1 : 96 000, kuriame jau buvo atsižvelgta į naują 1724 m. Mažosios Lietuvos administracinį pertvarkymą, kas pažymėta akuratiškai

# Dvasinė ir Švietimo sritys Šarvuočių Rinktinėje

BAL. BRAZDŽIONIS

Atstatant Lietuvos laisvę, organizuojant jos kariuomenę, nebuvo užmirštos dorovinės ir švietimo sritys. Mūsų kariai, taip kaip ir savanoriai-kūrėjai, daugumas buvo katalikai, todėl kapelionų ir švietimo vadovų jau buvo rūpintis turėti fronto linijose, kovojant keleta metų su trimis priešais. Kariuomenės vadai giliai suprato, kad kario religingumas, dorinimas ir jo švietimas, turi eiti kartu su gyvenimu. Todėl, ne tik katalikai, bet ir kitų tikybų kariai turėjo progos atlikti tikėjimo pareigas. Nors šarvuotinkai, karo technikos kitos dalys, ryšininkai, buvo išblaškyti po kitus kariuomenės pulkus, tačiau jie turėjo progos išpažinti savo tikėjimą ir būti sąmoningais Lietuvos kariais-krikščionimis.

## DVASIOS SRITIS MŪSŲ KARIUOMENĖJE

Lietuvos kariuomenėje, kaip žinome, pulkuose buvo kariniai kapelionai. Jie turėjo etatinį karininko laipsnį su savo teisėmis ir pareigomis. Pirmasis karo technikos dalių kapelionas, pagal įsakymą, buvo paskirtas tik 1921 m., tai buvo kun. Augustinas Vaitiekaitis. Jis turėjo uždavinį, aptarnauti Karo Technikos Valdybą, Inžinerijos pulką, Auto bn., elektronikos bn. ir geležinkeliečių bn. Kai Radvilišky susigrupavo 2 Inžinerijos bn., Geležinkelių ir Šarvuočių rinktinė, iš Kauno atvykdavo technikos dalių kapelionas, o paskui jau buvo nuolatinis kun. N. Čėsna. Jis išbuvo iki užeinant bolševikams, 1940 m.

Kapelionai turėjo daug darbo. Jie, be dvasinio aptarnavimo, dar dėstydavo daliniuose kariams apie krikščionio pareigas, žmogaus sąžinę ir kario dorovingumą ir maldos reikšmę. Jų pareiga buvo išmokyti karius būti ištikimais tikybai, tautai ir visuomenei. Karinės tarnybos metu,

kariai išklausedavo 24 val. religijos pamokų, o mokomose kuopose — iki 12 pamokų. Juk iš pradžių, susirinkę kariai iš įvairių vietų ir būdami nevienodo išsilavinimo, nevienodai suprato ir religijos-dvasinės stiprybės svarbą karo lauke. Besikuriant kariuomenei, kapelionai atlikdavo dažnai ir švietimo vedėjo pareigas.

## LIKĘ MIELI PRISIMINIMAI . . .

Kai Radviliškyje įsikūrė Šarvuočių rinktinė ir kitos dalys, tai sekmadienio ankstyvom pamaldom žygiuodavo į seną medinę bažnyčią pamaldom. Teko ten išgyventi pusantų metų, tai atsimenu, kai kariai, vedami orkestro ir priešaky žygiuojant švietimo vadovui kpt. Ambraziūnui, eidavo tyliai. Bažnyčioje giedodavom, orkestras grodavo, išklausedavom kapeliono reikšmingo pamokslo. Po pamaldų, jau išėję iš miesto, užtraukdavom dainą. Grįžus laukdavo skanūs pusryčiai.

Man tokia laimė teko, kad buvau ir Ryšių batalione, Kaune, 6 mėnesius radijo kuopoj. Tada priklausiau ats. psk. Mykolo Liuberskio chorui, kuris Šančių bažnyčioje, pamaldų metu, giedodavo. Kartais giedodavo ir Šančių šaulių rinktinės mišrus choras. Dabar tos Šančių įgulos bažnyčios jau senai nebėra, okupantas ją nugriovė. O kiek brangių momentų joje vyko! Įvairūs minėjimai, pagerbimai žuvus už tėvynę. Negalima užmiršti ir ten vykusios jaunų kareivių priesaikos. Tos priesaikos vaizdas būdavo labai iškilmingas: vadai atlydi į bažnyčią, pamaldoms groja orkestras, vargonai, pamokslai, kurie liečia kario religinį ir tautinį susipratimą. Kitose pamaldose, kaip Kalėdų, Velykų, viskas būdavo su savom tradicijom. Religinis ir dorovi-

pieštuose žemėlapių tituluose, kurių pradžios skamba šitaip (kalba netaisyta):

1. *Particulair Carte Von dem in Koeniglich-Preussischen Lithauen gelegenen Insterburg-schen District* (Įsruties apskrities žemėlapis).

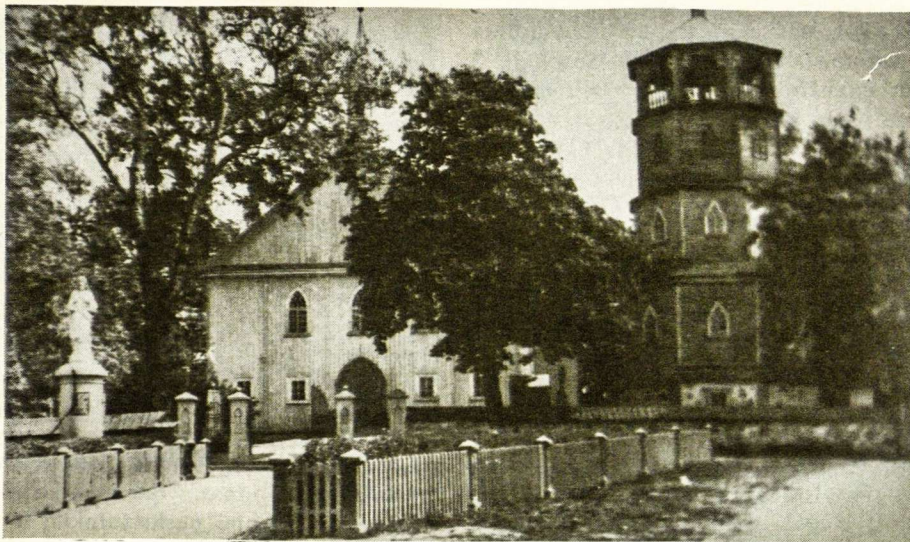
2. *“Particulair Carte Von dem in Koeniglich-Preussisch Littauen Gelegenen Ragnischen District”* (Ragainės apskrities žemėlapis).

3. *“Particulair Carte Von dem in Koeniglich-*

*Preussisch Littauen Gelegenen Tilsitschen District”* (Tilžės apskrities žemėlapis).

4. *“Particulair Carte Von dem in dem Koenig Reich Preussen gelegenen Amt Memmel nebs ein Teil der daran grenzenden Starostey vormals Fuerstenthumb Sameyten”* (Klaipėdos valdos žemėlapis).

Galima sakyti, kad šitie keturi lapai, juos sudėjęs krūvon, atvaizduoja vientiso piešinio būdu visą Mažosios Lietuvos teritoriją 1722-1725 metais.



Radviliškio bažnyčia ir varpinė. Čia vykdavo karių pamaldos. Bal. Brazdžionio nuotr.

nis auklėjimas, kėlė karių moralę, nes karys dvasiniai smukęs ir nepripažįstąs jokios moralės, yra tik stabdys laimėjimams kovose.

Ak, kaip širdis kartais skauda, kad Lietuvoj jau 30 metų nebėra tos laisvės, karių dainų, giesmių, nutilęs Laisvės Varpas, atkeliavęs iš Amerikos, seniai išdraskytas Nežinomo Kario paminklas, išniekintos šventovės.

#### KARIŲ ŠVIETIMAS NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

Be ginklų vartojimo apmokymo, paruošimo būti geru šauliu-kovotoju, kariuomenėje vyko kartu ir karių švietimas. "Karyje" J. Mingėla jau kartą rašė apie bibliotekas ir minėjo knygų skaičius, tai paliesiu kitas sritis: choras, orkestrus ir sportą.

Juo daugiau apsišvietęs karys, tuo geriau jis kovos. Mes daugelis matėme įvairių karių kultūringumą, dorumą, ar moralinį nustumimą II Pas. kare: vokiečiai buvo kultūringi, žvalūs, išmokslinti, rusai — išbadėję, nudrįsę, be jokio entuziazmo, tik keikėsi ir jų moralė buvo žvėriška. Lietuvos karys, prisimenant Savisaugos batalionus ir kovotojus partizanus, mokėjo su priešu kautis ir nekaltiems civiliams gyventojams padėti, todėl, kad per 22 laisvės gyvenimo metus, kariuomenėje kariai įgijo daug dvasinės, dorovinės ir fizinės stiprybės. Dabar tik paaiškėjo, kad kelis metus po antros bolševikų okupacijos, partizanus niekas negalėjo sunaikinti, nors prieš karinę galybę ir gausumas daug kartų buvo didesnis. Tik sutraukus išstisus divizijas rusų re-

guliaris kariuomenės, okupantas juos sunaikino. Tai dėka Lietuvos kariuomenės įdiegtų idealų, stiprios dvasios, apšvietimo, orientacijos, stiprybės, jie sugebėjo ilgai atsilaukyti.

Todėl, pirmieji šarvuotiniai, ryšininkai, geležinkeliečiai, palaikyti gerą nuotaiką frontuose, vis ėjo su daina, jie švietėsi, mokėsi rašyti ir skaityti. Anais sunkiais laikais, sunku buvo viską, kuriantis, turėti, visko stigo. Nei kareivinių, gerų ginklų, nei maisto, tačiau, jau 1920 m. bal. 25 d., įsakymu Šarvuotų Auto būrio vadas kpt. Musteikis, mokyti karius dainų, skiria ltn. Asevičių. Jis išbuvo dainų mokytoju iki 1933 m. Nuo 1935 m. šarvuotiniai ir 2 Inž. bn. sudarė bažnytinį chorą. Radviliškyje vis giedodavo apie 100 karių, kurie mokėjo apie 10 lietuviškų giesmių ir dviem balsais lotyniškas mišias. Nuo 1937 m. vėl atsiskirta nuo 2 Inž. bn. ir chore liko vieni šarvuotiniai, dalyvaujant 120 karių. Dalies vadas gen. št. plk. ltn. Sidabras, vėliau plk. Grėbliuskas, puoselėjo chorą, leido rengti lietratūros ir meno vakarus. Plk. Grėbliausko pastangomis buvo suorganizuotas pastovus liktinių puskarininkių choras, kurį sudarė 57 vyrai. Jis pasirodydavo visuomenei meno vakaruose. Tiek orkestras, tiek chorai, pasirodė 20 m. bėgyje net 40 atvejų, dalyvaudami visoj eilėj švenčių, radiofone, Gaižiūnų poligone, o su giesmėmis pamaldose dalyvauta net 55 kartus. Jų daina gaivino, artino. Šarvuotiniai visur buvo mylimi ir laukiami.

Karių teatrai, vakarai ir meno parengimai vyko lėčiau iki 1935 m. Trukdė šarvuotininkų

išsiblašymas. Per tris metus buvo suvaidinta 23 veikalai kariams ir visuomenei, surengti 3 meno vakarai, gegužinių — 19. Iš vaidintų veikalų, keli buvo pačių šarvuotinių parašyti: „Darius ir Girėnas“, „Nepriklausomybės atgavimas“, „Karo technikos dalių šventė“. Visur įgulų kariams vakarai nemokami, visuomenė mokėjo tik mažą mokesį.

Kariai dalyvaudavo įvairiuose minėjimuose, ir patys juos rengė, paradoavo ir žygiuodavo. Teko dalyvauti 1938 m., Kaune, Rugsėjo 8 d. šventėje, vėliau — Sporto šventėje, o ypač miela būdavo nueiti į Karo Mokyklą, jau iš tolo matant Vytauto Didžiojo paminklą, aikštėje, kur buvo įrengtas sporto stadionas.

Be viso šito, kariai išklausydavo nemaža paskaitų: tėvynės pažinimo, lietuvių kalbos, istorijos, skaičiavimo, auklėjimo. Daliniuose kasmet kariai išklausydavo 25-30 paskaitų.

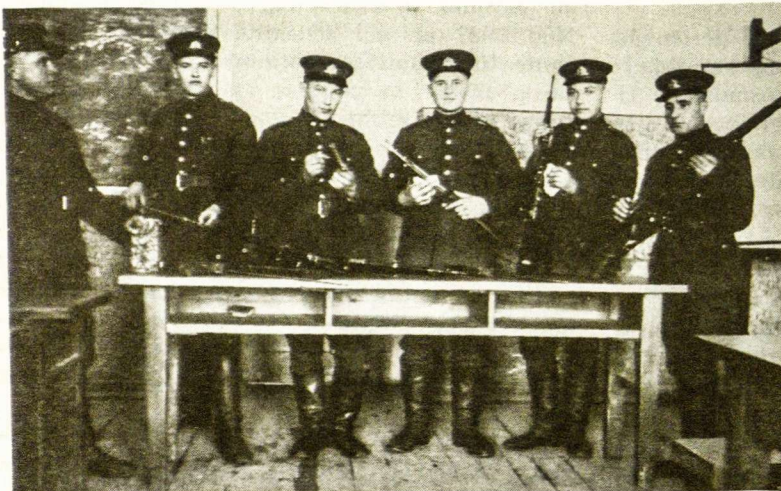
Šarvuotinių rinktinėje tarnavus, tenka prisiminti darbščius vadus: plk. Grėbliuską, Mjr. Jančių, mjr. Čapliką, mjr. Vaitkų, kpt. Migonį, kpt. Zienių, kpt. Ambraziūną, ltn. Tumą, ltn. Pustelninką, ltn. Gaidamavičių, psk. Gineitį, psk. J. Mikštą. Pastarasis dabar gyvena Australijoje. Meno ir literatūros vakaruose, vadovaujant kpt. Ambraziūnui, dalyvaudavome ir mes su savo kūryba. Išeidavo ir dienis karių laikraštėlis-sieninis. Jame rašė įvairūs kariai, paskutinę vinjetę jam nupiešė dail. Alf. Docius.

Šarvuotiniai savo dalinyje turėjo garbės knygą, pavadintą „Dalis Garbės Knyga“. Knyga buvo tvarkoma vieno karininko ir laikoma skaitykloje po stiklu. Pavarčius tos knygos pir-



muosius puslapius, matydavome Vyčio Kryžiaus kavalierių pavardes ir mintis apie jų garbingai pelnytus ženklus. Toliau vadų mintys ir aukštų svečių. Dvidešimties metų sukaktį minint įrašytas toks sveikinimas: „Šarvuotinių rinktinės vadas, karininkai, liktiniai puskarininkiai ir tikrosios tarnybos kareiviai, kariuomenės dvidešimtmečio proga, sveikina šarvuotinių rinktinės Vyčio Kryžiaus kavalierius, joje nepriklausomybės kovų dalyvius, karo invalidus, buvusius dalies vadus ir atsargos karius, linkėdami kad nenugalima šarvuotinių dvasia, kuri atnešė kovų laukuose ties Kazimieriškiais, Pronckais, Augustavu, Seiniais ir Širvintais garbingus laimėjimus, mums liktų nepamirštamam pavyzdžiui, kuris per 20 metų mus stiprino dvasioje ir jungė visus bendram vyriausiam tautos tikslui, saugoti krauju atpirtą Lietuvos laisvę“.

Karių orkestras, kaip anksčiau minėjau, atsirado šarvuotinių tarpe tik Radviliškyje. Daliniuose būdavo maži, styginiai. Radviliškyje 1935 m. buvo įsteigtas neetatiniis įgulos orkestras, jo



Virš.: Šarvuotinių Rinktinės orkestras pasiruošęs sutikti jaunus kareivius Radviliškio stotyje.

Apač.: Šarvuotiniai ruošiasi šaudymo varžyboms, 1939 m. sausio 30 d.





Prie naujojo Šarvuočių Rinktinės pastato, 1939 m.



Skyrius Ryšių B-ne, 1938 m. Kaune — Šančiuose.

Šarvuočių Rinktinės istorinė nuotrauka, daryta 1934 m., prie Šarvuočių Rinktinės štabo A. Fredoje, Kaune, priimant ir bandant Lietuvos kariuomenei iš Anglijos nupirktus lengvuosius Vicers Carden Loyd tankus.

Fotografijoje matosi dalis tuo metu tarnavusių Rinktinėje karininkų, puskarininkų ir kareivių, iš k. į deš.: trečias — psk. Morkūnas, likimas nežinomas. Su striuke — mjr. Grėbliūnas, vėliau gen. št. plk., Šarvuočių Rinktinės vadas. Likimas nežinomas. Ltn. V. Perminas — J. A. Valstyvėse. Civilis — anglų inžinierius, atlydėjęs parduodamus Lietuvos kariuomenei tankus. Ltn. A. Pustelninkas — J.A. V-bėse, dabar medicinos daktaras. Civilis — ats. gen. Velykis, atstovavęs Vicers Carden Loyd firmą. Likimas nežinomas. Ltn. H. Daugėla — nepatvirtintomis žiniomis gyvena ok. Lietuvoje. Su striuke — plk. Talevičius, Šarvuočių Rinktinės vadas, grąžinamas iš tremties Sibire, mirė geležinkelio stoties perone. Kapitonas su ūsais — išdininkas, pavardė nebeprisimenama, likimas nežinomas. Kapitonas, kariuomenės štabo atstovas, pavardė nebeprisimenama. Kpt. P. Ambraziūnas, II Pasauliniam karui pasibaigus Švedijos išduotas rusams, likimas nežinomas. Civilis, Rašauskas — vertėjas. Kpt. Milaševičius, vežamas į Sovietų Sąjungą, Lietuvos pasienyje (Adučiškyje) nusizudė. Kpt. Zienius — rusų suimtas, išvežtas, likimas nežinomas. Kpt. Jančys — rusų suimtas, išvežtas, likimas nežinomas. Adm. mjr. Kondrotas (su lietpalčiu), likimas nežinomas. Užpakalyje puskarininkis — pavardė nebeprisimenama. Ltn. V. Pečiūra (su ūsiukais), gyvena Vilniuje. Kpt. Meižys — žuvęs eismo nelaimėje J.A. V-bėse. Toliau keturi pusk. ir kareiviai, kurių pavardės nežinomos. Nuotrauką prisiuntė V. Perminas.



organizatorium buvo kpt. Ambraziūnas. Orkestras buvo sujungtas su 2 Inž. bn. mokančiais instrumentais groti kariais ir civiliais tarnautojais. Iš pradžių buvo tenupirktas tik 11 naujų instrumentų. Šarvuotinė dalyvavo 13 karių, 2 Inž. bn. — 5. Orkestras aptarnaudavo įgulos dalinių iškilmes, gražiai pasirodydavo ir plačiai visuomenei. Orkestrui kariai turėjo skirti tik savo laisvalaikį. Kariuomenės ir visuomenės šventėse dalyvauta ne tik Radviliškyje, bet ir Baisogaloje ir kt. Žiemos metu, orkestras dažnai grodavo Šaulių Namų salėje, kartu su choru, įvairiuose rengimuose. Mes, kariai, turėdavome linksmus vakarus su šokiais, prisirinkdavo daugybė visuomenės, vykdavo gražus bendravimas.

### O KAIP VEIKĖ SPORTAS?

Jau 1922 m. iš Šarvuotų Auto diviziono kariai dalyvavo sporto varžybose ir laimėjo kelias pirmąsias vietas. Pirmoje sporto dienoje dalyvavo šie šarvuotinė: L. Vokietaitis, A. Laurinaitis, Br. Šematulskis. Jie visi laimėjo pirmąsias vietas ir gavo gražių dovanų. Rungtynes sudarė bėgimas, į aukštį šokimas ir ieties metimas. Vėliau, šarvuotinė dalyvaudavo Technikos dalių rinktinėje ir sporto varžybose. 1928 m. rugsėjo 1-2 d. per karines varžybas, rinktinė gavo Krašto Apsaugos ministro pereinamąją dovaną už lengvąją atletiką ir vienkartinę dovaną už taiklų šaudymą. 1929 m. laimėjo 3 vietą, gavo dovaną "Juodąjį erelį". A. Panemunėje, rugpiūčio mėn. laimėjo antrą vietą. Čia pasižymėjo ltn. Juozapaitis 1500 m. bėgime, kliūčių bėgime — psk. Balanas, šokime — ltn. Bulvičius, granatų mėtyme — Rudys, rutulio — ltn. Šimėnas. 1930 m., Vytauto Didžiojo metais, asmenines dovanas laimėjo, iš šarvuotinė, psk. Kanickas už patulio žygį, už 5 tūkst. m. bėgimą — Keresevičius. A. Panemunėje vyko daug sporto švenčių iš įvairių šakų, ten vėl pasižymėjo kpt. Ivanauskas, ltn. Bulvičius, psk. Vl. Meleckas, Labanauskas, psk. Šilbajoris, gr. Mikalauskas, eil. Rudys ir kt.

Persikėlus šarvuotinėms į Radviliškį, čia sporto sąlygos buvo blogos. Tačiau, 1936 m. pavasarį šarvuotinė sudarė futbolo komandą ir turėjo rungtynes su 2 Inž. bn. komanda, laimėdama 1:0. Jau 1938 m. vėl turėjo rungtynes, be to, ir krepšinio komanda. 1939 m. vėl rungtynės, kuriose laimėjo futbolą ir krepšinį prieš 2 Inž. bn. Kai 1938 m. šarvuotinė įsikūrė savo gražiuose pastatuose, ten buvo ir

sporto aikštės įrengtos, kur visad vykdavo žaidynės.

Sporte daugiausia buvo visų mėgiamas taiklus šaudymas. Ne tik likt. puskarininkiai, bet ir kareiviai eidavo į šaudymo rungtynes. Iki šarvuotinė gyveno Kaune, jie domėjosi ir plaukymo sportu.

Ta pačia proga, keletas prisiminimų ir iš Ryšių bataliono gyvenimo. Nors tik 6 mėnesiai, bet liko atmintyje daug malonių akimirksnių. Kai mirė muzikos mokytojas Mykolas Liuberskis, vienas "Kario" skaitytojas prašė daugiau ką apie jį parašyti. Neilgai teko man būti jo chore. Jis būdavo toks geras, ateidavo vakarais Šančiuose mokyti mus dainų. Jis tada buvo civilis tarnautojas, bet su daina ir mažais chorais jau dalyvavęs laisvės kovų frontuose, vis nepamiršdamas jaunųjų karių. Miela būdavo dalyvauti, jam dirguojant, radijo programoje, šventėse ir kt.

Ryšių bn. švietimas ir dvasinė sritis, tvarkėsi panašiai, kaip pas šarvuotinė. Visų Technikos dalių dvasios vadovas buvo kun. Česaitis. Tiek maža žinių iš laisvės metų užsiliko šiapus, apie tai, kaip veikė Kariuomenės Štabo Spaudos ir Švietimo skyrius. Todėl visus švietimo ir kultūros darbus sunku paminėti, gaila, kad niekas iki šiol dar neparašė, kaip, iš viso, gyveno Lietuvos kariuomenė. Buvę kariai, vadai ir spaudos žmonės, susirūpinkime išleisti mūsų kariuomenės pilną istoriją. Palikime ką ateičiai!

### A.A. Pulkininkui Ernestui Čiurliui

š.m. birželio 28 d. mirus, jo žmoną Stanislovą, sūnų Kęstutį ir dukterį Birutę Zabulienę su šeima, nuoširdžiai užjaučia ir kartu liūdi

Lietuvių Karių Veteranų Sąjungos "Ramovė"  
Hartfordo Skyrius

### A.A. Leokadijai Pilvelienei

mūsų maloniai talkininkei, š.m. liepos 27 d. mirus, jos brolių Antaną Mockų su šeima, nuoširdžiai užjaučia ir kartu liūdi

L.K.V.S. "Ramovė"  
Hartfordo Skyrius

# Jotvingiai pietiniame fronte prieš slavus

Z. RAULINAITIS

(Pabaiga)

## PAGIRYS

Lyg nepakaktų vienai kilčiai trijų priskiriamų vardų: jotvingiai, dainuviai ir sūduviai, kai kurie istorikai mano, kad ir Ptolemėjo paminėti pagiritai, kronikų vadinamieji poleksianai, tai irgi tie patys jotvingiai. Tačiau, vien tik geografinis žvilgsnis į tą didžiulį plotą, kuriame randama ta paslaptinga “keturvardė” kiltis, turėtų įtikinti, kad čia reikala eina ne apie vieną, bet apie keletą kilčių ar genčių. Šis plotas yra ne tik didelis, bet ir įvairus savo pobūdžiu, upių išraižytas, padalintas pelkių ir ežerų, tarpais — miškų. Tai įvairių skirtingų pobūdžių ir savybių žemė, kurioje senaisiais laikais tegalėjo išsivystyti kelios savitos kiltys išėję į istorijos šviesą ir savais — skirtingais vardais: sūduviai, jotvingiai, dainuviai ir pagiritai-pagirėnai.

Jau T. Narbutas rašė, kad Polesė — Pagirys tai nevienalytis kraštas. Būta Volinijos Polesės, būta Lietuvos Polesės, o šiaurinė dalis apie Drogičiną ir Slonską, tai buvę tikrieji Jotvingiai. Ir P. Būtėnas sutinka, kad . . . “Nebent Sūduvos pietinę, užaugustavinę dalį ne pro šalį vadinti Jotva, o ten gyvenančius sūduvius jotvingiais” (P. Būtėnas, Sūduviai — Jotvingiai — Dainuviai, KARYS, 1957 m., gruodžio mėn. Nr.).

Rusų istorikas A.I. Rogovas sūduvius laiko jotvingių kaimynais (Rusko-Polskie Kulturnie sviazi v epochu Vozroždenia, 1966).

A. Voldemaras, savo jau minėtame, veikale<sup>5</sup> pareiškė skirtingą nuomonę dėl poleksianų. Jis mano, kad jie yra ne jotvingiai, bet prūsų gentis. Jau lenkų kronikininkas Vincentas Kadlubekas tvirtino, kad poleksianai, su sostine Drohičine, yra prūsai, arba getai (Polexiani Getorum seu Prussorum genus . . .). Pagaliau, ir Dusburgas kalba apie sūduvius ir nieko nežino apie jotvingius. Taigi, kas bu-

vo tie pagiritai-poleksianai?

A. Voldemaras šitaip apie juos aiškina: Gotams II amž. keliantis iš Pabaltijo, pagal Vyslos ir Bugo tėkmes, Juodosios jūros link, dalis prūsų genčių pasekė juos. Gotų imperijai IV amž. sugriuvus, didesnė gotų dalis ėmė trauktis atgal į Pabaltijį ir toliau į Skandinaviją, tais pačiais keliais, kuriais buvo jų keliauta Juodosios jūros link. Tame plote, prie Bugo upės, kur Ptolemėjas žymi gyvenus pagiritus, buvo susidariusi mišri gyventojų sritis, kurioje gyveno gotai, prūsai ir vėliau pradėję smelktis slavai. Ten susidaręs valstybinis junginys gotų vadovaujamas. A. Voldemaras rašo:

“Prūsų gyvenvietės galėjo driektis tarp Bugo ir Sano upių, Cholmo linkui, kur gyveno gotai, nes to miesto vardas yra skandinaviškas (*holm* reiškia salą). Iš visų lietuviškųjų kilčių prūsai ilgiausiai išlaikė sąlytį su gotais, juos lydėdami toli į Vyslos ir jos įtakų aukštupius. Dabar gi jie slinko atgal Baltijos jūros kryptimi, tuo pačiu keliu, tik priešinga kryptimi”.<sup>5</sup> Petras Būtėnas pastebėjo, kad Cholmas, kuris randasi 25 km į vakarus nuo Bugo upės ir 110 km į pietus nuo Lietuvos Brastos miesto, stovi Vilniankos upės versmių apylinkėje (P.B. “Lietuvos Karalystė”, 1968 m. KARYS 2 Nr.). Taigi, lenkiškoji *Welnianka*, ar Vilnianka, yra ne kas kita, kaip lietuviško Vilnelės vardo upė. Taigi, Cholmas buvo gotų įkurtas aisčių-pagirėnų krašte. Šis Vilnelės vardas paremia A. Voldemaro teigimą.

X a. pabaigoje tas kraštas galėjo būti jau liachų-vislanų valdžioje. Plūstant slavams iš Vyslos aukštupio į rytus, Dniepro baseino vidurio link, pagirėnai buvo paskandinti jų potvynyje. 981 m. Vladimiras, kaip jau minėta, atėmė iš lenkų-vislanų Peremišlį, Červenę ir kitus tos srities miestus. Skaitlingi piliakalniai tarp Bugo ir Viepro upių rodo, kad pagirėnų būta atkaklių kovotojų. Visas tas kraštas, pasižymintis gražiais miškais ir derlinga žeme, buvo gan tirštai apgyventas ir kontroliavo vieninteliu geru keliu iš rytų į vakarus ir atvirkščiai. Tačiau ir daugelis pilių, išsidriekusių, lyg grandinė, plote tarp Cholmo ir Belzo nepajėgė išlaikyti dvipusio spaudimo iš rytų — Rusijos slavų ir iš vakarų — lenkų. Galų gale, Pagirio kraštą apgyveno pradžioje dulebų kiltis, vėliau voliniečiai. Pagirėnų likučiai traukdami nuo slavų šiaurėn, pagal Bugą, kartu su spaudžiamais greta jų jotvingiais, greičiausia, atsidūrė prie Drogičino. Pagirėnams sunykus, jų vardas lenkų kronikininkų buvo perkeltas jotvingiams.

Jau minėtoje 945 metų pasiuntinybėje, kurioje jotvingius atstovavo Gunaro pasiųstas jotvingis, poleksianus-pagiritus atstovavo, anot A. Voldemaro, gotas Alvaldas, ar Alvadas (*Alvad' Gu-*

dov')<sup>1</sup>. Tuo tarpu, ankstesnėje, 911 metų, pasiuntinybėje jų atstovai tepažymėti tik bendru vardu *goudi*, t.y., gudai-gotai (A. Voldemaro nuomone), tada Kijevo ir Rusios valdovo, varingo Olego-Helgi, suruošto karinio žygio į Bizantiją talkininkai. Toje pasiuntinybėje neminimi jotvingiai. Tai reikėtų, kad tais metais jie dar nebuvo įtraukti į Kijevo federalinę valstybę ir dar buvo laisvi ir nepriklausomi, kai pagirėnai, gotų atstovauti, jau gal ir priklausė Kijevo valstybei, bent jai talkininkavo karo atveju. Tokiu būdu manytina, kad poleksianai-pagiritai, sukūrė savo valstybę Bugo vidurupyje, nepriklausė jotvingiams, kuriuos jie, pagal Kadlubeką, kartais paremdavę kovose prieš lenkus.

Jų valstybė neilgai tetvėrė, nes tas žemes prieš 981 m. buvo užvaldę lenkai-vislanai, kol tais metais Vladimiras, po laimingo karo su Lenkija, pasiėmė savo valdžion. Galima būtų teigti, kad gudų-gotų atstovo Alvaldo vardas yra baltiškasis; palyginti — Algirdas, D.L.K. ir Visvaldas, kunigaikštis. Tas tik rodytų, kad tie gudai — pagirėnai, jei tai būtų tautybių atžvilgiu mišraus pagirėnų valstybinio junginio, tuo metu buvo valdomi ne gotų, bet pagirėnų. Pagaliau, gal ten ir nuo tada reikėtų ieškoti paplitimo *getų* pravardės kronikininkų (ypač lenkų) taikomos ne tik pagirėnams, bet iš viso prūsams, jotvingiams ir net lietuviams.

Rusios valdovas Olegas 907 m. suruošė žygį į Konstantinopolį, galimas dalykas, ne tiek atkeršyti už 860 m. Rusios pralaimėjimą prie Konstantinopolio, kiek pramušti prekybos kelią ir išsikovoti geresnes prekybines sąlygas su Bizantija. Sakoma, jog jo didžiulėje kariuomenėje iš 80,000 vyrų ir 2,000 laivų, dalyvavo visa Kijevo valstybės galia, jų tarpe daliniai net iš Čiudės — Estų ir kitų šiaurės tautų. Ten galėjo dalyvauti ir gotų-pagirėnų valstybės kariuomenės dalys. Žygis baigėsi Konstantinopolio atsipirkimu. Taikos pasiuntinybėje dalyvavo ir *goudi-gotai*<sup>1</sup> (arba getai-pagirėnai?).

Igoris 941 m. vasarą suruošė žygį į Konstantinopolį (viso, tai trečias Rusios žygis iš eilės) su 1,000 laivų. Graikų ugnis, tačiau, jo laivyną sunaikino ir Igoris vos pats paspruko gyvas.

944 m. Igoris sutelkė dar didesnę kariuomenę, talkininkaujant ir pečenėgų dalims. Tačiau, kariuomenei tik Dunojaus žiotis pasiekus, atvyko graikų pasiuntiniai ir atsipirko. Igoris grįžo atgal į Kijevo. Šiuose abiejuose žygiuose dalyvavo ir pagirėnai Alvaldo vedami ir jotvingiai — Gunaro, nes 945 metų rusinų pasiuntinybėje dalyvauja Alvaldas ir bevardis jotvingis už Gunarą, kuris buvo arba žuvęs, ar sužeistas paskutiniame žygyje, todėl nebegalėjo pats dalyvauti pasiuntinių tarpe.

Paskutinėje pasiuntinybėje (945 m.) minimas dar vienas, greičiausia, tos pat Pagirio srities atstovas Aistis-prūsas. Jis dokumente pažymėtas irgi atstovaujantis, greičiausia, varingą — Anunda: *Istr'* (kitur *Istro*) *Amindov'*<sup>1</sup>. Kadangi tyrinėtojai mano, kad beveik visi pasiuntinių vardai yra skandinaviški, tai ir *Istr'* yra tik suslavintas *Eistr* vardas. *Eistr* gi normanams reiškė aistį, šiuo atveju prūsų-pagirėnų. Prūsai, neturėdami bendrų sienų su Rusios valstybe, negalėjo įeiti į Kijevo federalinę valstybę, tuo tarpu pagirėnai buvo Rusios pašonėje, o atstovas Aisčio vardu išduoda juos buvus prūsų kulties.

Jei būtų tokių pagirėnų, t.y., Pagirio gyventojų, tai būtų ir pačios Girios. Ta Giria tai ir buvo Pripetės baseino miškai, kuriuose gyveno jotvingiai, ką liudija "žemės kalba". Pagirėnams slavų potvynyje žlugus, Pagirio-Poleksijos vardas buvo perkeltas visai Giriai, t.y., Pripetės baseino sričiai ir Jotva gavo Pagirio-Poleksijos vardą.

Lenkų seniausieji kronikininkai, Galas Anonimas ir Vincentas Kadlubekas, iš tiesų, ir nežinojo jotvingių pavadinimo, o tik getų-poleksiečių. Tas suprantama, nes seniausi lenkų santykiai buvo su pagirėnais, kurie juos skyrė nuo jotvingių. Ir tik vėliau, pagirėnams-poleksiečiams nykstant ir kovų svorį perimant jotvingiams, jų vardas pasidarė žinomas ir lenkams. Tuo tarpu, rusinai iš Kijevo spaudę jotvingius, žinojo dar ir gudus-pagirėnus, nes buvo su jais susidūrę anksčiau ir piečiau jotvingių.

Kadangi jotvingiai buvo užkariauti ir kolonistų slavų išstumti į Sūduvą ir Lietuvą labai anksti, prieš XIII a. vidurį, tai kronikininkai tais laikais rašė, o ypač vėliau, neskyrė jotvingių nuo sūdavių ir dainuvių. Dažnai jie ir prūsams ir jotvingiams ir lietuviams prikerdavo getų-pagirėnų pravardę. Nesupratus šito istorinio fakto, lieka nesuprantama ir visa jotvingių problema. Tokia būkle naudodamiesi lenkų istorikai ir archeologai stengiasi savo "tyrinėjimų" rezultatus panaudoti atradami Jotvą Sūdovoje ir net pietinėje Lietuvoje. Tuo jie tikisi pateisinti svetimų žemių valdymą ir savo pretenzijas į visą pietinę Lietuvą ir Vilniją.

Būginė "žemės kalba" dar ir daugiau ką parodo. Ji iškelia abejones ar, dabar tebelaikomai slavų kultimi, dregovičiai iš tikrųjų buvo slavai. Šiuo klausimu besidomėdamas Petras Būtėnas priėjo tokių išvadų:

"Žemė, kur gyveno dregovičiai, arba pietrytiniai jotvingiai, sakau, tebeturi baltiškuosius vandenvardžius, juos baltiškus-jotvingiškus kartu su lietuviškaisiais, o ne slaviškais. Jei dregovičiai būtų

# PABALTIJO SĄJUNGA — REALYBĖ AR FANTOMAS

EDGAR ANDERSON

Prieš II Pasaulinį karą ant įspūdingų Latvijos Užsienių Reikalų ministerijos rūmų didžiomis raidėmis buvo lotyniškai užrašyta: „Concordia res parvae crescunt, discordia magnae concidunt“ (Vienybėje maži dalykai auga, nesantaikoje žūva dideli dalykai). Šis senobinis Sallustijaus patarimas atrodo tinka ne tik latvių tautai, bet ir jos kaimynams: estams ir lietuviams. Geografinės aplinkybės ir istorinė raida sudarė stiprias sąlygas kiek tik galima tampriausiam bendradarbiavimui tarp trijų Pabaltijo tautų.

Estija, Latvija ir Lietuva sudaro savitą atskirą bloką labai reikšmingoje vietoje, toje mažų tautų zonoje, kuri nuo Ledinuotojo vandenyno tęsiasi iki Juodųjų jūrų, t. y. nuo Suomijos iki Balkanų, atskirdama Rusiją nuo Vakarų Europos apskritai ir nuo Vokietijos konkrečiai. Vienas karas buvo užsidedęs kaip tik šioje srityje ir kitas karas galėjo lengvai joje užsidedti, kas iš tikrųjų ir įvyko.

Apytikriai skaičiuojant, Pabaltijo šalys, kartu paimtos, sudaro 400 x 500 mylių plotą, tai reiškia maždaug tiek pat, kiek Anglija ir Valija kartu, arba trečdalis prieškarinės Vokietijos, ar pusė Japonijos, bet jos yra skystai apgyventos tik šešių milijonų žmonių. Dėl savo geografinės padėties, puikių uostų ir nebuvimo kalnų barjerų, Pabaltijo šalys visada buvo laikomos tinkamu keliu Rytų — Vakarų „trafikui“ ir kartu patogiu kovos lauku jų galingesniems ir nepasotinamiems kaimynams.

1918 metais Pabaltijo respublikos atėjo į šį pasaulį kaip daugiau ar mažiau nelaukiamas kūdikis. Joms nebuvo lengva įtikinti nepriklausomų tautų šeimą, kad jos turi lygias teises jų bendruomenėje. Pabaltijo valstybės buvo apsuptos iš žemyno pusės trijų gana agresyvių kai-

myių: Rusijos, Vokietijos ir Lenkijos. Pirmos dvi pradžioje buvo bejėgės, bet jose glūdinčios didelės jėgos negalėjo pasilikti silpnos ilgą laiką. Trečiasis didelis kaimynas — Lenkija, buvo išoriniai stiprus, bet išvidiniai silpnas.

Baltijos valstybės priklausė nuo jėgų balanso tarp Vokietijos, Lenkijos ir Rusijos. Jeigu šis balansas būtų sugriautas, jos turėjo atsirasti pavojuje, nepaisant to, kuri iš tų trijų jėgų būtų stipriausia. Kuo ilgiau netikrumas tarpe trijų didžiųjų kaimynų tęsėsi, tuo ilgiau Pabaltijo respublikos turėjo laiko suderinti savo galimas turėti jėgas, ir kuo ilgiau tęsėsi tų kaimynų varžybos, tuo būtų buvę lengviau joms pasidaryti tarpe jų prasminga užtvara.

Simpatingas britų stebėtojas sako, kad buvo kažkokia gyva pamėklė Pabaltijo valstybių laikysenoje ir kad joms buvo sunku apsispręsti, ko jos turėjo labiau bijoti: ar provokacinio Sovietų piršimosi, ar grubaus ir tiesioginio Vokietijos agresyvumo, ar grobuoniškų Lenkijos uvertiūrų.

Samo neilgame nepriklausomame laikotarpyje Pabaltijo valstybės rimtai stengėsi reikštis kaip taikingas ir stabilizuojantis veiksnys audringame Vidurinės Europos regione. Jos pasirašė visas schemas ir pasiūlymus, turinčius tikslą išlaikyti taiką. Jos daug vilčių dėjo į Tautų Sąjungą, pradžioje nepastebint, kad ji buvo sudaryta būti kontrastingų didžiųjų jėgų interesų nešėja, nekreipianti per daug dėmesio į mažesnių ir silpnesnių kraštų interesus. Pabaltijo valstybių atstovai buvo aktyvūs ir Tautų Sąjungoje ir šalia jos, pasirašydami įvairius planus ir susitarimus, kurie žadėjo išlaikyti status quo ir išsaugoti pasaulį nuo karo. Už tai jie gavo ne ką daugiau, kaip apsvylimus. Bendro pobūdžio pasiūlymai nusiginkluoti ir pasmerkti karą buvo išsyk palaidoti ar padaryti neveiksmingais. Regionalinio saugumo schemas, kaip Rytų Locarno ar Šiaurės Locarno negalėjo būti įgyvendintos, nenorint Vokietijai, Lenkijai ir Sovietų Sąjungai jų pasirašyti ir Prancūzijai bei Didž.

buvę slavai, tai ten jų būtų buvę palikti slaviškieji vandenvardžiai . . . kur užpripetyje Kievo regione gyveno drevlianai, slaviškieji vandenvardžiai ir pasiliko, išliko, o kur priešpripetyje gyveno dregovičiai, tai šių žemėje vandenvardžiai tebėra baltiški. Ir šita aplinkybė atkakliai liudija, kad ir pačios dregovičių tautos būta baltiškos: kad dregovičiai tegalėjo būti baltų pietrytiniai jotvingai”. (P.B., Laiminga Pagava, KARYS 1969 m. 6 Nr.).

Jeigu dregovičiai buvo baltai, jotvingių gentis, tai ir jų istorija priklausytų ne slavams. Reikia manyti, šis klausimas dar bus keliamas ateityje ir dar daug ko nauja senojoje baltų istorijoje paaiškės.

Tyrinėjant Lietuvos senąją kartografiją, gal būtų įmanoma atrasti ir išaiškinti pėdsakus, vienu ar kitu metu sukurtų, gentinių valstybinių junginių teritorinių plotų. Jų sienų pėdsakai, išlikę senuosiuose žemėlapiuose, vėliau pasireiškė provincijų, ar kraš-

tų sienų pavidale, įvairių padalinimų ribose ir linijose ir pan. Istorinių įvykių eigoje atsiradę visoki skaldymai, padalinimai, dažnai eina pagal tam tikras, tradicines linijas, kartais atspindinčias buvusių genčių, kilčių, valstybių teritorijas ir jų sienas.

## LITERATŪRA

1. Polnoe Sobranie Russkich Letopisei, I, 1962
2. J.N. von Sadowski, Die Handelsstrassen der Griechen und Roemer, 1877
3. V.N. Tatiščev, Istorija Rossiiskaia, II, 1963
4. Macieja Stykowskiego, Kronika . . . , 1846
5. A. Voldemaras, La Lithuanie et ses problemes, I t., 1933
6. B. Kerbelytė, Lietuvių Liaudies Padavimai, 1970
7. Acta Baltico Slavica, 1969 (P.A. Rappoport, Gorod Rai)

Britanijai svyruojant jas paremti. Tada, kai Latvijai buvo suteikta vieta Tautų Sąjungos taryboje 1936 metais, jau Pabaltijo tautos buvo praradusios pasitikėjimą Tautų Sąjunga ir Vakarų demokratijomis. 1938 m., stebėdamos visišką Tautų Sąjungos nepajėgumą, Pabaltijo tautos paskelbė absoliutinį neutralumą bet kuriame būsime kare.

Pabaltijo valstybės visada jautė širpų Sovietų Rusijos milžino buvimą, iš kurio replių jos buvo išsilaisvinę. Jos taip pat turėjo nemalonų jausmą, kad jos yra daugiau ar mažiau paliktos savo likimui buvusių jų rėmėjų Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos. Jos suprato, kad Sovietų Sąjunga žaidė dvigubą žaidimą, išoriškai palaikydama normalius santykius su Pabaltijo „buržuazinėmis“ respublikomis, o slapčia organizuodama Pabaltijį komunistinį pogrindį. Norėdamos neprarasti savo nepriklausomybės, Pabaltijo valstybės stengėsi daryti viską, kad patiktų savo rytiniam kaimynui. Jos vengė dėtis prie bet kurių antisovietinių sąmokslų ar sąjungų. Jos leido sovietams naudotis savo uostais ir geležinkeliais jų tranzitui kiek galima žemiausia kaina. Lietuva pasirašė net nepuolimo sutartį su Sovietų Sąjunga 1926 metais; Estija ir Latvija tuo pavyzdžiu pasekė 1932 m. Visos trys pratęsė šią sutartį dar dešimčiai metų 1934 metais.

Vokiečių Veimaro respublika atsisakė minties užvaldyti Pabaltijo šalis, tačiau vokiečiai politikai buvo patenkinti nesutartyje situacija visoje Rytinėje Europoje, kad, atėjus patogiam momentui, jų ankstesnės teritorijos, patekusios Lietuvon, Lenkijon ir Čekoslovakijon, būtų atsiimtos. Įtakingi ekonominiai Vokietijos sluoksniai į Pabaltijo bloką taip pat žiūrėjo, kaip į nereikalingą barjerą tarp Vokietijos ir Rusijos. Jie bevelijo prekyauti tiesiogiai su rusais, be pabaltietiško tarpininko. 1927 m. sausio mėn. Vokietija užėmė nepalankią poziciją Suomijos ir Pabaltijo sąjungos atžvilgiu. Ji manė, kad Pabaltijo valstybės natūraliai priklauso Sovietų interesų sferai. Naudodama visokias legalias ir pusiau legalias priemones, Vokietija Lietuvos būklę Klaipėdos krašte darė nemalonia ir nesaugia. Tuo pačiu metu Vokietija stengėsi panaudoti Lietuvą, kaip priemonę prieš Lenkiją, išnaudodama ginčą dėl Vilniaus iki kraštutinumo, bet ne iki tiesioginio įsikišimo iš Lietuvos pusės, taigi ne iki Lietuvos — Lenkijos karo. Ši Vokietijos politika buvo aktyviai remiama Sovietų Sąjungos. Vokietijos ir Sovietų politikos artėjimas kėlė susirūpinimo Pabaltijo valstybėse, bet tuo metu dar jos galėjo tikėtis Tautų Sąjungos ir Vakarų jėgų paramos.

Kai naciai paėmė Vokietijoje valdžią, Pabaltijo valstybės tai išgyveno sumišusiais jausmais. Lietuviai ir latviai rimtai bijojo nacių agresijos, mažiau to bijojo estai. Tol, kol nacių Vokietija ir Sovietų Sąjunga buvo priešiška viena kitai nusiteikusios, Pabaltijo valstybės dar jautėsi, palyginti, gana saugiai. Kai naciai atėmė Klaipėdą iš Lietuvos 1939 m., Vokietija pareiškė norą pasirašyti nepuolimo sutartį su Pabaltijo valstybėmis. Taip kaip jos buvo pasirašiusios nepuolimo sutartį su kitu galimu užpuolėju, Sovietų Sąjunga, jos pasirašė panašią sutartį su Vokietija 1939 m. birželio mėn.

Ilgą laiką Pabaltijo valstybės dėjo daug vilčių į Vakarų valstybes, jeigu išitektų pavojus jų nepriklausomybei, nors tam nebuvo pagrindo. Jos nežinojo, kad 1923 m. Britų valdžia buvo padariusi nutarimą, kad, išskyrus įsipareigojimus, kurie išplaukia iš Tautų Sąjungos sutarties, Didžioji Britanija nesijaus turinti pareigą priešintis bet kuriems pasikeitimams, kaip pvz. Pabaltijo sąjungos sudarymui ar net jo absorbavimui iš Rusijos pusės. Britai, tiesa, siūlė Skandinavijos ir Pabaltijo sąjungą net 1918 ir 1920 metais, ir buvo labai nepatenkinti, kai skandinavai užsidėjo sau izoliacijos politiką, o Lietuvos — Lenkijos ginčas sukliudė tampresnį bendradarbiavimą visų valstybių, kurios turėjo sienas su Rusija vakaruose.

Prancūzija pasirašė karinę sutartį su Lenkija 1921 m. ir keletą kartų bandė paskatinti Pabaltijo valstybes ir Suomiją sudaryti karinę sutartį su Lenkija, tačiau atsisakė tas sutartis tiesiogiai garantuoti.

Būdama stipriausia ir plačiausia valstybė iš visų susikūrusių tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos, Lenkija natūraliai bandė jungti visas kitas aplink save. Tačiau dominavimo noras ir net arogancija kai kurių lenkų vadų apkartino kitas valstybes. Lenkijos teritoriniai ginčai faktiškai su visais savokaimynais, išskyrus tik Rumuniją, taip pat stūmė kitas šalis toliau nuo jos. Lenkų okupacija senosios Lietuvių sostinės Vilniaus 1920 m. spalio 9 d. padarė nepataisomos žalos Lenkijos santykiams su šiauriniais kraštais. Po visos eilės konferencijų Suomija ir Latvija atsisakė sueiti į sąjungą su Lenkija pirm negu bus sutvarkyti Lenkijos — Lietuvos santykiai abiem šalim priimtinu būdu. Prolenkiškai nusiteikusi Estija gana nenoromis prie prisidėjo. Pabaltijo valstybėse Lenkija buvo vertinama greičiau kaip saugumo rizika, negu kaip taikos garantija. Taip pat reikia pastebėti, kad vokiečių ir sovietų diplomatai dažnai grasindavo Pabaltijo vadams liūdnomis pasekmėmis, jei jie sueitų sąjungon su Lenkija. Lenkijos — Vokietijos nepuolimo sutartis 1934 m. ir Lenkijos dalyvavimas Čekoslovakijos dalybose dar labiau atitolino Lenkiją nuo Pabaltijo, išskyrus Estiją.

Nuo 1918 iki 1920 metų keletas planų buvo svarstoma būsiamam bendradarbiavimui ir Pabaltijo valstybių sustiprinimui. Drąsiausias iš jų buvo plati federacija Skandinavijos kraštų, Suomijos ir Pabaltijo valstybių su daugiau ar mažiau įsijungiančia Lenkija. Kita schema buvo vaizduojamasi apjungti visas šalis, turinčias sienas su Rusija vakaruose: Suomija, Pabaltijo valstybės, Lenkija, su daugiau ar mažiau įsijungiančia Rumunija ir daugiau ar mažiau įsijungiančia Ukraina. Balduri konferencija 1920 m. rugpiūčio mėn., kuri sudarė pagrindinę progą vystyti regionalinę politinę, ekonominę ir karinę sąjungą, Lenkijos buvo sunaikinta Vilniaus pagrobimu. Buvo dar keletas projektų siauresnio mastabo: Suomijos ir Estijos federacija, Latvijos ir Lietuvos federacija, ar Lietuvos unija su Lenkija. Sekanti šioje eilėje buvo Estijos, Latvijos ir Lietuvos sąjunga, ir, jai nepavykus, Estijos ir Latvijos sąjunga.

1921 m. liepos 7 d. Latvija ir Estija pasirašė karinę ir politinę sutartį, kuri buvo pratęsta 1923 m. lap-

kričio 1 d. ir 1934 m. vasario 17 d. Buvo sunku prie šios sutarties prijungti Lietuvą. Estai, ir iš dalies latviai, nenorėjo būti įvelti į Lenkijos — Lietuvos ar Vokietijos ginčus dėl Vilniaus ar Klaipėdos. Iš kitos pusės, Lietuva kurį laiką buvo užliūliuota klaidingo saugumo jausmo, remdamosi įsivaizduota sąjunga su Vokietija ir sovietų nusiteikimu prieš Lenkiją. Išdidus pabaltietiškas nacionalizmas ir didžiavimasis nepažeista nepriklausomybe buvo taip pat milžiniška kliūtis, siekiant prasmingo bendradarbiavimo tarp Pabaltijo valstybių. Nei viena iš jų nenorėjo paaukoti nei dalies savo sunkiai išsikovoto suverenumo ir interesų savo kaimyno sąskaiton ir bendriems Pabaltijo interesams. Jie buvo visiškai svetimi vieni kitiems ir neturėjo artimų kultūrinių kontaktų. Per visą eilę metų Pabaltijo valstybės kenkė sau pačiom tarpusaviais pavydais, mažais erzinimais vienas kito ir beveik net sąmoningų kliūčių darymu vieni kitų keliuose, kuo džiaugėsi vokiečių, rusų ir lenkų diplomatai ir liūdjė Amerikos, Britų ir Prancūzų stebėtojai. Reikalų maišytojai vokiečiai, lenkai ir sovietai dėjo visas pastangas kurti nesusipratimus tarp Pabaltijo valdžių.

Situacija pasikeitė 1934 m. Lietuva staigiai pasijuto visiškai izoliuota. Abu ankstybesnieji jos "rėmėjai" Vokietija ir Sovietų Sąjunga pasidarė vienas kito priešais, o Lenkija pasirašė nepuolimo sutartį su Vokietija. Ligi tol Sovietų Sąjunga priešinosi bet kokiai Pabaltijo sąjungai. Nuo 1934 m iki 1939 metų sovietai nebesipriešino Pabaltijo sąjungai, jei ji galėtų būti nukreipta prieš nacistinę Vokietiją. Jie net norėjo būti sponsoariais tokios sutarties, garantuodami Pabaltijo valstybių nepriklausomybę, su jų pritarimu ar be jo, su sąlyga, kad Sovietų Sąjunga nuspręstų, kada ir kaip toms valstybėms yra grasinama ir galėtų apsaugoti jas be jų sutikimo. Pabaltijo valstybės nenorėjo leisti įeiti Sovietų kariuomenei į jų žemes, žinoma, pramatydamos, kad jos niekad iš ten neišeis. Lenkija, Vokietija, Prancūzija ir Didžioji Britanija taip pat atmetė Sovietų pasiūlymą.

1934 m. rugsėjo mėn., nors stipriai priešinantis Lenkijai, Rusija ir Vokietija nebandė sukliudyti trijų Pabaltijo valstybių sąjungos. Kodėl atsirado ši nuolaida, galima aiškinti tuo, kad tiek Sovietų Sąjunga, tiek Vokietija dabar buvo labiau susirūpinusios sulaukyti viena kitą nuo įtakos Pabaltijy, negu stengėsi pačios ten įsitvirtinti. Vokietija kurį laiką beveik išlaikyti laisvus santykius tuose kraštuose, kurie buvo tarp jos ir Rusijos. To išdavoju buvo susidaręs užsachavimas, kuriame Pabaltijo valstybės galėjo pajudėti arčiau viena kitos.

Susipratimo ir bendradarbiavimo sutartis, pasirašyta 1934 m. rugsėjo 12 d. dešimčiai metų, griežta prasme Pabaltijo valstybių sąjungos nesukūrė. Trys vyriausybės apsiėmė tik bendradarbiauti viena su kita užsienio politikos klausimuose ir teikti viena kitai politinę ir diplomatinę pagalbą jų tarptautiniuose santykiuose. Trečias paragrafas tačiau išjungė specifines problemas, būtent Vilniaus ir Klaipėdos, iš bendrų interesų srities. Sutartis pramatė tik užsienių reikalų ministerių konferencijas dukart metuose. Trys vyriausybės instruktuos savo

diplomatinis ir konsularinius atstovus visuose kraštuose ir savo delegatus tarptautinėse konferencijose, skatindamos sudaryti tarpusavio kontaktus. Sutarčių tekstai kuriuos padarys viena iš susitariančių valstybių su kitomis valstybėmis, turi būti pateikti susitariančioms valstybėms, sutinkant trečiajai šaliai. Sutartis nepramatė karinio bendradarbiavimo; ir muito klausimas liko nepaliestas. Grynai defensyvinė Estijos — Latvijos sutartis pasiliko galioje. Siauras nacionalizmas, ekonominės varžybos, siauros ambicijos ir asmeniniai pavydai tebekliudė toliau Pabaltijo valstybių bendradarbiavimui.

Teoriškai kalbant, Pabaltijo valstybės galėjo sutelkti 500,000 kariuomenės, kas turėtų tam tikros reikšmės. Taikos metu Pabaltijo valstybėse kariuomenės skaičius siekė 4,660 karininkų ir 58,000 karių su 900 patrankų, 100 tankų, 30 šarvuotų automobilių, devynis šarvuotus traukinius, dvi geležinkelių baterijas, 400 lėktuvų, inžinerinius dalinius ir ryšių batalionus. Jungtinis Pabaltijo laivynas susidėjo iš 5 povandeninių laivų, vieno torpedinio laivo, aštuonių šarvuotų laivų, keturių minininkų, keturių keleivinių laivų, vienuolikos kuterių ir vieno povandeninio depo laivo. Sienų sargyba turėjo 5,000 vyrų, policija — 8,300 vyrų, šaulių beveik 200,000 vyrų ir moterų su visais pėstininkais, raiteliais, motorizuotais daliniais ir laivų vienetais. Karinės išlaidos Pabaltijo valstybėse siekė nuo vieno trečdaliao iki ketvirtadaliao metinio biudžeto.

Praktiškai Pabaltijo valstybės galėjo apginkluoti tik 360,000 vyrų (100,000 Estija, 130,000 Latvija ir 130,000 Lietuva). Jų visuotinė mobilizacija teoriškai galėjo būti įvykdyta per 72 valandas. Estija būtų turėjusi aštuonias brigadas, Latvija — aštuonias divizijas dviejose grupėse, Lietuva — penkias divizijas ir dvi kavalerijos brigadas.

Palyginimo dėlei reikia pasakyti, kad Suomija, turėdama tik pusę tiek gyventojų, palyginus su Pabaltijo valstybėmis, turėjo ginti dvigubai ilgesnis sienas su Sovietų Sąjunga. Suomijos sienos sudarė tačiau natūralią kliūtį, šalia to Suomija galėjo remtis Švedijos užnugariu, kai Pabaltijo valstybės, Lenkijai žlugus ir Vokietijai slapčia susitarus su Sovietų Sąjunga, buvo visiškai izoliuotos.

Išsilaisvinimo karuose Pabaltijo kariuomenės bendradarbiavo tik atsitiktinai ir mažoje skalėje. Net jau 1920 m. sausio 6 d. Pabaltijo kariniai vadai, paskatinus Britų kariniams stebėtojams, pritarė būtinumui karinės sąjungos tarp Pabaltijo valsthių, tačiau politiniai vadai šį sumanymą paliko. Tik vieną kartą 1930 m. estų ir latvių kariniai vadai rimtai svarstė artimesnio karinio bendradarbiavimo klausimą. Ir tik vieną kartą 1931 m. jie turėjo bendrus manevrus estų ir latvių laivyno ir kariuomenės. Per sekančius aštuonerius metus Pabaltijo valstybės pasikeitė tik kai kuriomis karinėmis informacijomis ir keliais karininkais.

Pabaltiečiai niekada nepadarė susitarimo suvienyti vadovybę, suvienyti ginklus, subendrinti karinę pramonę, jie net nesuvienijo komanduojuamos kalbos. Latvija naudojo angliškus ginklus, ar angliškos kilmės ginklus. Estijos ginklai buvo daugiausia vokiškos ar rusiškos kilmės. Lietuvos ginklai buvo vokiškos ar prancūziškos kilmės. Karo metu Latvija būtų buvusi visiškai atskir-

ta nuo Britanijos ginklų tiekimo. Pabaltijo valstybės nebūtų galėjusios viena kitą pagelbėti ginklais ar jų dalimis. Tik Lietuva nusipirko šiek tiek ginklų iš Švedijos dirbtuvių.

Estija turėjo palyginti gerai išvystytą laivų statybą, mašinų pramonę ir ginklų gamybą. Estijos žemėje yra nemažai alyvuoto skalūno, iš kurio galima išsunkti alyvą ir gazoliną. Latvija turėjo aukštai išvystytą elektronikos pramonę, priemonės laivų gamybai ir jų taisymui, automobilių fabriką, aviacijos pramonės užuomazgą ir ginklų dirbtuvę, kuri gamino lengvuosius ginklus, dujokaukes ir kita. Lietuvos pramonė buvo ankstyvo vystymosi tarpsnyje, bet Lietuva taip pat turėjo ginklų dirbtuvę ir gamino gerus lengvus lėktuvus. Dauguma Estijos ir Latvijos ginklų buvo pasengę, bet Lietuvos karinė technika paskutiniaisiais metais prieš II Pasaulinį karą buvo labai modernizuota. Tačiau Estijos ir Latvijos karinis apmokymas, pasak vokiečių stebėtojų, buvo aukštesnis už lietuvių. Tie patys šaltiniai laikė aukštąsias visų trijų valstybių karines vadovybes, su kai kuriomis individualiomis išimtimis, neatitinkančias laukiamiems uždaviniams. Kariuomenėms taip pat kenkė nebuvimas plataus masto manevrų. Susisiekimo sistema buvo labiausiai tinkama Latvijoje, o mažiausiai Lietuvoje. Latvija ir Estija taip pat turėjo plačius, puikius jūros uostus ir ne tokius mažus, nors kiek atsilikusius, prekybinius laivynus.

Tuoj po pirmosios Pabaltijo Užsienių Reikalų konferencijos 1934 m. gruodyje, prancūzų ir rusų ministrai painformavo Estijos vyriausybę, kad jų šalys palankiai žiūrėtų į karinės Pabaltijo sąjungos sudarymą, bet estai nenorėjo to svarstyti. Keletą kartų: 1934, 1936 ir dar 1939 metais ir lietuviai siūlė sudaryti karinę Pabaltijo valstybių sąjungą, bet pasiūlymas buvo atmestas visų trijų kraštų vadovybių. Jau net 1935 metais Estijos karinė vadovybė oficialiai pareiškė, kad ji nedarys karinės sutarties su Lietuva, iki nebus sureguliuoti Vilniaus ir Klaipėdos klausimai. Estija nenori susikirsti nei su Lenkija, nei su Vokietija. Pasak Estijos vadovybės, tebėra tik vienas galimas priešas — Sovietų Sąjunga.

Net po to, kai Lietuva "sureguliuo" savo santykius su Lenkija ir Vokietija 1938 m. kovo mėn. ir 1939 m. kovo mėn., Estija vis tiek atsisakė svarstyti karinę sutartį su Lietuva. Nėgana to, jie bandė sugriauti tebesančią karinę sutartį su Latvija, suvilioti kai kurių aukštųjų karinių Vokietijos ir Lenkijos pareigūnų apsilankymų Taline.

Net jau 1936 m. gegužės mėn. 10 d. ketvirtoji Pabaltijo Užsienių Reikalų ministerių konferencija buvo sutikta nuvertinančių pastabų, padarytų Estijos štabo viršininko generolo Laidoner, taikomų Latvijai ir Lietuvai lenkų tautinės šventės proga. 1934 m. Estijos aukštoji karinė vadovybė nepramatė tolimesnio bendradarbiavimo su Latvija ir perorganizavo savo mobilizacijos planus. 1937 m. gruodžio 5 d. Vokietijos ministeris Estijai rašė, kad, pasak jo, naivus gėn. Laidoner yra pareiškęs, jog, kalbant apie Estijos sąjungą su Latvija, niekas nebūtų verkęs, jei jos visai nebūtų buvę. 1937 m. gruodžio 20 d. Estijos diplomatas Kaasik pareiškė Britanijos ministeriui,

kad karinė sutartis buvo reikalingesnė Latvijai negu Estijai. Ateityje Estija kovosianti be jokios pagalbos iš Latvijos. Ryšium su tuo galime prisiminti vieno amerikiečio stebėtojo straipsnį būdinga antrašte: "The Self-Extermination of Self-Determination", kuris buvo parašytas, turint galvoje Pabaltijo kraštus.

1938 m. sausio 24 d. Britų ministeris Pabaltijo valstybėms liūdnam pranešė, kad tarpusaviai įtarinėjimai yra sygriovę viltį realios Pabaltijo sąjungos, turinčios galimybę apsaugoti ir nepriklausomybę ir neutralumą visų trijų Pabaltijo valstybių.

Pabaltijo kariniai planotojai rimtai svarstė galimybę Sovietų invazijos į jų kraštus. Lietuviai dar skaitėsi su Vokietijos ir Lenkijos agresijos galimybe. Latviai vokišką agresiją laikė tolma galimybe. Estai tuo tarpu atsisakė dalyvauti Latvijos kariniame planavime prieš vokiečių agresiją.

Iki nebuvo sugriuvus Lenkija, Lietuva neturėjo tiesioginės kaimynystės su Sovietų Sąjunga. Estija ir Latvija tuo tarpu turėjo ilgas sienas su Rusija ir dar ilgesnius neapginamus pajūrius. Su mažomis karinėmis jėgomis savo dispozicijoje jos galėjo sulaikyti sovietų dalinius tik trumpą laiką, tikėdamos, kad Lenkija ar kurios Vakarų jėgos ateis pagalbon. Lenkijai žlugus, tos vilties nebeliko.

Estijos gynyba buvo bazuojama gamtinės apsaugos linijoje rytuose: Narvos upė — Peipuso ežeras — Pskovo ežeras ir klampios bei miškingos sritys Lida ir Vruoda apylinkėse. Antroji gynybos linija ėjo krašto viduje: Piusa — Petersi — Pankjavitsa — Laura, o paskutinė linija buvo apie sostinę Taliną ir Estijos salose. Pagrindinė gynybos linija buvo įtvirtinta 50 cementinių bunkerų. Gynyba iš Suomijos įlankos pusės būtų buvęs daroma užminavimais apie Suursaar, Tuersaar ir Lavan-saar salas ir Aigna - Porkkala linijoje.

Latvijos generalinis štabas buvo paruošęs tris karo planus: A — ginantis nuo Rusijos, D — ginantis nuo Vokietijos ir K — ginantis nuo Rusijos ir Vokietijos kartu. Planas K nebuvo rimtai apsvarstomas. Planas A — vaizdavosi bendradarbiavimą su Estijos kariuomene. Planas D — skaitėsi su galimybe bendradarbiauti su Lietuvos kariuomene. Planas A — buvo rimtai ruošiamas ir pramatė atsitraukimą iki pagrindinės linijos: Pedezde upe — Lubans ežeras — Aiviekste upė krašto viduje su galimu atsitraukimu iki Dauguvos. Dauguva savo ruožtu buvo laikoma gynybos linija prieš vokiečių. Jūros keliai į Rygą ir Rygos apylinkės būtų užminuotos, taip pat greičiausiai Liepojus ir Ventspilis. Lengvos karinės jėgos būtų turėjusios ginti ilgus pajūrius.

Nors Lietuvos valdžia nuolatos reikalavo iš Lenkijos grąžinti Vilniaus teritoriją, tačiau Lietuvos karinės pajėgos ofenzyvinio plano neturėjo. Lietuvos generalinis štabas buvo paruošęs tik du gynybos planus — vieną prieš galimą Lenkijos ar Sovietų invaziją ir antrą — prieš Vokietijos užpuolimą. Pirmuoju atveju Lietuvos kariuomenė būtų atsitraukusi nuo sienų iki Kauno — Nevėžio linijos ir iš ten iki Dubysos linijos. Vokiečių invazijos atveju Lietuvos kariuomenė būtų atsitraukusi iki tos pačios Dubysos linijos, kuri buvo ruošiamą kaip



pagrindinė gynybos linija ir buvo įtvirtinta cementiniais bunkeriais. Tik Latvijos gynybos linijos nebuvo įtvirtintos.

Vykdydama savo gynybos planą, Latvijos kariuomenė būtų sukūrusi pavojingą tarpą Estijos gynybos sistemoje, o Lietuvos kariuomenė, atsitraukdama savo gynybos linijon, būtų atidariusi pavojingą skylę Latvijos gynybos sistemoje. Pabaltijo kariniai planuotojai vaizdavosi tik laikinę savo atskiros šalies gynybą ir neplanavo bendros veiklos prieš svetimus įsibrovėlius. Net taip vėlai kaip 1939 m. Amerikos Charge d'Affaires Rygoje buvo pritrenktas, sužinojęs, kad trys kraštai neturi tarp savęs informacijos.

Dėl to ir dėl kitų priežasčių vakariečių ir sovietų kariniai stebėtojai ir politiniai planuotojai nerodė pagarbos Pabaltijo sąjungai ir jos karinėms pajėgoms. Vienin-gu jų sprendimu Pabaltijo ginkluotos pajėgos neturi jokios militarinės reikšmės ir negali būti laikomos jėgos veiksniu. Būtų pretenzinga manyti, kad Pabaltijo valstybės yra pirmaeilės reikšmės veiksnys Europos reikaluose; tačiau, būdamos ten, kur jos yra, būtent tarp Rusijos, Lenkijos ir Vokietijos, būdamos vieningos ir tarpusavy bendradarbiaudamos, jos būtų galėjusios suvaidinti garbingą vaidmenį Šiaurės Rytų Europoje. Jų likimas gal būtų buvęs šiek tiek kitoks, negu jis pasidarė sekančiais mėnesiais.

Tose kritiškose dienose 1939 m. rugsėjo - spalio mėnesiais, Pabaltijo santarvė funkcionavo taip blogai, kad nebuvo jokio bendradarbiavimo nei politinėje, nei militarinėje plotmėje. Savo atskiriomis derybomis su Pabaltijo valstybėms Sovietų Sąjungą Pabaltijo sąjungą suskal-

dė. Tik po to, kai sovietai įsteigė savo bazes Pabaltijo valstybėse, Pabaltijo vadai pradėjo galvoti rimtai apie karinį bendradarbiavimą, bet jau buvo per vėlu.

Kai Molotovas apkaltino Pabaltijo valstybes karine konspiracija prieš Sovietų Sąjungą 1940 m. birželio mėn., nebuvo faktiškos karinės Pabaltijo sąjungos, kuri būtų galėjusi kalbėti, ir jis tai žinojo.

Pabaltijo valstybės praleido veltui 20 vertingų metų ir nesukūrė vertos dėmesio buferinės zonos, kurios iš jų buvo tikimasi. Pabaltijo valstybės sudarė svarbią kliūtį agresinėms Sovietų Sąjungos ir nacinės Vokietijos užmačioms. Kai Lenkijos — Pabaltijo barjeras buvo pašalintas bendromis šių dviejų šalių pastangomis, II Pasaulinis karas ten prasidėjo. Tą bārjerą prašalinus, šian-dien mes matome Sovietų armijas Europos viduryje, Vokietijai esant padalintai ir apipiaustytai, visai Rytų Europai esant Sovietų kontrolėje, o Vakarų Europai, patekus Sovietų šešėlin, esant luošai ir su apkarpytais sparnais, o Amerikos Jungtinėms Valstybėms apmokant sąskaitas.

Prof. Edgar Anderson, buvęs Baltiškųjų studijų puoselėjimo draugijos pirmininkas, yra parašęs eilę knygų Latvijos istorijos klausimais ir bendradarbiavęs "Lituanus" žurnale. Jis yra San Jose Kalifornijos valstybinio universiteto istorijos profesorius, ypač domėjęsis Vidurio Europos istorija, kurioje ypatingą vaidmenį yra suvaidinusi Didžioji Lietuvos Kunigaikštija. Čia spausdinamas straipsnis paskaitos forma buvo pateiktas ketvirtajai Baltiškųjų studijų puoselėjimo draugijos konferencijai Chicagoje, Illinois universitete š.m. gegužės 15 d. Paskaita lietuvių kalbon išversta Vytauto Bagdanavičiaus, MIC.

*Perspausdinta iš dienarščio DRAUGAS, Nr. 162, 1974 m. liepos 13 d.)*

#### Sukaktuvininkas Pulkininkas Kunigas Antanas Švedas, M.I.C.

Savo 64 gimtadienį, 40 m. kunigystės, 14 m. Argentinoje, 12 m. Rosario mieste mini šiais metais mūsų sukaktuvininkas. Šiam žymiam sukaktuvininkui, šiais metais, tai keturgubas jubiliejus. Kun. plk. Antanas Švedas, M.I.C. yra gimęs 1909 m. rugpiučio 13 d., Providence, R.I., J.A. Valstybėse.

Šeima buvo gausi, jis ketvirtas iš septynių vaikų, iš kurių buvo penkios sesutės ir du broliai.

Pradinį mokslą baigė savo vietovėje, baigdamas tam tikrą pasiruošimą jo numatytam pasišventimui ir 1925 m. liepos 25 d. įstojo į Marijonų Vienuoliją. Baigęs skirtą mokslo kursą įstojo į Filosofijos fakultetą Montrealio univ., Kanadoje (1925-1931), kurį ir baigė.

Vėliau mokslą tęsė Romoje. Teologijos Angelicum universitete. Mokslas sekėsi gana gerai. Kiekviena diena ir valanda jo buvo numatyta ir skirta kokiam nors kilniam darbui atlikti.

Laikas bėgo lyg vanduo upėje. A. Švedas, jaunas studentas, nepastebėjo kaip greitai prabėgo laikas ir atėjo va-

landa jo numatyto pasiryžimo, nes jis tikėjosi būti šviesiu ir kilniu patriotu, lietuvių, krikščionių, norėdamas tarnauti artimo meilei, Dievui ir Tėvynei.

Buvo iššventintas į kunigus Romoje, 1934 m. liepos 15 d., su didelėmis iš-kilmėmis. Jo mokslas, pasišventimas bei pasiryžimas nenuėjo veltui ir su patriotine meile bei ryžtu jis tampa energingas, jaunas kunigas.

1935-1939 m. jis T.T. Marijonų Aukštesniosios mokyklos Nr. 6, Thompson, Conn mokytojas. 1939-1942 m. T.T. Marijonų, naujai įstojusį vienuolijon, Clarendon Hills, Ill., vyriausias vedėjas. 1942-1946 m. įstoja į U.S. armiją kapelionu, su karo kapeliono laipsniu.

Karo kapelionu būdamas praleido viso 32 mėnesius su kariais, juos mokydamas ir paguosdamas. Iš to viso laikotarpio praleisti teko: 8 mėn. Aifutaki saloje, Cook Islands, Pietų Pacifike; 6 mėn. New Caledonia, Prancūzų žinioje; 2 mėn. Guadalcanal saloje, vienos didelės ligoninės kapelionu. 6 mėn. vienoje Salamonų saloje; 10 mėn. Filipinuose, saloje, 89 dienos su štabu ir kariškiais kovų pirmose linijose. Per tą laiką šio korpo 178 kariai žuvo ko-

vose su japonais ir apie 750 karių buvo sužeista. Divizija, kurioje jam teko tarnauti (24-toji) užkariavo Mandanao salą, vieną iš didžiausių salų Filipinuose.

Karui pasibaigus jis buvo komandiruotas į okupuotą Japoniją, su U.S.A. kariais, kur teko išbūti 44 dienas. Vienas kun. A. Švedo prisiminimas, tai labai stiprus šaltis, nes buvo nepripratęs prie to krašto žiaurais ir šalto, bei keisto klimato.

Korėjos karo metu vėl buvo pašauktas į karo kapelionus, nes tuo metu buvo atsargoje.

Praleido 29 mėnesius didelėje aviacijos ligoninėje, kurioje tuo metu buvo apie 700 sergančių karių. Vėliau buvo paskirtas Aliaskon. 10 mėnesių laikotarpyje teko skraidyti karo lėktuvais iš vienos vietos į kitą. Atliko virš 50,000 kilometrų, aplankydamas įvairių vietų karveivines Pietų Alaskoje. Ten laikydavo įvairias misijas kariuomenės daliniams, kurie buvo labai mišrūs: katalikai, protestantai, žydai ir kitokios tautybės bei tautybės.

1946-1951 m. T.T. Marijonų Vienuolijos buvo paskirtas naujųjų mokinių (naukelta į 319 psl.)

## NEJŪKYDYTAS SPRENDIMAS

Varnėnas ir žvirblis aršiausiai susipyko  
 Ir taip pradėjo bartis,  
 Kad net aplink toli skambėjo  
 Miškai, laukai pilni to triukšmo —  
 Net lapai medžių pradėj kristi.  
 O to nesusipratimo priežastis tokia:  
 Juodu susibarė dėl inkilėlio.  
 Kiekvienas tvirtino vis savo,  
 Kad inkilėlis jam priklauso,  
 Kad tik jam į medį jis įkeltas.  
 Abiejų šalių argumentai vienodai svarūs.  
 Žvirblis karščiaivosi ir šaukė:  
 — Aš ginu sodą nuo vabzdžių,  
 Naikinu kirmėles, plaštakes,  
 Visus kenkėjus ir užtai  
 Vien man priklauso inkilėlis!  
 — Tu gi, — jisai varnėnui drėbė, —  
 Nenori ginti sodo,  
 Tik ryji vyšnias pats pirmasis.  
 (Kad žvirblis mėgsta salotas,  
 Žinoma, jis tai nutylėjo).  
 Varnėnas nenori likt skolingas  
 Ir savo nuopelnus tuojau išdėsto  
 Ir žvirbliui atkerta šiurkščiai:  
 — Tu nulesi daržoves, kviečius, miežius,  
 Tau baidykles, ne inkilėlius stato  
 Ir inkilėlio tu visai nevertas.

Abiejų šalių argumentai tiek skirtingi,  
 Kad būtinai teisėjas reikalingas:  
 Teisybė juk viena, kaip perlas kevale,  
 Reikia mokėti ją surasti.  
 Teisėjas turi būt teisingas,  
 Labai jautrus ir išmintingas —  
 Kas gali būt geresnis už pelėdą?

Į garsų teismą iš visur  
 Suskrido paukščių milijonai —  
 Visi gi nori sužinot  
 Kurioje pusėje teisybė.

Pelėda tupias ant šakos  
 Pilkąja toga apsisupus  
 Ir pasitaisius akinius  
 Šalis užimt vietas pakviečia.  
 Varnėnas ir žvirblis pakilę  
 Priešais teisėją atsistoja.  
 O medžiuos, krūmuos ir laukuos,

Net iki pačio horizonto  
 Kaip jūra plunksnuočiai rikiuojas,  
 Kaklus ištiesę rimtai klausos.  
 Dar niekad niekur nėra buvę  
 Tiek daug plunksnuočių margaspalvių.

Teisėjas visu orumu  
 Pagal taisykles paukščių teisės  
 Ir pagal papročius senus,  
 Kurie per kartas susikaupę,  
 Pats grynosi sąžinės, taurus,  
 Šalis išklauso rūpestingai.  
 Užbaigęs procesą bylos,  
 Visus argumentus apsvaistęs  
 Skelbia sprendimą iškilmingai:

“Plačiosios paukščių giminės vardu  
 Tebūna kaip sakau:  
 Už sodui nuopelnus šalių  
 (Neskaitant smulkių nukrypimų)  
 Aš inkilėlį štai skiriu  
 Abiem šalim lygiai naudotis,  
 Bet ne kartu, o pamečiui”.

Kurti pradžioj tyla tuoj murmesiu pavirto,  
 Kuris stiprėjo ir tuoj parasiveržė kaip uraganas.  
 Ir triukšmas pasidarė toks baisus,  
 Kad, rodos, dangaus skliautas tuoj sugrius.  
 O triukšmas kilo čia dėl to,  
 Kad šalims sprendimas nepatiko  
 Ir kitų paukščių milijonai  
 Rėmė čia vieną ar kitą šalį.  
 Teisėjo žodžiai paskendo tam triukšme,  
 Kaip smėlio grūdėliai vandenyje.  
 Pirmas žvirblis, paskiau varnėnas,  
 O paskui juos paukštis kiekvienas  
 Puolėsi tuoj prie inkilėlio.  
 Po valandėlės gan trumpos,  
 Po kruvinos, aršios kovos  
 Lavonų krūvos aplink tįsojo,  
 O inkilėlio tik šipuliai riogsojo.

— — — — —  
 Nors sprendimas ir teisingas,  
 Bet nebus jisai naudingas —  
 Gražiais žodžiais pasiliks,  
 Jei neįvykdytas paliks.

## VIENAS IŠ XX AMŽIAUS TRAGIŠKŲJŲ EPIZODŲ

Gal būt, kad savo valstybėse Rooseveltas ir Čiurčilis buvo laikomi išminčiausiais valstybės vyrais, bet mes rusai ir kitos bolševikų pavergtos tautos galvojame, kad jie yra visiškai trumparegiai ir paskutiniai kvailiai; kaip jie galėjo taip lengvabūdiškai išduoti bolševikiniam terorui sunaikinimui milijonus nekaltų žmonių. Solženicinas.

Gegužės 27 d. 5 val. po pietų, anglų kariuomenės ryšio karininkas majoras Devis, lydimas dviejų žemesnio laipsnio karininkų, "džypu" atvyko į viešbutį "Auksinė žuvelė" ir perdavė kazokų kariuomenės vyr. vadui gen. T.I. Domanovui anglų vyr. kariuomenės vadovybės įsakymą, kad sekančią dieną visi kazokų generolai ir kiti karininkai turi vykti į Špital m., pagal anglų kariuomenės maršalo Aleksanderio įsakymą, kur rengiamoje konferencijoje bus aptariama bendra karinė-politinė padėtis ir kiti kazokų belaisvių reikalai. Čia majoras Devis pabrėžtinai įspėjo, kad visi kazokų karininkai savo buveinėse turi būti pasiruošę vykti į konferenciją gegužės 28 d., 1 val. dienos metu. Kitą dieną, t.y., gegužės 28 d. 8 val. ryto, buvo pranešta visiems rikiuotės daliniams, kad tą patį dieną, 11 val., visi kazokų dalinių vadai ir viršinininkai atvyktų į viešbutį "Auksinė žuvelė" gauti tolesnių paaiškinimų. Tuo pačiu metu buvo atvykęs kitas anglų kariuomenės pareigūnas, Džefri Meson, kuris patvirtino anksčiau perduotą majoro Devis įsakymą.

1945 m. gegužės 28 d., 12 val. dienos metu, priešais kazokų rinkitnės būstinę sustojo anglų kariuomenės automašinos: didelis baltos spalvos autobusas ir keturi kariški sunkvežimiai apdengti brezentais. Tuo pačiu metu atvyko ir du "džypai", kuriuose buvo keli anglų kariuomenės karininkai ir majoras Devis, kuris patikrinęs susirinkusius karininkus įsakė jiems užimti vietas automašinos; generolai ir aukštesnio laipsnio karininkai susėdo autobuse, o likusieji, po 10 asmenų, užėmė vietas sunk-

vežimiuose. Kiek po pirmos valandos autobusas ir sunkvežimiai su generolais ir kitais karininkais pajudėjo iš Linz į Špital, į numatytą "konferenciją".

Tuo pat metu, pabėgėlių stovykloje Pegec, susirinko visi kazokų karininkai pasiruošę dalyvauti toje pat "konferencijoje". Čia, iš bendro skaičiaus 1071 karininko, kurie buvo stovykloje, į susirinkimo vietą neatvyko 426, iš jų vieni dėl senyvo amžiaus, kiti dėl ligos, o dar kiti, kad neturėjo tinkamos sau uniformos. Toliau, apie pirmą valandą dienos metu susirinkę 645 karininkai ir užėmė vietas 32 sunkvežimiuose ir lydimi keliuose "džypuose" anglų karininkų, leidosi tolimesnėn kelionėn Linz-Nikolsdorf. Kelyje dar prisijungė kelios auto mašinos su karininkais, kurie turėjo vykti taip pat į "konferenciją".

Pravažiavus apie 16 km. kelio Linz-Ober Drauburg, visose automašinosose buvo 14 generolų, 2359 štabo ir k. karininkai, 65 karo valdininkai, 7 feldšeriai ir 2 šventikai. Kada mašinų vilkstinė pravažiavo 20 km., ir pasiekė kalnų kelią, visos automašinos sulėtino greitį ir tuo pačiu į kiekvieną mašiną išoko po du anglų kareiviu ginkluotu automatais, kuriuos tuojau čia pat nukreipė į sėdinčius kazokų karininkus. Toliau bevažiuojant, iš miško pradėjo rodytis anglų kariuomenės lengvi šarvuočiai, ginkluoti kulkosvaidžiais ir p., kurie ėmė brautis į tarpą važiujančių automašinų su tokiu apskaičiavimu, kad kiekvienam šarvuočiu tektų stebėti keturias mašinas. Toliau, netoli kelio, matėsi išsidėstę anglų kariuomenės pėstininkų daliniai.

Pagrindinė vora susidarė iš 118 kariškų sunkvežimių lydimų 32 lengvų šarvuočių, 4 sanitarinių automašinų ir lauko radio stoties. Kelyje septyni karininkai pabėgo ir tokiu būdu išsigelbėjo nuo sunaikinimo. Dviem valandom praslinkus, visa automašinų vilkstinė pasiekė Špitalį, kur pasirodė daug pastatų-bara-

kų, aptvertų spygliuotomis vielomis su įrengtais bokštais, kuriuose jau sėdėjo sargybiniai su paruoštais kulkosvaidžiais. Kada visos automašinos suvažiavo į aikštę, tuojau užsidarė vartai ir iš visų pusių prie vielių priartėjo anglų kariuomenės tankai nukreipdami savo patrankas ir kulkosvaidžius į beginklius kazokų karininkus. Čia jau nebeliko jokios, dėl anglų "džentelmeniškumo" ir dvidešimtojo amžiaus civiliziuotos demokratijos, abejonės. Tuo pačiu metu pasklido gandai, kad gen. Domanovui, kuris buvo laikomas atskirai, būvę pranešta, kad gegužės 29 d. visi kazokų karininkai bus išduoti bolševikams; tokia gandai tuojau ir pasitvirtino, kuomet kai kurie karininkai kreipėsi į stovyklos komendantą, kuris čia pat trumpai pasakė, kad toks įsakymas yra gautas iš Londono ir jis bus įvykdytas. Vietovė, kurioje buvo sutalpinti karininkai, gautomis žiniomis, jau anksčiau buvo panaudota išduodant nežinomą skaičių kazokų kareivių.

Stengiantis gelbėti, kas dar būtų galima, generolas Krasnovas parašė prašymą prancūzų kalba Anglijos karaliui ir Raudonajam Kryžiui, bet į tai nebuvo atsižvelgta. Nakties metu keletas karininkų nusizudė perplaudami sau venas, ar pasikardami. Jų lavonai buvo sudėti prie didžiųjų vartų, bet niekas į tai nekreipė dėmesio. Ryto metą, apie penktą valandą, du šventikai, kurie buvo pasitikę anglų nuoširdumu, čia pat suruošė pamaldas, jos tęsėsi virš dviejų valandų. Pamaldų metu visi susirinkusieji klūpojo ir karštai meldėsi. Buvo visai aišku, kad baisus - niekšiškas išdavimas ir kartu mirtis, nesulaikomai artėja.

8 val. ryto (gegužės 29 d.) į stovyklą įvažiavo daugybė anglų sunkvežimių, į kuriuos buvo įsakyta sutalpinti visus čia esančius kazokų karininkus. Čia kilo didžiausias šauksmas-riksmas; susirinkusieji šaukė, geriau mus vietoje sušaudykite, bet mes nesutikime būti išduotais. Prasidėjo, pilna to žodžio prasme, baisi agonija. Pradžioje, anglų kareiviai nepaklusniusius pradėjo šautuvų buožėmis mušti, bet kai tas negelbėjo, į stovyklą įėjo neginkluotų kareivių kuopa ir jėga visus su-

sodino į paduotus sunkvežimius. Toliau, keturioms valandoms praslinkus, visa automašinų vilkstinė pasiekė Austrijos miestą Judenburg, dešinėje pusėje Mur upės, kur pradėjo anglų ir bolševikų demarkacijos linija. Čia prie tilto vienoje pusėje upės stovėjo anglų, o kitoje pusėje bolševikų sargybos.

Po valandos laiko, kai, atseit, visi "formalumi" buvo sutvarkyti, lygiai 13 val. 45 min. (gegužės 29 d., 1945 m.) pirmas kazokų karininkų penketukas buvo pasiūstas tiltu į bolševikų pusę, bet jie priėję prie tilto vidurio, staiga, puolę iš srauniai tekančią upę nuo apie 25 metrų aukščio ir tokiu būdu nusižudė.

Toliau perdavimo tvarka buvo pakeista ir visi karininkai buvo vėl sutalpinus į sunkvežimius pervežti per tiltą. Ir tokiu būdu, 1945 m. gegužės 29 d., penktą valandą po pietų, buvo tiksliai išpildytas 1943 m. Jaltos susitarimas, prieštaraujantis bet kokiems tarptautiniams nuostatams ir paprastam žmoniškumui.

Aprašant čia, suglaustai, kazokų tragediją, tenka paminėti, kad jie, kazokai, jokio nusikaltimo nebuvo padarę. Visa jų kaltė buvo, kad jie stengėsi išsilaisvinti iš bolševikinio teroro ir norėdami likti nepriklausomi, prisijungę prie vokiečių kariuomenės, tikslu, kovoti prieš pavergėjus bolševikus. Toliau, tenka pastebėti, kad Jaltos susitarimai, kaip mums lietuviams, taip ir kitoms Pabaltijo valstybėms, nebuvo visai pašalinis reikalas. 1943 m. lietuvių baimė būti išduoti Stalino "malonei", nebuvo visai be pagrindo. Apie Jaltos susitarimus vokiečiai tuomet plačiai skelbė, bet mes tuo netikėjome ir laikė-

me tik propaganda; deja, tai buvo tikrovė, ir labai žiauri tikrovė. Tada buvo išspręstas ir Lietuvos likimas: nors okupacija tuomet nebūvo pripažinta, bet tai tik tarp kitko, nes bolševikams Lietuvą pagrobęs, niekas iš laisvojo pasaulio ir žodžio nepratarė dėl jų neteisėtų veiksmų. O Jaltoje du draugai trečiam "draugui" viską davė, ko tik tas norėjo, bet iš jo nieko nereikalavo, o kaip gi kitaip galėjo būti, kai tai buvo "gerasis dėdė Joe", kaip jį ten vadino. Šiandieną daug kas pasigenda ano meto Jaltoje sudarytų susitarimų teksto, jei iš viso tokie buvo, tačiau, jei ir buvo, tai "dienos šviesos", dėl savo nepopuliarumo, greitai nepamatyts. Pagaliau, "trys didieji", būdami neblogoje nuotaikoje, tokių sutarčių galėjo ir nesurašyti, o pilnai pasitikėti vieni kitais "ant žodžio".

Baigiant, tenka pastebėti, kad tuomet Stalinas su savo klika mums ir kitiems jau buvo gerai žinomas kaip žiaurus despotas, sunaikinęs milijonus nekaltų žmonių, bet lieka klausimas į kurį neteko girdėti atsakymo: kas suteikė, arba galėjo suteikti teisę mažai grupei vyrų, nors juos vadinysime valstybininkais su pakrikusiais smegenimis (su normaliais smegenimis asmens taip pasielgti negalėjo), spręsti pasaulio likimą ir atiduoti milijonus nekaltų žmonių sunaikinimui. Čia pat tektų paminėti ir mums lietuviams artimus ir aktualius klausimus, tai Lietuvos okupaciją ir II Pasaulinio karo laikotarpį. Svarbiausia tai, kad to meto Lietuvos vyriausybei ir kariuomenei netrūka priekaištų; vieni, laikydami save žinovais, aiškina, kad būtinai lietuvių kariuomenė turėjo prisijungti

prie vokiečių kariuomenės ir kartu žygiuoti atsiimti Vilnių, nes ir patys vokiečiai dėl to darė pasitylimus. Kiti vėl aiškina, kad bolševikų invazijai vykstant Lietuvos vyriausybė ir kariuomenė būtinai turėjo priešintis, nors pergalės tikėtis ir negalėjo, bet būtų visokios istorijos kitaip mus įvertinę, na, ir laisvas demokratinis pasaulis būtų kitaip žiūrėjęs. Dabar gi, Lietuvos kariuomenė, kaip sakoma, savo neryžtingumu prieš laisvą pasaulį užtraukė didžiausią gėdą. Tai, štai tau, ir sprendimas.

Čia suglaustai buvo paminėtas II Pas. karui pasibaigus tragiškas kazokų likimas, kurį lėmė ne kas kitas, o kaip tik didžiosios demokratinės valstybės. Tad kodėl panašus likimas negalėjo ištikti ir Lietuvos kariuomenės, jeigu ji būtų prisijungus karo metu prie vokiečių kariuomenės ir kartu kovojusi prieš bolševikus. Tokiu būdu Jaltoje tos kariuomenės likučius (jei jų būtų pasilikę), tie patys demokratiniai kraštų valstybės vyrai lengva širdimi galėjo atiduoti "gerajam dėdei Joe". O kiek dėl to galėtų "sielotis" mūsų garbinami istorikai su savo istorijomis, tai bent dabar, po trisdešimt metų patyrimo, tokias iliuzijas reikėtų išmesti iš galvos. Tiesa, istorijos yra, kaip paprastai, rašomos, bet kiek liečia pavergtus kraštus ir persekiojamus tų kraštų gyventojus, tai istorikai atsiliepia gana kukliai, nes iškėlimas aikštėn teisybės, nevisiems gali patikti. Toliau tektų pastebėti, kad ir dabar vedama politika nedaug skiriasi nuo ano meto pokarinės politikos, kurios pasėkoje pasaulis iki šiol neturi ramybės ir atrodo, kad tokios ramybės teks dar ilgai palaukti.

#### KLAIDINAMA VISUOMENĖ

Š.m. "Naujienų" 204 numeris tilpo VI. Navicko pasirašytas rašinys pavadintas: "Iš Čikagos jūrų šaulių veiklos". Šiame rašinyje, tarp kitko, rašoma: "Jau nuo 1959 m. Čikagos jūrų šaulių kuopa kasmet rengia Union Pier vietovėje Jūros Dieną... Pritraukus į Jūros Dienos rengimą Detroito ir pagaliau Cicero Jūrų šaulių kuopas, paskutinės dviejų metų ruošiamos Jūrų Dienų šventės pasidarė gausesnės, iškilmingesnės ir įdomesnės..."

Faktam patikslinti į tai atsakyтина:

a. Pernaį ir šiemet Union Pier įvykusios LŠST Jūros Dienos nieko bendro neturi su aprašomomis "nuo 1959 m." rengiamomis taip vadinamomis Jūros Dienomis, nes jos būna siauro — kuopinio masto ir pobūdžio. Tuo tarpu pernai ir šiemet įvykusios LŠST Jūros Dienos buvo rengtos Šaulių Sąjungos vardu, jas pernai rengė Detroito "Švyturio" kuopa, o šiemet — Cicero "Klaipėda" jūrų šaulių kuopa. Abiejose minėtose LŠST Jūros Dienose dalyvavo bent po tris jūrų šaulių kuopas, įtakingi Michigano valstijos, lietuvių visuomenės bei Šaulių Sąjungos CV atstovai.

Abi minėtos Jūros Dienos vyko Tėvynės laisvinimo ženkle, kurių metu buvo atliktos įvairios patriotinės apeigos, buvo iškilminga akademija, šv. mišios.

b. Į LŠST Jūros Dienos rengimą nė "Švyturio", nė "Klaipėdos" j. šaulių kuopų niekas "nepritraukė". Jų rengimas paprastai išplaukia iš LŠST centro valdybos, — valdyba nutaria ir pveda kuriai kuopai tą nutarimą įvykdyti. Šiemetinės LŠST Jūros Dienos rengėjų vardu

J. Milkovaitis

Cicero "Klaipėda" j.š. kuopos pirm.

## ŽIRGAI

Lietuvių kovose dalyvaudavo ir žirgai. Esant Lietuvai didelei ir galingai ir valdant Vytautui Didžiajam, mes jį matome paveiksle ant žirgo prie Juodųjų jūrų. Taip pat matome raitus karius kaunantis ir Žalgirio mūšyje. Žirgas-arklys juk yra kario draugas. Pasakojama, kad kovos lauke žirgas, kad užstojus savo šeimininką-karį nuo kulkų, atsiguldavo priešais ir tokiu būdu apsaugodavo jo gyvybę. Žirgai-arkliai didelį vaidmenį vaidino ir Lietuvos Nepriklausomybės kovose, o taip pat ir padedant Klaipėdos Krašto lietuviams prisijungti prie Lietuvos. Tikrai yra sveikintinas vachmist-

ro Jurgio Rutkausko užsibrėžtas tikslas pagerbti žirgą, 1-me gusarų pulke pastatant jam paminklą. Nuotrauka įdėta š.m. KARIO Nr. 3 viršelyje.

O, pasakysiu, kad žirgai, kaip ir žmonės, tamaudavo kariuomenėje ir iš pradžių kaip ir kareiviai naujokai, būdavo apmokomi.

1-me gusarų pulke naujai nupirktiems arkliams apmokyti buvo ir tam tikras dalinys, remonto eskadronu vadinamas. Faktinai niekas ten nieko neremontavo, o tik nupirktus arklius apmokydavo. Naujai nupirktus arklius ir pulke gautus apžiūrėdavo, duodavo vardus ir aktą surašydavo pulko vado skirta komisija, kurią sudarydavo pulko ūkio viršininkas, veterinarijos gydytojas ir kuris nors

karininkas. Remonto eskadronui vadovavo ir naujai nupirktus arklius apmokydavo civilis tarnautojas-mokytojas Pivaras (vardo nebeprisimenu). Keistas tai buvo žmogus. Jis dėvėjo karišką uniformą, nešiojo karininko kepurę ir visus antpečius turėjo apsisivęs balta blizgančia medžiaga (galionu vadinama). Ir ta savo uniforma jis skyrėsi, ne tik nuo kareivių, bet ir nuo karininkų. Iš kur jis tą uniformą buvo pasisavinęs, neteko sužinoti.

Remonto eskadrone tarnaujantiems kareiviams nebuvo taikoma didelė drausmė ir jie į jį pakliuvę jautėsi daug laisviau, negu kad rikiuotės eskadronuose.



Kareiviai juokdavosi iš savo vado ir jo keistų komandų apmokant arklius. Į jų jojyklą kartais atjodavo ir pulko vadas. Remonto eskadrono vadas paduodavo komandą "ramiai" ir sakydavo: "palaukite vyručiai! Aš josiu su pulko vadu pasikalbėti". Pasikalbėjęs vėl grįždavo ir mokymą tęsdavo toliau. Pivaras buvo gabus arklių mokytojas. Jo paties arklys mokėjo šokti valsą, polką ir kitus šokius.

Respublikos Prezidentas Antanas Smetona mėgo jodinėti. Jam 1-me gusarų pulke buvo paskirti arkliai ir kariai-palydovai, o jiems vadovavo arklių mokytojas Pivaras.

Prezidentas su savo adjutantais atvažiuodavo automobiliu į pulką ir jį palikęs pulko rajone, jodavo pasijodinėti.

Prezidentui jojant, jį lydėdavo adjutantai-karininkai, sargybiniai-kareiviai ir arklių mokytojas Pivaras.

Prezidentas matydavo tą jo išsigalvotą uniformą, bet nieko nesakydavo. O jei prezidentas nieko nesako, tai kas gi daugiau gali sakyti. Taip Pivaras ir dėvėjo savo ta keista uniformą.

Pasijodinėti prezidentas jodavo į Kleboniškių mišką arba Ažuolyną. Pasijodinėjęs, grįždavo į pulką ir sė-

dęs į automobilį, vykdavo namo. Nuotraukoje, pirmoje eilėje, ant juodo žirgo R. P. Antanas Smetona, jo kairėje, toliau, adjutantas (pavardės nežinau), ir taip pat kairėje arklių mokytojas Pivaras. Dešinėje, ant balto žirgo, kitas adjutantas. Nuotrauka daryta žiemos metu, gusarų pulko rajone.

Antanas Girmius

Redaguoja —  
S. Kaunellenė  
531 W. Grand Blvd.  
Detroit, Mich. 48216



# TREM TIES TRIMITAS

## MIELOS SESĖS IR BRANGŪS BROLIAI

Baigiasi vasara su įvairiais išvažiavimais, gegužinėmis, sąskrydžiais. Atostogų metu sunkiau buvo reguliariai susirinkti, planingai veikti. Vasaros metu daugelis kuopų ruošė šaudymo pratimus ir varžybinių šaudymą su dovanomis. Šaudybos sportas yra puoselėtinas, nes gyvename tokiu metu, kai mokėjimas taikliai šaudyti gali ir gyvybę išgelbėti. Ypač jaunimui šis sportas prie širdies ir tuo būdu galima daugiau jaunų žmonių į šaulių eiles įtraukti. Gaila, ne visose vietovėse galima tinkamas šaudyklas įsiruošti ir jomis laisvai naudotis, o šaudymas, kaip ir kiekvienas sportas, reikalauja nuolatinės praktikos.

Tose vietovėse kur savų šaudyklų negalima įsiruošti, reikėtų ieškoti ryšių su policija ir kariuomene ir jų šaudybose praktikuotis.

Rudenį prasidės aktyvesnė veikla, įvairūs minėjimai, susirinkimai. Būtų gera, kad kuopų pirmininkai sudarytų veiklos planą ir įjungtų į veiklą visas sekcijas. Reikia bandyti išjudinti ir tuos šaulius, kurie apsimokėję metinį mokesį, ramiai laukia sekančių metų. Ar nenusižengia jie šauliškai dvasiai, ar nelaužo jie statuto nuostatų ir drausmės taisyklių? Būti šauliu, reiškia, būti kovojančios už savo laisvę tautos gyvąja lastele. Neveiklumas yra merdėjimas, kuris negali būti toleruojamas LŠST CV, atskirų dalinių vadovų, nei paskirų šaulių. Jei bus planas, jei visų sekcijų vadovai dirbs ir įjungs į darbą paskirus šaulius, bus atliktas didelis darbas.

Kiekvienas, prieš stodamas į Sąjungą, privalo apsigalvoti — ar yra pasiruošęs dirbti, būti aktyviu, atlikti jam pavestas pareigas, jei ne — tepasiieško kitų organizacijų, kur galės priklausyti, bet nedirbti. Šaulių Sąjungos stiprybė ne narių skaičiuje, bet koki tie šauliai.

Laikas atsijoti grūdus nuo pelų, laikas į darbą įjungti kiekvieną šaulį, šaulę. Kiekvieno šaulio namus turėtų lankyti "Karys" ir bent vienas kitas lietuviškas laikraštis. Yra tokių, kurie vyres-

nio amžiaus sulaukę nebegali skaityti, bet jei jie finansiniai pajėgūs, gal reikėtų juos paprašyti užsakyti "Karį", studentui ar studentei, kuris mokslus eidamas trūksta pinigų. Pajutęs šaulių juo domėjimąsi, gal jis įstotų į šaulių eiles ir tęstų šauliškąjį darbą.

Centro Valdybos pirmininkas ir vicepirmininkai įvairiems reikalams, turėtų paruošti metmenis ir išsiuntinėti atskirų dalinių atatinkamoms sekcijoms. Daliniai, gavę tokius metmenis, pagal vietines sąlygas turėtų išvystyti veiklą. Centro valdybą sudaro šauliškąjį veikloj veteranai, jie ilgus dešimtmečius dirba šaulišką darbą ir žino kaip atskiri daliniai dirbo laisvoji tėvynėj. Jiems lengva veiklos metmenis paruošti.

Mūsų eilėse yra mokytojų, kultūrininkų, rašytojų ir spaudos žmonių. "Kary" turim savo skyrių. Užpildykim jį savo vertingais straipsniais, prisiminimais, veiklos korespondencijomis. Daugiau bendradarbių, įdomesnis skyrius. Daugiau gerų nuotraukų, skyrius puošnesnis. Būtų gera, jei nuotraukos būtų aiškios, prie nuotraukų ant atskiro lapelio būtų surašyta kas joje yra, kokia proga daryta ir kas darė. Lapelį priklijuoti prie nuotraukos. Jei nuotraukos ar kokią medžiagą norit atgauti atgal, pažymėkit ir pridėkit sau adresuotą, su ženklu voką.

Dažnai bendradarbiai tą pačią korespondenciją siunčia bent keliems laikraščiams ir tuo erzina tuos, kurie bent keletą lietuviškų laikraščių ir žurnalų prenumeruoja. Būtų gera, kad į atskirus laikraščius apie tą patį įvykį rašytų kiti korespondentai. Jei rašo tas pats asmuo, būtų gera, jei rašytų ne žodis žodin į visus laikraščius.

Jei būtinai reikia pasirašyti slapyvardžiu, redakcija turi turėti ir tikrą pavardę ir adresą, kad kilus ginčams galima būtų neaiškumai išsiaiškinti.

Rašydami korespondencijas, pasitikrinkit faktus, kad nereiktų vėliau daryti atitaisymų. Redaktorė korespondencijų tikslumo patikrinti negali, duomenų neturi, ir todėl už korespondencijų tikslumą atsako korespondentai.

Skyrius nedidelis, todėl norėtusi, kad jame

## PIRMASIS KANADOS ŠAULIŲ MOTERŲ SĄSKRYDIS IR GEGUŽINĖ

Kanados šaulės, vadovaujamos Hamiltono "DLK Algirdo" š. kp. moterų sekcijos vadovės šaulės Stasės Petkevičienės, talkinant visų Kanados kp. moterų sekcijų vadovėms ir šaulėms, rugpiūčio 18 d. surengė visų Kanados moterų šaulių sąskrydį ir gegužinę. Vietą pasirinko netoli Hamiltono, Lietuvių Medžiotojų ir Žvejotojų Klubo didžiulę aikštę, su puikiais įrengimais sportiniam šaudymui, mišku, ežerėliu ir nemaža pastoge. Gražus oras, patraukli vieta ir žavi sesių sąskrydžio idėja — sąskrydžio pelnas skiriamas lietuviškajai spaudai paremti, paskatinti suvažiuoti didelį skaičių šaulių ir svečių iš plačių Kanados apylinkių. Sąskrydyje, be Hamiltono "DLK Algirdo" kp. sesių, dalyvavo Toronto "Vlado Pūtvio" kp. ir "Baltijos" j.š. kp., St. Catharines "Povilo Lukšio" kp. ir iš Clevelando "Kar. Juozapavičiaus" kp. šauliai. Dėl didelio atstumo nedalyvavo Montrealio kp. sesės, bet jos prisiuntė savo auką. Taigi, visais Kanados keliais suvažiavo daugiau kaip pusšimtis sesių, o jas lydėjusių brolių — netoli šimto. Kartu su svečiais susidarė arti 300 dalyvių. Šioje Mount Hope vietovėje tiek lietuvių niekad nebuvo susirinkę. Tad sesės su šypsena sukinėjosi apie bufetą ir visus meiliai vaišino.

Šone aikštės po medžiais, svečiai mezgė pažintis, vaišinosi, sveikino naujai atvykstančius. Juoko bangos lenktyniavo su Šabaniausko tango garsais. Miela buvo išgyventi tokią Lietuvos šventadienio popietę ir pastabėti, kad mes sesės ir broliai šauliai vieni kitus gerbiam, mylim ir pasiilgstam. Kol mes dvasioje esame dar tiek sveiki ir stiprūs, jokia likimo jėga mūsų nepalauš.

tiltų kuo daugiau vertingos medžiagos, pozityvių minčių, veiklai naudingų ar mokslinių straipsnių, gerų novelių ir rinktinės poezijos. Turime jau savo poezijos rinkinius išleidusių poetų, bet kaž kodėl į savo skyrių "Tremties Trimitą" jie nerašo. Laukiame ir tikim, kad sulauksim jų vertingo įnašo.

Kartais atskirose vietovėse pasitaiko nesklandumų, asmeninių nesutikimų, ar nepasitenkinimo ir bandoma per spaudą tuos nesklandumus aiškinti. Nei CV, nei redaktorė nenorėtų, kad "Tremties Trimito" puslapiai virstų "karo lauku". Ar negeriau tie nesklandumai savitarpį išsilyginti ir broliškai susitarus pamiršti? Juk nėra nei vieno namų be dūmų, nei vienos organizacijos kur viskas būtų tik gera ir gražu. Parodykim vienas kitam daugiau tolerancijos, dau-



Kanados šaulių moterų sąskrydyje-gegužinėje paskaitą skaito LŠST garbės šaulė prof. Emilija Pūtvytė.

Sėdi: šaulių moterų vadovė O. Mikulskienė, šaulė E. Šarkauskienė ir C. Valdybos v. pirm. komp. A. Mikulskis.

### SĄSKRYDŽIO AKTAS

Apie penktą valandą atvyko sąskrydžio garbės viešnios ir svečiai. Šauliai sutiko širdingomis katutėmis, o sesės papuošė gėlių puokštėmis. Sumani programos vadovė hamiltoniškė Adolfina Petraitienė pristatė LŠST Moterų vadovę Oną Mikulskienę, s-gos garbės šaulę ir S-gos moterų vadovybės narę prof. Emiliją Pūtvytę, S-gos moterų vadovybės narę Mariją Jokubaitienę, S-gos CV vicepirmininką kultūros reikalams muz. Alfonsą Mikulskį, CV vicepirmininką jaunimui Stasį Jokubaitį ir Clevelando "Kar. Juozapavičiaus" kp. seses: Eleną

Sarkauskienę, Oną Čiuprinskię ir Stasę Miglinienę, bei Kanados Šaulių Rinktinės pirmininką Povilą Kanopą.

Programos vadovė pakvietė sąskrydžio dalyviams žodį tarti LŠST Moterų vadovę Oną Mikulskienę. Ji širdingai pasveikino mielas seses ir mielus brolius ir svečius, taip gausiai suvažiavusius į šį pirmąjį istorinį šaulių moterų sąskrydį šiame kontinente. Karštai dėkojo sesėms, kurių širdyse gimė ši graži idėja, virtusi sekcijų vadovių bei darbščijų sesių pastangomis, žavia tikrove. Išskirtiną padėką pareiškė šio sąskrydžio pradininkei ir viso parengimo vadovei, Hamiltono "DLK Algirdo" kp. Moterų

giau atjautimo. Padėkime vienas kitam, o nekaišiodikime baslių į riedantį vežimą. Ne tik "Tremties Trimitas", bet ir kita lietuviškoji spauda ne vieta savo organizaciją juodinti, asmeniškoms nesantaikoms aiškinti.

Būsime didūs ir galingi, jei būsime vieningi. Jei lietuviai laisvajame pasauly nebūtų vieningai protestavę prieš Simo Kudirkos atidavimą sovietams, nebūtų laiškais ir telegramomis bombardavę senatorių, kongresmanų ir kitų valdžios pareigūnų, nebūtų kiekviena proga apie Simą Kudirką kalbėję, jis ir šiandien tebebūtų koncentracijos stovykloje. Tai puikus pavyzdys ką galim padaryti vieningai dirbdami. Tad dirbkim ir sulauksim dienos, kada tėvynė vėl sulauks laisvės.

vadovei Stasei Petkevičienei, bei jos didžiausiam talkininkui, jos vyrui Andriui Petkevičiui. Drauge priminė, kad toki sąskrydžiai yra galimybė asmeniniai susitikti, išsikalbėti ir aptarti visus LŠST tautinius, ideologinius ir organizacinius reikalus. Karštai skatino seses neatsižvelgiant į sąlygas, kuriose tenka dirbti ir — sesių skaičių, ieškoti būdų veiklą išvystyti ir visomis pastangomis siekti šauliškų idealų. Iinkėjo Sesėms ir Broliams iš šio sąskrydžio, kaip iš Rambyno aukuro, parsivežti po kibirkštį šventosios troškinių ugnies — troškimo tautos garbės ir Tėvynės laisvės. Poetas Petras Vaičiūnas sukūrą įspūdingą šauliams šūkį: *Už Tėvynės laisvės rytą,*

*Kruvina kova įgyta,  
Už tautos šventas idėjas  
Nepalaukim aukas dėję.*

Tad gyvuokite, Sesės, gyvuokite Broliai. Mūsų šventas žygius laimina Gerasis Dievas", — savo žodį baigė LŠST Moterų vadovė.

Vadovės karštus žodžius klausytojai palydėjo ne tik audringais plojimais, bet ir su giliu susijaudinimu ir ašarom.

Katutėms nutilus, programos vadovė supažindino su paskaitininke, LŠST garbės šaule ir moterų vadovybės nare, profesore Emilija Pūtvyte. Savo gerai paruoštoj paskaitoj, paskaitininke išreiškė daug savo tėvo, LŠS įkūrėjo ir ideologo, gilių, filosofinių minčių, bei prakilnių idėjų, kurias ji puikiai pritaikė ir dabartinėse sąlygose — išseivijoj veikiančiai Šaulių Sąjungai. Ji pabėrė pilnas riekšučias Vl. Pūtvio išmąstyty, išbandytų, savo kilnioje būtybėje išgyventų ir mums — šauliams skirtų deimantų. Visi klausytojai su ašaromis plojo ir su atodūsiiais kartėjo — kada vėl išgirsime tokią paskaitą? . . .

Kanados Šaulių Rintinės pirm. Povilas Kanopa gražiai padėkojo už atvykimą ir pateiktas mintis vadovei Onai Mikulskienei ir prof. Emilijai Pūtvytei už atvykimą į sąskrydį ir patiektas mintis. Nepamiršo ir Clevelendo sesių, kurios buvo uniformuotos ir sąskrydžiui suteikė iškilmingumo.

Buvo perskaityti sveikinimai — LŠST p-ko pareigas einančio Alfos Šukio, "Tremties Trimito" redaktorės, CV narės Stefanijos Kaulienės, Montrealio sesių ir kitų. Programos pabaigai sugiedota "Lietuva brangi".

### GEGUŽINĖ

Toks jau mūsų lietuvių paprotys: atlikus pareigas reikia ir pasivaishinti. O vaišės visų kuopų sesių sutartinai paruoštos. Ne tik skanų paragauti, bet ir miela žiūrėti, kaip jos, žvalios. nepa-

vargstančios, sukasi apie bufetą, apie stalus.

Netrukus sekė visų kuopų sesių suaukotų ar parūpintų dovanų traukimas. Dovanų — daug ir įvairių, tad sesėms nebuvo vargo bilietukus išplatinti. Pabaigai varžytinės — laimėti tortą. Kiek juoko, kai po ketvertuką dėjo ir varžėsi, tai gali būti daina be galo.

Vėl grojo muzika ir sukosi jaunųjų poros. Jau saulutė ruošėsi laidai. Sesės pabaigusios vaišes, suskaičiavo, kad lietuviškai spaudai peremti liks — 308 dol. Tai nuopelnas darbščiujų bitelių — Kanados Sesių.

### VĒLIAVOS NULEIDIMAS

Saulutei leidžiantis, per garsiakalbius visi buvo sukviesti vėliavų nuleidimui. Skambant Lietuvos himnui, lėtai leidosi dvi vėliavos. Jautresnieji vėl springo ašaromis. Tautinę vėliavą leido LŠST Moterų vadovė Ona Mikulskienė, o Kanados — LŠST Moterų vadovybės narė Marija Jokubaitienė.

Prieš vėliavų nuleidimą LŠST CV vicepirm. muz. komp. A. Mikulskis priminė, kad nei vienas tautos žygis be šaulių pagalbos neapsiejo.

"Štai, II Pasauliniam karui prasidėjus, kai mūsų Laisvės Kovotojų vadovybė per Kauno radijo paskelbė Lietuvos Nepriklausomybės Atstatymo Aktą, visoje Lietuvoje prasidėjo laisvės sukilimas. Sukilo visa tauta, bet ar šauliai nebuvo pirmieji, kurie išsikasė paslėptus ginklus ir stojo į kautynes su žiauriu okupantu?"

Man gerasis likimas lėmė kovoti Vilniuje. Man buvo lenta laimė ir garbė — Gedimino pilies bokšte iškelti laisvės vėliavą. Besiruošiant eiti į pilies kalną, jauna, žavi mergaitė pasisakė esanti šaulė ir turinti nuo bolševikų paslėptą tikrąją pilies vėliavą ir galinti tuoj pat atnešti. Atnešusi vėliavą, prašė dalyvauti vėliavos pakėlime. Bandymas įtikinti jaunąją sesę to žygio pavojingumu, nepavyko. Ji pareiškė esanti šaulė ir pasiryžusi už tautos laisvę gyvybę paaukoti. Bandėme abu iškelti vėliavą, bet nesisekė, nes virvė aukštai buvo nutraukta. Mus pastebėjęs, atskubėjo karo invalidas, viršila a.a. Kušeliauskas ir su jo pagalba, prie karčių pririšę, vėliavą iškėlėme.

Buvo ankstyvas rytas, Vilnius rūkuose paskendęs dar miegojo. Bet kai papūtė lengvas pavasarrio vėjelis, jis ištiesė vėliavą ir ji pasirodė visame gražume. Atbudo Vilnius, tarytum vaivorykštė apšvietė miestą. Laisvės vėliava pakilo be himno, be parado ir be prakalbų. Aukštas, lieknas viršila Kušeliauskas, saliu tu pagerbė vėliavą. Jaunas mano palydo-

vas stovėjo lyg granito statula, tik jo išraudę žandai ir lūpos virpėjo. O mūsų žaviosios partizanės akyse žėrėjo didelės, didelės ašaros, kurios srovėmis riedėjo veideliais.

Širdimis sugiedojome Lietuvos himną, atkalbėjome giesmę "Marija, Marija" ir pasibučiavę nuskubėjome kiekvienas į savo postą. Jei būčiau dailininkas, nupieščiau tos jaunos karžygės paveikslą ir jį pavadinčiau — tikroji Lietuvos karžygė mergelė. Iš keturių du buvome šauliai. Ar ir šiandien neprivalėtų kas antras būti šaulys ar šaulė? Kaip matome, mūsų kovos ilgeja ir sunkėja, palaimintas tas, kuris ištveria. Tėvynėje protestuodami prieš okupantą, tegali tik susideginti. Mes galime kovoti. Tad kovokime ir laimėsime!"

Nors broliš Stasys Jokubaitis ir užgrojo garsų pabaigtuvių maršą, svečiai nesukubėjo skirstytis, o tūlas vėl braukė ašaras.

Gal kai kam atrodys, kad tai nebuvo gegužinė ar sąskrydis, o "graudūs verksmai", tačiau, kokios tyros ir brangios džiaugsmo, Tėvynės meilės ir kilnaus ryžto ašaros. Jokios medžiaginės vertybės joms prilygti negali. Tik prakilni širdis gali rasoti taurių ir šventų idealų nepaliesta. Tokių širdžių daug ir tai širdys mano sesių ir brolių šaulių. Esame didžiulės šeimos nariai, todėl taip gera būti savųjų tarpe.

Kanados šaulių moterų sąskrydis, gegužinė, didelis indėlis į šauliškų darbų grandinę, o gautas pelnas — vertinga parama lietuviškai spaudai. Garbė Sesėms, šio sąskrydžio ruošėjoms.

**Rambynas**

### JŪROS DIENA UNION PIER, MICHIGANE

Š.m. rugpiūčio 3 ir 4 dienomis Union Pier, Mich. įvyko Jūros Diena, kurią šiemet suruošė Cicero jūrų šaulių kuopa "Klaipėda". Oras šeštadienį buvo gražus, o sekmadienį buvo šalta ir lietinga.

Cicero j.š. kuopos pirm. K. Milkovaitis, padedant kp. valdybai, šauliams ir šaulėms, turėjo labai daug rūpesčio ir darbo, nes Jūros Diena įvyko maždaug už 100 mylių nuo Cicero, taigi, ne vietoje. Teko daug kartų ten važinėti, kad viskas būtų sutvarkyta.

Šeštadienį 9 val. ryto prie Lietuvių Namų buvo vėliavos pakėlimo iškilmės, kurias atliko Detroito "Švyturio" jūros šauliai. 12 val. turėjo būti rodoma lietuviškas filmas, bet filmas nebuvo gautas. Vietoj to, buvo Detroito, Čikagos ir Cicero j.š. kuopų posėdis-pasitarimas, kuriam pirmininkavo K. Milko-



vaitis, sekretoriavo A. Gailius. LSST vicepirmininkas A. Šukys pasveikino šaulius ir šaules. Jis prašė šaulius sugyventi, stengtis iškilusius nesusipratimus likviduoti savo tarpe — vietoje, jausti vienas kitam daugiau pagarbos ir meilės. Apie valdybų sąstato pasikeitimus tuoj informuoti Centro Valdybą. Pageidavo, kad kuo daugiau šaulių įsigytų uniformas.

Sekančią Jūros Dieną sutiko ruošti Čikagos "Gen. Daukanto" kuopa.

5 val. p.p. "Gintaro" vasarvietės rajone, prie ežero, įvyko vainiko skandinimo iškilmės. K. Milkovaitis priminė, kad vainikas skandinamas pagerbti žuvusius karius, šaulius, skautus, jūrininkus ir kt. Studentė Jovarauskaitė padeklamavo šaulės K. Kodatienės parašytą eilėrašį. Sugiedojus "Marija, Marija", vainikas laiveliu buvo nuvežtas į ežerą ir giedant Lietuvos himną paskindintas.

7 val. v. įvyko vėliavų nuleidimas, kuriam vadovavo K. Milkovaitis. Laisvinimo liepsną uždegė A. Šukys ir giedant Lietuvos himną vėliavos buvo nuleistos. Po to, Lietuvių Namuose įvyko akademija ir meninė dalis. Akademijai vado-

vavo Cicero J.7. KP. "Klaipėda" pirm. K. Milkovaitis. Į Garbės prezidiumą pakvietė LSST vicepirmininką A. Šukį, žymų visuomenės veikėją dr. Valantiejų, jūrų skautų atstovus — Jovauską ir Kupcikevičių, Detroito "Švyturio" kp. pirm. R. Macionį ir Čikagos "Gen. Daukanto" kp. pirm. M. Maksvytį. Atsistojimu pagerbus mirusius, žuvusius šaulius, karius ir skautus bei kitus, sveikinimo kalbas pasakė: Alf. Šukys, dr. Valantiejus ir Jovauskas. Dr. Valantiejus ir Mich. gubernatoriaus atstovas George Behrens atvežė ir perskaitė gubernatoriaus deklaraciją, sen. E. Hutchinson — ir Baltųjų Rūmų sveikinimus, kurie buvo sutikti rankų plojimu.

Po akademijos, solistei I. Petrauskienei vadovaujant, buvo sugiedoti Amerikos ir Lietuvos himnai. Toliau solistė I. Petrauskienė atliko meninę dalį. Ji padainavo nemažai dainų. Publika jai atsidėjo nuoširdžiais plojimais. Jai akompanavo muz. N. Kulys. Pasibaigus meninei daliai, sekė vaišės ir šokiai, grojant "Vytis" jaunimo orkestrui.

Visi Cicero k. šauliai-ės jiems paskirtas pareigas stengėsi atlikti kuo rūpestingiausiai. Ypač daug prakaito išliejo

virtuvės ir gėrimų baro darbininkai-ės. Rugsėčio 4 d. 10 val. ryto "Gintaras" vasarvietės salėje atlaikytos šv. mišios už žuvusius ir mirusius šaulius, karius ir kt., kurias atnašavo kun. J. Borevičius, SJ. Po mišių visi pradėjo skirstytis namų link.

Nuoširdi padėka Vincui Atkočiūnui iš Dexter, Mich. už 20 dol. auką Cicero j.š. kuopai.

**Alfonsas Gailius**

**Kanada, Hamiltonas.** Rugsėčio 18 d. šaulių Stasės ir Andriaus Petkevičių namuose, Mount Hope, susirinko sekančios šaulės: iš St. Catharine "Povilo Lukšio" kp. — A. Ališauskienė, Toronto "Baltijos" j.š. kp. — M. Makarienė, Toronto "Vlado Pūtvio" kp. — M. Jokubaitienė ir Hamiltono "DLK Algirdo" kp. — A. Deksnienė, S. Petkevičienė ir A. Petraitienė.

Šaulės, padariusios sąskrydžio-guzinės apyskaitą, gautą 308.07 dol. pelną paskirstė lietuviškajai spaudai paremti. 150 dol. paskyrė savo organui "Tremties Trimitui", 25 dol. — Šaulių Spaudos Fondui. Mažesnėmis sumomis parėmė Toronto radijo valandėlę ir Kanados lietuviškus laikraščius, bei "Drau-

Metiniame "Stasio Butkaus" kuopos susirinkime — išvykoje, senasis kp. p-kas Vincas Tamošiūnas perduda kp. vėliavą naujam p-kui Juozui Leščinskui. Vidury kp. dvasios vadas kun. Viktoras Kriščiūnevičius. Nuotrauka Kazimiero Sragausko.





“Stasio Butkaus” kp. išvažiavime pas šaulius Adolfą ir Sofiją Vasiulius keliama vėliava. Vėliavą kelia svečias iš Los Angeles, š. dr. Grigas Valančius, š. Adolfas Vasiulis, š. Marija Gražulienė ir š. Elzbieta Jodinskienė. Nuotrauka Kazimiero Sragausko

1974-1975 m. “Stasio Butkaus” kp. valdyba. Iš k. į d. sėdi kun. Alfonsas Babonas, Emilija Kutkienė, pirm. Juozas Leščinskas, Adelė Poderienė, Vincas Tamošiūnas ir Petras Želvys. Stovi: Jonas Poderis, Lidija Mingėlienė, Vladas Mingėla, Petras Blūdžius ir Juozas Augaitis. Nuotrauka K. Sragausko



gą". 25 dol. auką paskyrė Medžiotų ir Žuklautojų Klubui, o likutį — 38.07 dol., paliko kasoj sekančių metų gegužinei ruošti.

Ypač šiais, spaudos sukaktuviniais metais, šis Kanados sesių atliktas darbas turėtų būti gražiu pavyzdžiu, ne lietuviškoji spauda, be paramos negali išsilaikyti.

Šio sąskrydžio-gegužinės iniciatorė "DLK Algirdo" kp. Moterų sekcijos vadovė Stasė Petkevičienė savo laiške rašė:

"Didž. gerb. Sese Redaktore,

Širdingas ačiū Jums už Jūsų malonų laiškutį. Kanados sesių suruoštos rugpjūčio 18 d. gegužinės (sąskrydžio) gauto pelno dalį — 150 dol., paskirtą Jūsų vedamam "Tremties Trimitui", maloniai prašome priimti.

Kanados Sesės reiškia didelę padėką garbingiesiems svečiams: prof. dr. Emilijai Pūtvytei už puikią šauliškos ideologijos paskaitą, Sąjungos vadovei Onai Mikulskienei už labai reikšmingą pasakytą žodį, CV vicepirmininkui maestro Alfonsui Mikulskui už patriotinę, šaulišką kalbą, CV Moterų atstovei Kanadoje Marijai Jokubaitienei, CV vicepirmininkui Jaunimo reikalams — Stasiui Jokubaičiui ir Clevelando "Kar. Juozapavičiaus" kp. sesėms: Onai Čiuprinskienei, Stasei Miglinienei ir Elenai Šarkauskienei, bei Kanados Šaulių Rinktinės valdybos pirmininkui Povilui Kanopai, už sveikinimo žodžius.

Šios gegužinės darbais buvo pasiskirstyta sekančiais: Toronto sesės pasirūpino muzika ir kasos aptarnavimu, Toronto j.š. "Baltijos" tunto sesės pasirūpino loterijos pravedimu, St. Catharines "Povilo Lukšio" kp. sesės rūpinosi antros kasos aptarnavimu ir talkininkavimu bilietų pardavime. Be to, jos atvežė surinkusias aukų 27 dol. Maistu rūpinosi "DLK Algirdo" kp. sesės. Ypačingą padėką reiškiau sesei A. Petraitienei, už labai gražų programos pravedimą, sesei A. Deksnienei už sumanų virtuvės vadovavimą, sesei Stasei Kanopienei už gėlių parūpinimą, sesei Bungardienei ir G. Žemaitienei už tortų parūpinimą. Visoms sesėms už nuoširdų prisidėjimą, o broliams už malonų bendravimą.

Montrealio sesės, dėl didelio atstumo negalėjusios sąskrydy dalyvauti, prisuntė 10 dol. auką.

Kanados šaulės taria nuoširdžią padėką CV pirmininko pareigas einančiam inž. Alfonsui Šukiui už laiškutį ir prof. dr. Vaidevučiui Mantautui už nuoširdžius sveikinimus.

Priedas — 150 dol. pašto perlaida".

D.L.K. Algirdo kuopa Hamiltone, Kanadoje, š.m. rugsėjo 8 d. surengė Tautos šventės ir pirmojo Lietuvos prezidento Antano Smetonos 100 metų gimimo ir 30 metų mirties sukakties minėjimą. Minėjimas pradėtas 11 val., įnešant į bažnyčią veteranų, šaulių, skaučių ir moksleivių ateitininkų vėliavas. Iškilmingas pamaldas, su Libera už mirusius, už tautos laisvę, atlaikė prel. dr. J. Taradauskas, tai diena tinkantį pamokslą pasakė kun. L. Januška. Pamaldos baigtos tautos himnu. 4 val. p.p. Jaunimo Centre įvyko minėjimo aktas. Pradžioje žodį tarė šaulių kp. pirm. Povilas Kanopa, maldą sukalbėjo prel. dr. J. Taradauskas. Po to, trumpas Kanados Lietuvių Bendruomenės Hamiltono apylinkės pirmininkės L. Skripukės žodis. Turiningą paskaitą skaitė aviacijos kpt. J. Vaičeliūnas. Meninę programą išpildė mergaičių choras "Aidas", vadovaujamas sol. V. Verikaičio, tik prieš savaitę grįžęs iš kelionės po Europą. Salėje dar tebekabėjo užrašas "Welcome Home Aidas", kuris nesiderino prie Tautos šventės minėjimo, kai prelegentas ragino laikytis savo papročių, religijos ir kalbos. Minėjimas baigtas sugiedant Tautos himną. Linkėtina, kad sekančiais metais Tautos šventės minėjimas sutrauktų daugiau dalyvių. Ad.

Sukaktuvininkė šaulė Elzė Jankutė Garbingą 80jį gimtadienį atšventė Mažosios Lietuvos patriarko Martyno Jankaus dukra Elzė Jankutė. Kas ją pažįsta, tur būt, netikės, kad jau 80 metų prabėgo, kai 1894 metais birželio 16 d. Bitėnuose, Mažosioje Lietuvoje, dienos šviesą išvydo Maryno Jankaus dukrelė Elzė.

Užaugusi Elzė tvarkė tėvo ūkį, rinko Mažosios Lietuvos tautosaką ir buvo dešinioji tėvo ranka jo visuose darbuose.

Karo metu Vokietijoje ir vėliau Toronte, Kanadoje, ji globojo savo neregį brolių iki pat jo mirties. Toronte taip pat aktyviai įsijungė į "Vlado Pūtvio" kp. šaulių eiles. Ji aktyviai dalyvauja įvairiuose minėjimuose, parengimuose ir susirinkimuose.

Linkim nepriklausomos Lietuvos laikų Rambyno vaidilutei, Mažosios Lietuvos dukrai Elzei Jankutei dar ilgų, sveikų ir darbinių metų!

LŠST pirmininkas Vincas Tamošiūnas, ilgesnį laiką negalavęs, pasveiko ir pradėjo vėl eiti savo pareigas. Sąjungos pirmininkui linkim dar ilgai sąjungai vadovauti.

Šaulių Spaudos ir Informacijos Fondui aukojo: Kanados Moterų šaulių sąskry-

džio gegužinės pelno dalį — 25 dol., paskyrė tam Fondui paremti. Tai gražus sesių kanadiečių mastas.

30 dol. aukojo "Tremties Trimito" bendradarbis, š. P. Gulbinskas iš Toronto ir 10 dol. — š. J. Poderis iš Detroito.

Spaudos ir Informacijos vadovas, brolis Vl. Mingėla dėkoja visiems aukotojams.

Dr. Kosto Jurgėlos knygos apie Rusų kolonizaciją Lietuvoje ir lietuvių rezistenciją anglų kalba rankraštis (arti 400 psl.) jau paruoštas, šaulių komisijos, vadovaujamos istoriko Jono Švobos, peržiūrėtas ir jis apie rankraštį referuos LŠST CV posėdyje spalio 26 d. Čikagoje.

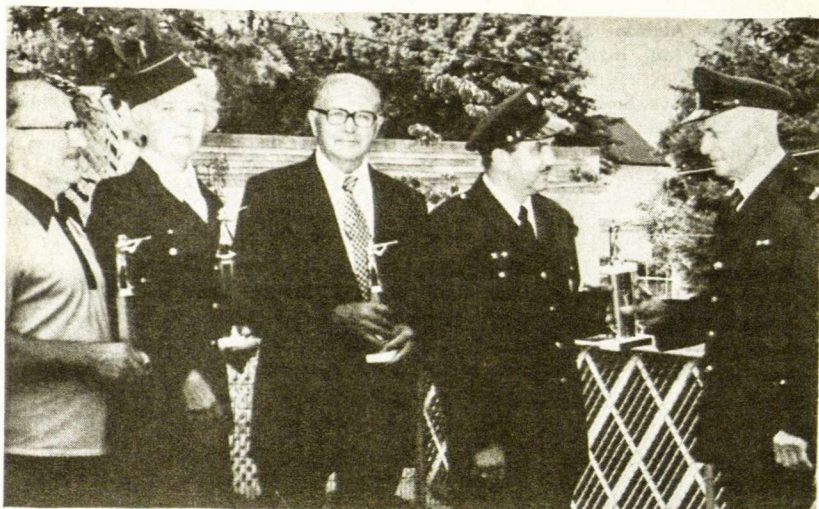
Komisijos manymu, išleidusi šią knygą LŠST atliks didelį darbą ir pasitarsu kovoj su dabartinio Lietuvos okupanto sovietinio ruso grobuoniška politika. Nežiūrint, kad knygos išleidimas ir pareikalautų nemažos sumos, Sąjunga yra pajėgi šį darbą atlikti.

Šaulių Simo Kudirkos fondas. LŠST nori surinkti lėšų Kudirkos ir jo šeimos atvykimo išlaidoms ir įsikūrimui JAV apmokėti. Visi šaulių daliniai ir paskiri šauliai raginami šiam Simo Kudirkos vardo fondui aukoti. Čekius ar pašto perlaidas galima siųsti sąjungos p-ko Vinco Tamošiūno, 2327 Casper, Detroit, Mich. 48209, arba išdininko Leonardo Šulco, 8291 Lochdale, Dearborn Hts., Mich. 48127, adresu.

Padėka. Širdingas ačiū Kanados Sesėms, kurios per š. Stasę Petkevičienę prisuntė 150 dol. pašto perlaidą "Tremties Trimitui" paremti. Motinos prietelio spaudos draufimo metu mokė savo vaikus skaityti iš lietuviškų maldaknygių, o šiuo metu šaulės rūpinasi, kad šauliškoji spauda gyvuotų ir ją savo aukomis remia. Ačiū, Sesės!

#### CLEVELANDO ŠAULIŲ ŠAUDYKLA IR ŠAUDYMAS

Š.m. rugsėjo 15 d. Clevelando "Kar. Juozapavičiaus" kp. šauliai, brolio Al. Andriušaičio ūkyje, ruošė šaudyklą ir darė šaudymo pratimus. Užjauciame Detroito šaulius, kad jau įruošto Pilėnų šaudykloje, negali šaudyti, dėl kaimynų keliamų protestų. Clevelando šauliams sąlygos puikios. Šaudykla ruošiamą didžiuliam 75 akrų plote, toli nuo kaimynų ir niekam nekenkia. Ūkiui priklausomas miškelis ir 400 vaisinių medžių sodas. Šiemet obuolių derlius labai geras, todėl Clevelando lietuviai dažnai važiuoja pas Brolių Andriušaitį nusipirkti skanių rudeniųjų ar žieminių obuolių.



“Kar. A. Juozapavičiaus” šaulių kp. varžybinio šaudymo premijų įteikimas. Iš k.: pirm. dr. K. Pautienis įteikia pirmą premiją A. Kaziu; I. Muliolis laimėjo antrą premiją, L. Kazienė laimėjo moterų premiją ir A. Karsokas — trečią premiją. Nuotr. V. Bacevičiaus.

Malonūs ūkio šeimininkai Andriušaičiai, visada šaulius-es nuoširdžiai sutinka. Jie ir patys aktyviai dalyvauja šaudymo sporte. Ūkio šeimininkas pavedė šauliams viduryje ūkio didelį žemės sklypą, kur ruošiamą šaudyklą. Š.m. rugšėjo 15 d. šauliai: Al. Karsokas, J. Šarkauskas, Žitkus, M. Smelstorių, A. Kazis, Al. Balas, dr. K. Pautienis ir F. Navickas, buvo nuvykę su savo įrankiais, ruošti šaudyklą. Šauliai nusivėžė taip pat ir lentų, kurias padavanojo valdybos parengimų vadovas P. Banionis. Medžius leido kirsti iš miško šeimininkas. Prie įkastų stulpų su prikaltom lentom, bus supiltas žemės pylimas, kur bus saugu šaudyti, nes nebus pavojaus nei žmonėms, nei žvėrimis. Malonus šeimininkas pažadėjo supilti pylimą traktoriumi, nes sukasti rankomis būtų labai sunku. Po šaudyklą paruošiamų darbų, dar buvo atlikta šaudymo praktika, kur taikliausi šaudytojai buvo: K. Bruožis, J. Šarkauskas ir Al. Kazis. Ypač entuziastingas šaudytojas, 23 metų šaulys, Al. Balas, kitas entuziastas, taiklus šaulys 17-metis J. Navickas. Jis nuo spalio 22 d. pradės mokslą Clevelando State Universitete, kur studijuos prekybą. Šaudymo pratimai ūkyje bus laikinai sustabdyti, nes šiuo metu ten suvažiuoja labai daug žmonių obuolių nusipirkti.

Šiais metais šauliai įvykdė jau keturis šaudymo pratimus ir š.m. rugpiūčio 11 d. varžybinį šaudymą su dovanom laimėtojams. Pirmą premiją laimėjo šaulių kp. valdybos sekretorius Al. Kazis, antrą — šaudymo vadovas Muliolis ir trečią premiją — šaulių valdybos išdininkas Al. Karsokas. Moterų premiją laimėjo L. Kazienė.

Vasaros pradžioj taikliausi šaudytojai

buvo kuopos vėliavnešys ir tiekimo vadovas M. Smelstorių ir J. Navickas. Daugumoje šaudymo praktiką atlieka vyrai, bet keletą kartų dalyvavo ir moterys. Po šaudymo visi pasivažiavo sesių paruoštomis vaisėmis ir maloniai praleido vasaros popietę.

Per vasaros karščius išvykti pusdieniui iš milijoninio miesto į gamtą, yra tikrai didelis malonumas, ir tiek fizinis, tiek dvasinis poilsis. Šiuo metu kp. šauliai ir šaulės ruošiasi vykti Čikagon, į “Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinės ruošiamą 20 metų sukates minėjimą. Ruošiasi vykti 17 vyrų ir moterų, dauguma uniformuotų, kelios sesės — tautiniais rūbais.

Dr. K. Pautienis

#### SOFIJA MANTAUTIENĖ PAMAŽU SVEIKSTA

Prieš pusantrų metų buvusiai LŠST Moterų vadovei, veteranei šaulei, viena po kitos, buvo padarytos dvi operacijos — akies katarakto ir nupiautos kojos priaugimo — “Niuromos” nuvalymo. Operacijos ją labai nusilpnino, nes paskutinioji buvo jau 16 operacija jos gyvenime. Nusilpimas taip greit progresavo, kad po metų ji nepajėgė nei apsilvilti, nei nusivilti, nei ant sveikos kojos atsistoti be kitų pagalbos. Sunku buvo net valgyti, nors apetitas nemažėjo, o didėjo. Labai nusilpo regėjimas, nebegalėjo nei skaityti, nei rašyti, o po akies operacijos, jau skaitė laikraščius ir knygas. Net apsisverti, nei atsistoti lovoj nebegalėjo.

Gydytojai nerado pas ją nei leukemijos, nei vėžio. Dr. E. Cahill, regėjimo ir viso kūno nusilpnėjimą išaiškino jo pastebėtu kraujo cirkuliacijos nusilpimu. Jis atsisakė daryti jau pribrendusio ki-

tos akies katarakto operaciją ir nukreipė Sofiją į Bostoną, į Mass. General Kliniką ir tuo būdu išgelbėjo jos gyvybę. Brocktono laboratorijos Sofijos kraują pripažino geru, gi Bostone rado piktybinę mažakraujystę ir ji gydoma dabar vitaminų injekcijom. Nors injekcijas turės jai daruti visą jos gyvenimą, tačiau sunkesnių darbų nebegalės dirbti, bet skaityti ir rašyti galės.

Bostone Sesei Sofijai buvo sėkmingai padaryta antros akies katarakto operacija ir po kiek laiko ji galės įvykdyti savo svajonę — parašyti savo atsiminimus ir padėti vyrui užbaigti Klaipėdos krašto sukilimo įspūdžius. Sveika būdama, važinėdama po įvairias šaulių kuopas su paskaitomis, vyro prašoma, ji ypač Čikagoj pririnko daug vertingos medžiagos. Ją jaudina, kai buvę ar nebuvę Klaipėdos sukilime, žaloja istorinę tiesą. Daug sukilimo organizatorių ir sumanytojų: Krėvė, Pūtvis, Klimaitis, Galvanauškas, Budrys, Jankus, Simonaitis ir daug kitų jau guli karstuose. “Mes likom vieni ir mūsų žodis ir atitaisymai turi būti parašyti”, — samprotauja ligonė Sofija.

Netrukus po akies operacijos, kraujo ištyrimo bei gydymo nustatymo, Sofija tolesniam gydymui ir poilsiui buvo paguldyta į Nukryžiuotojo Jėzaus Seserų šv. Juozapo namus. Ten jai vietą išrūpino Vyčių veikėjai ir atsakinga prieglaudos darbuotoja V. Bizinkauskienė. Jai Sofija labai dėkinga. Kas savaitė Sofija veža į Bostoną tikrinti akies ir sveikimo eigos. Sofija džiaugiasi patekusi seselių globon, pas kurias į JAV atvykę Mantautai buvo priglausti, gavo darbo ir buvo gydomi. Po savaitės, kitos, Sofija grįš į namus, nes tas senelis, kurio kambarį ji užėmė po kojos amputacijos, grįš pas seseles.

Sofija ir jos vyras Aleksandras džiaugiasi, kad gali naudotis nemokamu gydymu, kurį išrūpino skautų ir šaulių veikėjo R. Bielkevičiaus dukra Rimantė Janulaitienė. Jai visa Mantautų šeima yra dėkinga.

Sesei Sofijai ir Broliui Aleksandriui linkim dar ilgų ir darbinių gyvenimo metų. Nors ligos ir pakamuoja, bet kol protas šviesus, kol dar yra neįvykdytų darbų, Jūs esat labai ir labai reikalingi.

“Vytauto Didžiojo” šaulių automobilis Pavergtų Tautų demonstracijoje, Čikagos vidurmiestyje. Nuotr. C. Genučio

### ŠAULIAI PAVERGŲ TAUTŲ DEMONSTRACIJOSE

Čikagos miesto centre įvyko Pavergtų Tautų protesto eiseną. Nuo pat ankstyvo ryto State gatvė pasipuošė Pavergtų Tautų vėliavomis.

Kaip ir kasmet, lietuviai protesto eisenoj pirmavo. Jie pasirodė labai gražiai ir įspūdingai. Šiais metais eisenoj dalyvavo ir mūsų jaunimas.

Didžiulis būrys uniformuotų šaulių buvo šios eisenos didžiausia atrakcija. Stebėtojai užpildė State gatvę. Jie plojo ir mojavo žygiuojantiems šauliams.

Šį protesto žygį iš tribūnos stebėjo JAV kongresmanai, svetimų valstybių konsulai, Lietuvos valstybės konsulė J. Daužvardienė, miesto pareigūnai ir kiti. Pavergtųjų Tautų eiseną filmavo televizijos stotys. Amerikiečių dienraščiai įvykį aprašė, citavo įdomesnius plakatų įrašus ir pan.

Tebūna šis Pavergtų Tautų protesto



žygis rakštis visiems tiems, kuria dar iki šiol negali suprasti tos nežmoniškos vergijos, kurią kenčia pavergtos tautos už geležinės uždangos.

Australijos vyriausybė, pripažindama

Pabaltijo valstybių aneksiją, prisidėjo prie vykdomo pavergtų tautų genocido ir tapo duobkasiais, nekaltai kankinamų ir kalinamų pabaltiečių budeliais.

Algirdas Budreckas

Pirmoji “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa amerikijoje buvo įsteigta prieš 20 metų. Kuopa — dabartinė Rinktinė, įsigijo vėliavą. Vėliavą laiko mecenatai — kūmai P. Tamkus (k.) ir M. Dapkienė (d.), GT p-kas Algirdas Budreckas, š. m. vadovė Stasė Cecevičienė ir rinkt. p-kas Vladas Išganaitis. Nuotrauka V. Noreikos.



Juozas Slavėnas

## Tuščia kėdė

Aldona Pipirienė su dviem vaikais, Jonuku ir Maryte, jau nuo rudens gyveno kaime, jos vyro, apskrities agronomo, tėviškėje, apie dvidešimt kilometrų nuo apskrities miesto. Pipirai apskrities mieste buvo pasistatę nedidelį, bet jaukų plytinį namelį, į rytus nuo geležinkelio linijos, naujamiesty. Aplink namelį buvo gausu medžių, krūmelių, gėlių. „Kaip ir tinka agronomams“, sakydavo kaimynai ir pažįstami, nes Pipirai abu buvo baigę Dotnuvos žemės ūkio akademiją. Anksčiau ir Pipirienė dirbdavo žemės ūkio mokykloje, bet dabar du vaikai laikė ją namuose. O ir namuose turėjo daug darbų, nes mėgo sodą ir gėlyną. Darbai ypač padidėjo, kai nupirko šalimais esamą sklypą, išplėtė sodelį, pastatė šiltadaržį, kuriame augindavo gėlių ir pavasariais turėdavo ankstyvų daržovių — ir sau ir parduoti. Didesniems darbams Pipirai pasisamdydavo žmonių, bet su mažesniais patys stengdavosi susitvarkyti, nes dar turėjo skolų ir kiekvienas litas buvo brangus.

Pipirams buvo labai skaudu keltis iš savo namo, palikti sodelį ir daržą, kur jie tiek širdies ir darbo buvo įdėję. Nors miesto vykdomojo komiteto rašte buvo žodis „laikiniai“, kol butai labai reikalingi sovietų komandirams ir jų šeimoms, bet tas „laikiniai“ mažai ramino. Jau ne vienas Pipirų pažįstamas vargo po mėnesį - kitą — bet galo nebuvo matyti. O ėjo kalbos, kai kur ir patys Pipirai turėjo progos įsitikinti ar pažįstami pasakojo, kad buvę jų butai dabar jau nebe panašūs į butus — viskas apardyta, baldai apgadinti, o lauke — šiukšlynas.

— Dieve mano, — atsiduso Pipirienė žiūrėdama į vykdomojo komiteto raštelį, — pagaliau ir mus pasiekė. — Jai dabar buvo visko gaila — už baldus dargi nebaigta mokėti.

Miesto vykdomasis komitetas davė Pipirams orderį užimti kitą butą, priešingoje miesto pusėje, bet kai Pipirai į ten nuėjo — tiesiog išsigando: vienas, nors didokas, bet labai apleistas, pereinamas kambarys ir bendrai naudotis virtuvė. Antroji šeima — gimnazijos sargas su žmona ir trimis vaikais, kurių jauniausias dar laikomas ant rankų. Jie čia irgi buvo dar nesenai atkeldinti, jiems patiems dviejų kambarių ir virtuvėlės su tokia šeima permaža. Moteris, laikydama ant rankų kūdikį, buvo labai susijaudinusi, kai Pipirai pasakė čia turį atsikelti.

— Vaje, kaip mes čia susispausim, kaip virsime. Žiūrėkite, į ką panaši virtuvė, — ir ji pravėrė duris į virtuvę.

Pipirienė žvilgterėjo į virtuvę — tamsi, nežinia kada remontuota, sienos pajuodavę, daug musių. Kampe krūva malkų. Vanduo teks imtis iš upės . . .

Pipirai stovėjo ir nežinojo, nei ką sakyti nei nuo ko pradėti. Juk čia turės gyventi keturi suaugę ir penki vaikai. Kur ką pasidėti, kur atsigulti, kaip virtis maistą. Pipirai tarėsi, vienaip ir kitaip galvojo. Jie jautėsi lyg nusikaltę prieš tuos žmones, kuriuos jau anksčiau panašus likimas buvo ištikęs. Pagaliau priėjo išvadą, kad čia gyventi nebus įmanoma. Reikės kreiptis į miesto vykdomąjį komitetą — gal ras didesnę butą. Ir Pipiras sakė pirmesnei gyventojai:

— Mes bandysim kreiptis į vykdomąjį komitetą, gal ras mums kitą butą. Juk ir jums čia bus sunku, ir mums maža vietos. O jei neduos, gal kitokią išeitį surasime.

Moteris kiek aprimo, bet atsidusus tarė: — Jei jau nori komitetas šito kambario, tai ir paims. Ar jūs ar kiti . . . dabar visur spaudžia, tų ruskių vis atvažiuoja ir atvažiuoja. Sako „laikiniai“, o kur juos dės?

Pipiras dabar sugalvojo išeitį — esą geriau tegu žmona su vaikais važiuos į jo tėviškę, o jis čia apsisitos vienas. Valgys valgykloj, laiko didžiumą praleis įstaigoj — juk dabar tiek popierizmo. Tada į šį kambarį pareis tik pernaktoti. Bet vis tiek pirma bandys vykdomajame komitete — gal gaus kur butelį, kad ir mažą, bet vienį.

Moteriai Pipirų planas patiko ir ji dabar jau prašė būtinai taip ir padaryti. Esą nėra reikalo į komitetą ir eiti — vistiek neduos.

Ir moters buvo teisybė — komitete pasakė, kad esą Pipirai turį džiaugtis tokį butą gavę. Pareigūnas pakėlė nuo stalo tik ką gautą sąrašą — dar daugiau butų reikia.

— Tai tikriausia ne paskutinis reikalavimas. Turima žinių, kad atvažiuos daugiau šeimų.

Pipirams teko apsisioti prie ankstesnio plano. Pipiras tuojau pasiuntė telegramą į tėviškę, kad paimtų žmoną su vaikais ir daiktus, o pats apsisitos naujam kambariui.

Kraustant į vežimą daiktus Pipirams darėsi graudu ir atrodė, kad jie jau niekad negriš į čia. Juk netrukus bus vykdoma namų nacionalizacija. Jų namas, nors ir nedidelis, bet vistiek viršins leidžiamą grindų kvadratūrą. Taigi, sudie, lizdeli, kur tiek darbo ir vilčių sudėta.

Atsisveikindami Pipirai abu apsiašarojo. — Ten tau ir vaikams bus gerai, turėsite

ramybę, — ramino Pipiras žmoną, glostė vaikų galvutes. — Aš rašysiu, jei galėsiu, dažnai atvažiuosiu, o per Kalėdas ir kelias dienas pabūsim drauge.

Vežimas tolo, Pipirienė ir vaikai mojavo. Pipiras, stovėdamas prie vartelių, irgi mojavo.

Išleidęs žmoną ir vaikus Pipiras dar užėjo į savo namą. Ryt paskutinė diena, taigi, šiandien galės ir pernaktoti. Susidėstė pasiliktus daiktus — paklodus, kiek drabužių, baltinių ir kitų smulkių daiktų. Paklodus, drabužius susiriš į punda, smulkius susidėsim į valizą. Ir ryt — į naują vietą.

Vakare Pipiras dar ilgai nėjo gulti — jis vaikščiojo po kambarius, po sodą, gėlynus. Taip atrodė visur tuščia. Pipirui ir visas gyvenimas atrodė netikras, tuščias. Visur viskas taip keičiasi. Daug jo senų pažįstamų, bendradarbių jau nėra. Vieni atleisti iš vietų, išvažiavę, kiti suminti ar dingę. Susirinkimai, mitingai, plakatai, sveikimo veidai. Mieste pilna rusų, katiušų kasdien daugėja. Sienos, tvoros aplipdytos svetimų vadų paveikslais, visokiais šūkiiais. Niekinama praeitis, girinama dabartis, liepiama džiaugtis dėl ateities. Pipirą šiurpas nukrečia. O įstaigoj — kiek to popierizmo, visokių duomenų rinkimas, niekaip negalima susitvarkyti su darbo valandomis — tenka ir jam ir kitiems tarnautojams dirbti iki vėlaus vakaro. O po to — bėgti į privalomą mitingą, klausyti propagandinių kalbų. Nuolat girdėti raginimus, įspėjimus, kad nesąs aktyvus, būtina turys ištraukti į propagandistinį ratelį, aiškinti visokius partijos nutarimus, nuostatus, potvarkius, valstiečius mokyti kaip sėti ir kaip derlių nuimti, kada šienauti, kada bulves kasti... O anketos, gyvenimo aprašymai... Kasdien kas nors naujo.

Pipirui griūva viskas į galvą, griūva vienu metu ir jam atrodo, kad gyvenimas pasidarė nepakenčiamas, baisus, be ateities. Bet reikia gyventi, reikia, kaip vijokliui prikibus prie sienos. Gal kada... gal pasikeis...

Ryte Pipiras atsikėlė anksti, surišo savo

daiktus į ryšulį ir laukė vežiko. Dar kartą peržiūrėjo kambarius, perėjo per sodelį. Gražus rugsėjo vidurio rytas, dangus giedras, mėlynas, gilus.

Nuvažiavęs į naują butą Pipiras rado visus sukilusius. Patiko jį vyriškis, padėjo iškelti daiktus. Moteris triūsėsi virtuvėje. Pipiras bandė atsiprašinėti naujus bendragyventojus, esą jį čia siuntę, bet jis taip tvarkysis, kad jiems nebūtų daug vargo.

— O ką gi darysi, dabar tokie laikai, — pratarė vyras, — reikia spaustis. — Išėjusi iš virtuvės jo žmona pasiūlė Pipirui arbatos.

Begerdami arbatą nauji pažįstami ir bendragyventojai kalbėjo apie kasdieninius reikalus, apie sunkumus ką nors nusipirkti. O esą laikas taip dabar užimtas, kad sau beveik nieko nelieka.

Eidamas į darbą Pipiras kiek apsiraminio — atrodė geri nauji pažįstami — galvojo — ir jiems sunku. Bat aš mažai namies būsiu... tik pergulėti.

Pipiras rašinėjo žmonai laiškus, plačiai aprašydavo savo kasdieninį gyvenimą. Nauju butu jis nesiskundė, esą paprasti, bet nuoširdūs žmonės: moteris pasiūlė apskalbti, parengti rytais ir vakarais arbatos, o pietų einąs į valgyklą.

Kas dvi — trys savaitės Pipiras važiuodavo į tėviškę aplankyti žmoną, vaikus. Sunku su susisiekimu, o ir laiko dažnai važinėti nėra. Tiek pašalinių darbų, kad nėra kada rankas praskėsti.

Bet ateis Kalėdos, — išleisdama kartą vyrą raminosi Pipirienė, — tai bent pasilsėsi parvažiavęs. Vaikai taip pasiilgę.

— Tėte, kaip ilgai būsi su mumis per Kalėdas? — teiravosi vaikai.

— Tikiuosi bent tris dienas. Vieną dieną gal pats prisidėsiu, — atsakė Pipiras.

Apie savaitę prieš Kalėdas Pipirienė gavo iš vyro laišką, kuriuo pranešė, kad parvažiuos Kūčių vakare traukiniu. Prašė nepatikti stotyje, nes esą gana šalta, o stotis netoli — pėsčiam einant bus šilčiau.

(Bus daugiau)

Mielam Broliui šauliui dr. *Grigui Valančiui*, *Sesei Marijai Milerienei*, broliams *Povilui*, *Stasiui*, *Jonui* ir *Jurgiui* Lietuvoje, giminėms ir artimiesiems

broliui

**Izidoriui Valančiui-Valančiauskiui**

Čikagoje mirus, nuoširdžiausią užuojautą reiškia gilaus liūdesio valandoje

"J. DAUMANTO" ŠAULIŲ KUOPA,  
LOS ANGELES

Motinai

**DOMICELEI**

Lietuvoje mirus, sūnui šauliui

**ZENONUI LUKAUSKUI**

ir jo šeimai reiškiamo brolišką užuojautą.

"DLK KĘSTUČIO" ŠAULIŲ KUOPA

# LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Antrojo Pasaulinio karo metu, daug lietuvių įvairiais būdais dalyvavo mūšiuose ir yra žuvę. Alijantų pusėj dalyvavo Vilniaus krašto lietuviai, paimti į lenkų karinę tarnybą, vėliau atsidūrę Sibire, o Anderso armijai susiorganizavus, jį įstojo ir dalyvavo Italijoje, Monte Casino mūšiuose. JAV senate yra pateiktas įstatymas, 13377, kad kitų tautų kariai, kariavę alijantų pusėje, gautų visas teises, kaip ir JAV veteranai. Todėl dalyvavę kariai prašomi rašyti laiškus sen. V. Hartke, Senate Office Building, Washington, DC 20510 ir prašyti, kad tas įstatymas būtų priimtas. Čikagoje tuo rūpinasi žurn. A. Cepulis.

Dr. G. Wiltrakis iš St. Charles, Ill., yra išrinktas Amerikos karo veteranų vyriausių gydytojų generolu. Jo žinioje bus 1,800,000 JAV karo veteranų. Jis II Pas. karo metu 5 metus tarnavo kaip gydytojas, ilgiausiai išbuvo Australijoje ir N. Gvinėjoje, dabar jis rezervo karininkas, pulkininko laipsnio.

Darius Karalis, iš Lemonto, Ill., baigė JAV Jūrų Akademiją ir buvo pakeltas į jūrų karininko laipsnį.

Mikas A. Klimas, kilęs iš Marquette Park, baigė JAV atsarginių karininkų korpso kursą Charleston, SC. Jis yra pakviestas ir toliau pasilikti JAV rezervo korpe. Linkime jam sėkmės.

Gediminas Alinskas, gyv. Elizabeth, N.J., mirė nuo širdies priepuolio tesulaukęs vos 47 m. amžiaus. Jis tarnavo JAV armijoje ir dalyvavo Korėjos kare. Kovose pasižymėjo ir grįžęs į atsargą tęsė mokslą Brooklyne.

Pfc. Jonas Peldžius, iš Marquette Parko, dalyvavo visų rūšių metiniuose manevruose, NC. Anksčiau tarnavo marinų priešlėktuv. grupėje, SC.

Ciprijonas Mališauskas mirė Bostone, birželio 29 d. Jis buvo sav. kūrėjas. Jo atminimą atžymėti, lietuviai suaukojo 150 dol. LF ir 10 dol. Balfui.

Inž. Zigmas Kaulakis mirė liepos 17 d. nuo širdies priepuolio, Miami mieste. Buvo I Pas. karo veteranas, baigęs karo mokyklą. Buvo patekęs į vokiečių ne-

laisvę, iš ten per didelį vargą pateko Lietuvon ir įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi.

Jonas Masilionis, gyv. Exeter, Pa., II Pas. karo veteranas, mirė geg. 20 d. Palaidotas Kingstone. Liūdi likusi motina, žmona, sūnus, dukra ir du broliai.

Sav.-kūrėjas Ant. Šukys, gyvenantis Montrealyje, sulaukė 75 metų amžiaus. Jam buvo suruoštas gražus sukakties paminėjimas.

A. Sapijonas, gyv. Toronte, buvęs Žemaičių kun. Butegeidžio pulko karininkas, mirė rug. 1 d. Jis buvo baigęs paskutinę Karo Mokyklos laidą.

Pfc. Vytautas Katkus, gyv. Brighton Parke, Čikagoj, įstojo į JAV kariuomenę. Jo nuotrauka buvo įdėta plakatuose, kurie skatina žmones aukoti įstojančiųjų į kariuomenę kraujo bankui.

Ltn. inž. Aras Dailidė, gyvenęs marinų bazėje, R.I., savo būstinę išdekoravo lietuviškais meniškais paveikslais. Jis dažnai vyksta su mokslininkais į Pietų atšagalį.

Gyd. Baltrus Atkočiūnas, kilęs iš Šiaulių, mirė Čikagoje liepos mėn. 15 d. Lietuvoje jis buvo karo gydytojas, pulkininko laipsnio.

Dalia Gaigalaitė-Janušienė, liepos 5 d. baigė Čikagoje policijos aukštojo mokslo akademiją. Ją atžymėjo spauda ir TV savo programose.

St. Pociūnas, Lietuvos kariuomenės sav.-kūrėjas, išrinktas lietuvių pensininkų klubo pirmininku, Toronte, Canadoje.

Amerikos veteranų postas Čikagoje, birželio 28 d. pagerbė lietuvių kilmės savo narius, "Old Lithuania Nite" programoje.

Dariaus ir Girėno postas pravedė iškilmes prie jų paminklo liepos 14 d. Dalyvavo ir "Ramovės" skyrius. Ramovės nariai dalyvavo Pavergtųjų Tautų parade ir demonstracijose, o Amerikos veteranai griežtai pasisakė prieš amnestijos suteikimą pabėgusiems iš karo tarnybos. Tokių yra ir leituvių tarpe.

Laisvydas Baršauskas, Kanados armijos

kapitonas, sukūrė lietuvišką šeimą. Jo gyvenimo draugė yra Linda Gudaitė iš Montrealio, kur vyko ir jungtuvės.

Plk. inž. Juozas Šimoliūnas, miręs 1947 m. Bavarijoje, jo žmonos rūpesčiu buvo perkeltas į Ameriką ir palaidotas St. Petersburg, Floridoje.

Sibiro kalyns Jonas Kreivėnas, per Sophie Barcus Radijo programą, rugp. 30 d., pasikalbėjime su šio skyriaus vedėju, pareiškė, kad okup. Lietuvoje komunistinė valdžia, visus jaunuolius ima kariuomenėn, ir juos išblaško po visą Rusiją, o daugiausia Kinijos pasienio daliniuose. Kai vyko Čekoslovakijos užgrobimas, tai jokios mobilizacijos nevykdė, o atėję du ginkluoti kariai ar milicininkai išvesdavo iš namų atsarginius, nesakant kur juos išveža. Tik numalšinus Čekoslovakijos sukilimą, į Kauną atvežti keli žuvę Prahėje kariai ir tyliai palaidoti. Tik tada žmonės sužinojo, kad vyrai buvo pasiųsti į Lenkiją, į karinius dalinius ir pasiųsti Čekoslovakijos užėmiman. Daug jaunuolių, išblaškyti po Rusiją, nebesugrįžta į Lietuvą.

## Laima — taikli šaulė

Vasario 16 gimnazijos mokinė Laima Valiūnaitė, 13 metų, Badeno krašto jaunų mergaičių iki 16 metų šaudyme iš oro pistoletų, š.m. birželio -30 Karlsruhėj laimėjo II vietą. To krašto varžybose Laima dalyvavo pirmą kartą.

Jonas Marčiukaitis mirė birželio 5 Darmstade. Palaidotas birželio 11 Waldfriedhof kapinėse. Laidotuvių apeigas atliko ir gedulingas pamaldas atlaikė Tėv. A. Bernatonis. Per pamaldas pradėta rinkliava įamžinti velionį 100 dolerių Tautos Fondui auka. Laidotuvėse dalyvavo apie 80 tautiečių. Sudėta daug vainikų ir gėlių. Atsiveikinimo žodį tarė 2040 LS kuopos vadas mjr. M. Petkūnas.

Velionis gimęs 1911 spalio 9 Balbieriškyje. Buvo karininkas, tarnavo 6 pėst. pulke Plungeje. Pakeliui į Vakarų mirė vienturtis sūnus. Vokietijoje tarnavo Uhlerborne, Miesau ir 2040 LS kuopose Griesheime.

Ignas Žemaitis, ats. kar. ltn., baigęs Lietuvos Karo Mokyklos XV iaidą, mirė gegužės 19 d., Montrealyje, Kanadoje. Emigravęs į Angliją, vėliau atsikėlė į Kanadą, kur gyveno išsijungęs iš visuomeninės veiklos.





— Nuo 1971 m. birželio mėn. Sojuz 11 sudužimo, kuriame žuvo trys rusų astronautai, iki 1973 m. pabaigos rusai nevykdė satelitinį skridimų ir tik po sėkmingo bandymo su Sojuz 12, rengiasi 1975 m. amerikiečių - rusų susitikimui žemės orbitoje. 1973 m. rusai išleido aštuonis Cosmos serijos mechaninius satelitus įvairiems stebėjimo ir susisiektimo tikslams. Du iš jų stebėjo žydų-arabų kautynes. Pažymėtina, kad 1973 m. spalio mėn. erdvėn buvo iššautas 600-tasis satelitas.

— 1973 m. pabaigoje rusai turėjo povandeniniuose laivuose įrengtų kautynių raketų virš 900, iš jų 550 atominė energija varomuose povandeniniuose laivuose.

— Indai pirks iš rusų SA-6 priešlėktuvinės raketos, už tai rusai galės naudotis indų uostais. Kaip žinoma, rusai yra įsitvirtinę Indijos vandenyne ir jų karo laivynui reikalingos tame rajone bazės.

— Amerikiečių aviacijos karo mokyklos 1974 m. laidoje nebaigė 43% kariūnų. West Point — 38%. Vieno amerikiečio karininko parengimas valstybei kainuoja \$80,000. Tokio aukšto nebaigimo nuošimčio amerikiečių istorijoje nėra iki šiol buvę. Tuo reikalu kongrese iškeltas klausimas ir svarstoma ateities karo mokyklų sistema.

— Po 1973 m. spalio mėn. žydų-arabų karo, pirmomis 1974 m. dienomis egiptiečiai buvo papildyti naujais rusų gamybos lėktuvais-naikintojais MiG—23 ir MiG—21.

— Didėjant alyvos trūkumams, amerikiečių karo laivynas, dar taikos metu, susiduria su dideliais sunkumais — kuro stoka ir apriboti išteklių papildymo uostai labai varžo veiksmų lankstumą ir apimtį. Tokia padėtis karo metu būtų tas pats, kas buvo vokiečiams 1944 metų Normandijos invazijos metu — dėl stokos kuro, tankų daliniai negalėjo vykdyti priešpuolių. Šiuo metu amerikiečiai planuoja laivų varymui pritaikyti atominės radiacijos energiją. Ši priemonė praktiškai galima tik laivams, nes palyginamai reikalauja daug vietos ir daug sveria, todėl ir numatoma aprūpinti pradžioje tik didelius laivus. Minininkai, išsikėlimo laivai, pakrančių apsaugos laivai kol kas būtų varomi skystu kuru. Pagal šiandieninės technologijos galimybes atominės energijos papildymas laivams būtų reikalingas tik kas 13 metų ar vėliau, tuo būdu kautynių ir tiekimo laivai veiksmuose būtų daug mažiau priklausomi nuo bazių, todėl galėtų atlikti platesnio masto uždavinius, reikėtų mažiau laivų. Pradinė tokių laivų kaina būtų didesnė, tačiau laikant karo laivų amžių 25 metus, bendroje sumoje, įskaitant išlaidas ir kuro tiekimo išlaidas, atominė energija varomi laivai kainuotų daug pigiau ir praktiškėsi panaudojime.



Reikia pastebėti, kad dabartiniai laivai didelę tūrio dalį sunaudoja kuro sandėliavimui, kas būtų nereikalinga vartojant atominės radiacijos energiją. Su pakeitimu varomosios energijos, teks atlikti eilę pakeitimų ginklavime, ryšio sistemoje, tarnybų — jei dabartiniai laivai vežiojami didelių kiekius stambaus kalibro artilerijos sviedinių kurie užima daug vietos ir reikalingi didelės tarnybos, tai nauji laivai bus ginkluoti moderniškom raketom, vairuojamom elektroninių įrengimų; nebus reikalo eikvoti šaudmenų prisišaudymui — kiekviena raketa užtikrintai pasiekis savo taikinį. Skaitantis su prieš didelę kliudymų galimybe, iškilis pirmojo šūvio svarba (panašiai kaip jau buvo anksčiau KARYJE rašyta modernišku tankų kautynėse), todėl nauji laivai turės būti aprūpinti užtikrintom tolumo sekimo priemonėm.

— 1973 m. rugsėjo mėn. Vakarų Vokietijos ginklaviman įvestas priešlėktuviniais pabūklais ginkluotas tankas "Gepard", skirtas kauti žemai skrendančius lėktuvus. "Gepard" įeis šarvuotų dalinių sąstatan, specialiu uždaviniu priešlėktuvinei apsaugai. Du po 35 mm. pabūklai galės paleisti ugnį šešių sekundžių bėgyje pastebėjus priešo lėktuvą. "Gepard" aprūpintas Siemens sekimo radaro įrengimais, kurie gali sinchronizuotai valdyti pabūklus. Bundeswehr gaus 420 "Gepards", belgai užsakė 55, olandai — 95. Numatoma parduoti ir italams ir norvegams.

— Belgai keičia karinės tarnybos laiką — numatoma tarp 6 ir 12 mėnesių, atsižvelgiant į specialybę. Pagrindinį parengimą numato atlikti mokyklose ir rajonuose prieš karinės tarnybos amžių. Numatomus reikalingus specialistų kiekius paruoš specialios mokyklos ar įmonės, pav. techniška personalą, tokiems ir karinės tarnybos laikas bus skirtingas — trumpesnis. Be abejo, baigus karinę tarnybą, bus vykdomi pakartojimai.

— Belgai pagamino ir įvedė ginklaviman 40 mm FN granatų svaidytojus, pritaikytus individualiam kovotojui. Toli-naša apie 500 metrų.

— Amerikiečiai bando taktinio aprūpimo helikopterį apie 180 mylių per valandą greičio, 11 kovotojų ir 3,5 tonos krūvio, tarnyba — 3. Varomas dviejų turbininių variklių. Turės visus reikalingus įrengimus skridimui naktį ir blogam ore.

— Naujos radaro sistemos pagalba, amerikiečiai vykdė bandymus nustatyti minosvaizdžio pozicijas pagal minos trajektoriją. Tokie aparatai gali būti kilnojami helikopteriais. Minų gaudytojas pozicijoje, tam tikrame ruože skleidžia radaro bangas. Priešo iššauta mina pakliuvus į radaro zoną, atžymima kompiuteryje, kuris iš minos trajektorijos ir judėsio-greičio, apskaičiuoja ir nusako-nužymi minosvaizdžio poziciją. Tokios sekimo stotys turi ryšį su lauko artilerija ar tankų daliniais, kuriems perduodama priešo minosvaizdžio ugnivietės koordinuotės.

— Nuo 1973 m. spalio mėn. Rumunijos karinė tarnybon priimamas ir moterys lygiateisiai su vyrais, tačiau jos neskiiriamos kautynių daliniuosna. Šalia skirtų tarnybų apmokomos šaudyti kulkosvaizdžiais, automatais ir pistoletais.

— Norvegų armijos ginklaviman įvesta laserio pagalba taikinių sekimo aparatas LP3, kurį pasigamino patys norvegai. Aparatą nešioja vienas kovotojas. Sekimo tolis — virš 12 mylių. Veikia kraštutiniam šaltyje — 40° F ir iki 130° F. šilumos. Šio aparato pagalba apskaičiuojama atstumas iki taikinio ir koreguojama ugnis. Tinka naudoti pėstininkams, tankų daliniams ir artilerijai.

— 30 metų sukakčiai nuo lenkų liaudies armijos įkūrimo įvestas keturių žvaigždžių generolo laipsnis, kuriuo atžymėtas krašto gynybos ministeris Jaruželski. Pirmoji pėstininkų divizija, Tado Kosciuskos vardo, buvo suformuota 1943 m. gegužės mėn. prie Stielce, ant upės Oka krantų.

## 1976 METŲ SOVIETŲ SAJUNGOS KONSTITUCIJA

1976 metais Sovietų Sąjungos piliečiai balsuos už naują Sovietų Sąjungos konstituciją, kuri numatoma drastiškai pakeis valstybės vidaus organizaciją. Trumpai žvelkime istorinėn raidon, kočia galima kryptis. 1918 metų Sovietų Sąjungos konstitucijoje buvo sakoma: "... valstybė kuriama remiantis proletariato diktatūra..." 1924 metais koreguota: "... daugiatautinė sovietinė valstybė susideda iš laisvu noru susijungusių tautinių valstybių..." 1936 metais, — kuri galioja iki šiai dienai: "... pašalinus išnaudotojų klasę socializmo pergale apjungti į vieną valstybę..."

1971 m. kovo 30 d. 24-tame komunistų partijos kongrese Brežnevas stipriai pabrėžė reikalą kovoti prieš tautinį šovinizmą ir įpareigojo partiją dėti visas pastangas išrauti bet kokius šovinizmo daigus. 1972 m. komunistų partijos kongresas išryškino veik prieš metus Brežnevo paskelbtą idėją: "... ideologinis, socialinis ir politinis apjungimas sovietinėje bendruomenėje, turi pasireikšti visų tautų apjungimu..." Gi tų pačių metų birželio 22 dienos Pravdos numeryje, prof. Bagramovo komentaruose, tarp kita ko, buvo pasakyta: "... tautų sujungimas yra komunistinės struktūros įstatymas. Eventualus asimiliavimas Sovietų Sąjungos piliečių, sujungiant juos vienan vienetan, stiprins socialinius, politinius ir ekonominis aspektus..."

Išeinant iš anų pasisakymų, naujoji konstitucija, numatoma, turėsianti nuostatus panaikinančius tautinius etnografinius rubežius ir 15 inkorporuotų tautinių respublikų suverenumą. Pažal 1970 m. rusų statistiką, Sovietų Sąjunga turėjo 241 milijoną gyventojų apie 100 tautybių, kurie tilpo penkiolikoje tautinių respublikų, 19 autonominių respublikų, devyniose autonominėse apygardose ir apie dešimtyje tautinių sričių. Tai sudėtingiausia tautiniu atžvilgiu valstybė pasaulyje.

Leninas pramatė Didžiosios Rusijos kūrimo sunkumus, todėl ir pradėjo su visų tautų proletariato apjungimu, bazuojantis klasine ideologija (ne tautine). 1917-20 m. bėgyje susidūrė su tautinėmis problemomis ir buvo priverstas iš didesnių tautinių grupių sudaryti federalinius vienetus (ukrainiečių, Kaukazo tautelių ir kt.). 1924 m. konstitucijos dvasioje "... daugiatautinė sovietų socialistinių respublikų są-

junga susideda iš tautinių grupių, savu noru įsijungusių į bendrą valstybę, pabrėžiant pagrindinį tautų lojalumą klasiinei darbo liaudies grupei, išjungiant tautinį". Iš čia ir išplaukė kova prieš nacionalinį šovinizmą, kuris yra priešprieša socialistiniam internacionalizmui. Reikia pastebėti, kad 1919-22 m. laikotarpyje Leninas visur išskirtinai pabrėždavo vyraujančią didžiariusių šovinizmą. 1920 m. eilė Kaukazo tautelių buvo priimta Sovietų Sąjungon, pilnai toleruojant jų tautinius aspektus ir suteikiant autonomijas, tačiau tai buvo padaryta tik politiniais sumetimais, iki praeis reikalas. Vėliau tos privilegijos buvo panaikintos.

Įvedus Sovietų Sąjungoje rusų kalbą kaip pagrindinę, buvo dar daugiau išryškinta kova prieš tautinį šovinizmą, kaip priešpriešą socialistinei sąjungai. Stalino politika link ne rusų tautų, vardan saugomo, buvo: palaikyti komunistų partijos sudėtį, kaip didžiumą, iš didžiariusių, — kitų tautų skaičius turėjo sudaryti nežymią mažumą. Stalinas visur pabrėždavo rusifikacijos politiką Sovietų Sąjungoje. Šiuo metu Brežnevo ryškinama idėja sako, kad sovietinis žmogus mato ir supranta klasinį pirmavimą, o ne tautines savybes, primant, kad tautinė forma ir egzistuoja, tačiau turi socialistinę dvasią, todėl Sovietų Sąjungoje nėra tautinių problemų. Broliškių respublikų proletariatas yra apjungtas vienos idėjos ir todėl, tęsiant marksizmą - leninizmą, nėra reikalo turėti tautinius rubežius ir kultūrinius skirtumus. Jei tarp atskirų asmenų ir pasireiškia išsišokimų, tikslu palaikyti tradicinį tautiškumą, tai yra tik tautinio šovinizmo liekanos, kurios turi būti pašalintos, kad netrukdytų skleistis proletariato sistemai. Ir vėl, pagal prof. Bagramovą "... socializmas nepanaikina tautybių, tik pašalina tautybių priešingumus. Todėl ir Sovietų Sąjungoje nėra aplinkybių kurios išskiria žmones..."

Amerikietis W.G. Hanne komentuo-damas naujos Sovietų Sąjungos konstitucijos galimą struktūrą mano, kad naujoje Sovietų Sąjungos konstitucijoje bus išryškinta panaikinimas tautinių respublikų, už ką pasisakys visos balsuojančios tautos. Jei tai bus nepalanku 1976 metais, tai remiantis nauja konstitucija, tas bus vykdoma dešimtuojų penkmečio planu, įvedant ekonominiu pagrindu administracinius regijonus. Čia tenka pramatyti pirmoje eilėje ekonominės represijos, panašiai kaip 1700 metais, kai jas caras Petras Didysis buvo pradėjęs. Tokiu būdu tautinės sritys virs ekonominėmis, kuriose susidarys socialinė forma, gal net su atskira savivalda.

Jei tautinės sritys pavyks paversti ekonominėmis sritimis, panaikinant tautines aspiracijas ir įgyvendinant klasiiniai, politiniai ekonomes sritis, tai Sovietų Sąjunga ekonominiai stiprės, tuo pačiu perims balansą pasaulinėje pusiausvyroje, ryškiai sustiprindama savo strategines pozicijas. Čia tenka pastebėti, kad Vakarų valstybės neužmerkia akių prieš galimą Sovietų Sąjungos sustiprėjimą. Yra eilė balsų, raginančių studijuoti galimybes ir perorganizuoti savas ekonomines ir karines jėgas.

Mums tenka atkreipti dėmesį, kad atrastume priemones ir būdus, veikiant iš anksto, užkirstume kelią krašte vykdomam genocidui. Sovietų Sąjungoje esame 11 vietoje (1970 m.). Priėmus naują konstituciją, būtume priskirti Baltijos ekonominiam regionui-sričiai, kuri 1970 m. turėjo apie 7.5 milijono gyventojų.

### Sidabrinis lietuvių kuopos jubiliejus

8591 LS lietuvių inžinerijos kuopa, vadovaujama mjr. J.K. Valiūno, š.m. birželio 7 Schwetzingene paminėjo 25 metų sukaktį. Minėjimas pradėtas tradiciniu pikniku prieš Tompkinso kareivines esančiame pušynėly. Oras pasitaikė gražus, bet šaltokas, todėl iškylautojai būriavosi daugiau prie karštos kavos, negu smarkiai putojančio, bei šalto alaus statinių. Vaisės, kaip visados toje kuopoje, buvo gausios ir skanios. Tuo pasirūpino virtuvė tvarkąs Jonas Vitkus ir jo virėjai. Čia pat ant žarijų skrudinamos dešrelės, hamburgeriai ir kitokie kepsniai su įvairiais salotais, galėjo ir didžiausį vegetarą sugundyti jų paragauti, o paragavus ir skaniu alučiu nuplauti. Nebuvo nuskriausti ir pyragaičių mėgėjai.

Įdomius žaidimus — kamuolio spyrimą ir taikinius, bėgimą su kiaušiniu šaukste ir jų gaudymą ore, balionų pūtimą ir sprogdinimą, virvės traukimą ir kt. — sumaniai pravedė seržantas Algis Vitkus. Į varžybas buvo įtraukti vaikai ir suaugę. Laimėtojai buvo apdovanoti. Pavakariais ilgėjant pušų šešėliams daugumas išvažinėjo namo, o patvaresnieji susirinko į klubo svetainę "susišildyti atšalusias nosis".

Į šventę atsilankė brigados vadas plk. Krupinski, bataliono vadas plk. ltn. Guldner su savo štabų karininkais ir šeimomis, gausus būrelis Romuvos gyventojų, nemaža kaimyninio Manheimo lietuvių ir iš kitur.

Pažymėtina, kad pats seniausias 8591 LS kuopos narys yra ltn. Kazys Bendoraitis. Sprendžiant iš jo išvaizdos, jis galėtų sulaukti dar tos kuopos aukštinio jubiliejaus.

## GINČAS SU PRIEDAIS

Šių metų "Kario" 5 nr. yra tilpęs O. Urbono straipsnis "Jei ginčas — tai ginčas". Tame straipsnyje p. Urbonas rašo, kad aš nebuvau įsiskaitęs į man nepatinkamą jo straipsnį, ir nebuvau suvokęs to straipsnio pagrindinės minties. Manau, kad kiekvienas, kuris tą straipsnį apie generolą Kubiliūną skaitė, įsiskaitė ("Karys" 1973 m. 6 nr.). Įsiskaitė ir aš. Juk tame straipsnyje p. Urbonas Kubiliūną išvadino skuduru, Respublikos Prezidentui Kauno Sunkiųjų Darbų kalėjimo kieme pramatė kartuves, ir išliejo visą nepasitenkinimą, kad Kubiliūnas, nežiūrint į jo — p. Urbono — pakartotinus patarimus, ilgai pakentė kai kuriuos divizijų vadus jų užimamose vietose.

Jei ne tas, aš visai nebūčiau rašęs atviro laiško plk. O. Urbonui ("Karys" 1973 m. 9 nr.). Ką tame laiške parašiau — vengsiu kartoti. Ginčytis neturiu jokio noro. Bet ir vengiant ginčo, į kai kuriuos p. Urbono straipsnio pasisakymus reikia atsiliepti.

Pirmiausia, tame straipsnyje p. Urbonas mane klausia, kur man tekę girdėti Kubiliūną nagrinėjant pratimus. Čia, žinoma, smulkmena. Bet į šį klausimą neatsakius, "Kario" skaitytojų akyse likčiau netiesą rašęs. Taigi, reikia dar kartą prabilti.

Kai dirbau kariuomenės štabe, Kubiliūnas vyresniems štabo karininkams dažnai paliepdavo nuvykti į poligoną ir pasekti įdomesnius atliekamus pratimus. Progų ir norinčių visuomet atsirasdavo. Tokiomis progomis pasinaudodavau ir aš. Taigi, Kubiliūną nagrinėjantį pratimus Gaižiūnų poligone tikrai nekartą esu girdėjęs. Bet yra įdomus p. Urbono tvirtinimas, kad Kubiliūnas, nors ir dalyvavęs pratimuose, bet atlikto pratimo nagrinėjimą visuomet pavesdavęs jam, Urbonui, o pats Kubiliūnas apsiribodavęs vien papasakojimu dalyviams kokių nors prisiminimų, nieko bendro neturėjusių su atlikto pratimu. Toks p. Urbono teigimas yra šališkas, ir jame yra tiek teisybės, kiek istorijoje su poligonu. Esą, visos Kubiliūno pastangos išgauti poligonui plotą žemės, likdavę be pasėkmių. O jis, Urbonas, net be Kubiliūno, ar

ba Krašto Apsaugos ministerio žinios, nuėjęs pas Žemės Ūkio ministerį, išdėstęs reikalą, ir: kask kapčius.

Toliau savo straipsnyje p. Urbonas rašo, kad priežastis pakeisti kai kuriuos divizijų vadus buvusi ne vyresniųjų karininkų stoka, bet tas, "kad anais laikais nei mokslas, nei gabumai, nei patyrimas, ar darbotumas to meto režimo žmonių akyse neturėjo jokios vertės". Čia tai pasakyta! Tai kas gi turėjo? Nejaugi apsilaidimas, nedrausmingumas, girtavimas, ar kokios neigiamos būdo sąvabės?

Karininkus atestuodavo tiesioginiai jų viršininkai. Atestuojant vyresnius karininkus, pats p. Urbonas dalyvauodavo atestacijų tarybos posėdžiuose, ir, turbūt, nebus apmiršęs, kaip anais laikais būdavo atestuojami karininkai, į ką kreipiamas dėmesys, kad karininkas būtų pakeltas į aukštesnį laipsnį, arba pripažintas tinkamu užimti aukštesnę vietą. Juk kaip tik ir būdavo labiausiai atsižvelgiama į tas karininko ypatybes, kurias išvardino p. Urbonas! Tai prie ko čia režimas? Argi atestuojant karininkus būdavo kalbos apie jų ištikimybę režimui? Gaila, p. Urbonas nenurodė kas iš tokių pavyzdžių karininkų buvo paskaitytas "tref", ir dėl to buvo apėitas, nukentėjo.

Toks karininkų suskirstymas yra p. Urbono prasimanymas, neteisingas ir apgailėtina nepavykęs. Pagaliau, kaip gi su pačiu p. Urbonu? Iš jo straipsnio atrodytų, kad jis buvo didelis režimo priešas, o to paties režimo buvo pasodintas į aukštą kariuomenės vietą. Taigi, ar režimas skirstė karininkus į "tref" ir "netref"?

Cituodamas ištraukas iš mano "Prisiminimų Fragmentų", p. Urbonas savo straipsnyje užkliudo "šeimynišką krašto valdymo metodą". Aš savo fragmentuose režimo visai neliečiau. Neliesiu ir dabar.

Režimas koks buvo — toks buvo. To režimo laikas tai Lietuvos istorijos trumpas, bet gražus lapelis, pats iškiliausias mūsų tautinio brendimo laikotarpis. Ir šiandien jį prisiminus iš gėdos rausti netenka.

Jeigu to "šeimyniško krašto valdymo" režimo būtus ir nebūtus šešėlius imtu kritikuoti kuris nors politinių partijų veikėjų, tai, sakykim,

būtų suprantama. Bet kai tą režimą kelioms dešimtims metų praėjus, pradeda niekinti ir juodinti karys, to paties režimo pasodintas kariuomenėje į aukštą vietą, pulkininkas, tai nieko daugiau nelieka, kaip tik prisiminti lietuvišką patarlę apie paukštį ir jo lizdą.

Rašydamas apie gen. Černiaus paspyrimą, p. Urbonas klausia "ar tas Ministerių Tarybos posėdis neprilygsta daugiau akinės bendrovės posėdžiui". Tikrai neprilygsta, nes jokio Ministerių Tarybos posėdžio nebuvo. Tai tikras p. Urbono prasimanymas. Kai tą nebuvusį Ministerių Tarybos posėdį p. Urbonas ima lyginti su akinės bendrovės valdybos posėdžiu — aišku, idant kuo labiausiai suniekinti režimą — tai reikia pasakyti, kad jo nusimanymas apie akinės bendrovės ir jų valdomuosius organus yra silpnokas.

Nežinau kuriuo tikslu p. Urbonas kreipia mano dėmesį į plk. Šovos straipsnį Dirvoje (1973 m. 21 nr.). Tą straipsnį skaičiau. Jis rašytas 40 metų po įvykių. Man gi tą visą tragediją teko pergyventi pačių įvykių metu. Įsakymai kariuomenei apie nuteistųjų kilnojimą į kitas dalis, paleidimą iš kariuomenės, laipsnių atėmimą, ėjo per mano rankas. Taigi, ko nors naujo, nežinomo, plk. Šovos straipsnyje neradau. Gal tik nuteistųjų sakičius yra gerokai padidintas. Taipogi žinau apie degradavimo procedūrą. Ji buvo žiauri ir nekorektiška. Tą esu girdėjęs iš pačių degraduotų, kurių tarpe buvo nemažai mano bičiulių, kaip Bačkus, Pyragius, Matulevičius, Skaržinskas, Ivanauskas, Gineitis ir kiti.

Dar kartą keli žodžiai dėl paties sukilimo tikslo. Aš nesisakiau, ir savo nuomonės laikaisi. Jei kariuomenės daliniai būtų buvę išvesti į gatvę su tikslu pašalinti Respublikos Prezidentą ar pakeisti režimą, tai kodėl Kauno vidurmiestyje esantieji daliniai — gusarų pulkas, dvi kuopos II-jo pėstininkų pulko, karo inžinerijos, aviacijos daliniai — nieko nedarė, iokio uždavinio nevykdė? Jiems niekas, sbsoliučiai niekas, nesipriešino.

P. Urbonas mane klausia koku gi tikslu jie buvo išvesti į gatvę: "Ar tam, kad su daina žygiuotų per Lais-

## NEPALIKIME ISTORIJAI KLAIDINANČIŲ ŽINIŲ

Kai du kartu užtikau spaudoje, kur rašoma apie buv. Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinę, bet visai netaip, kaip iš tikrųjų buvo ir kaip neužtinu, kad kas bandytų pataisyti, tai čia noriu parašyti.

Aprašant įvykius, suprantama, galima suklysti eiliniui ir generolui, bet taip ir likti klaidoje, tai atsakomybė tenka visiems, kurie tuose įvykiuose dalyvavo ir žino, kad tai buvo kitaip negu autorių aprašyta.

Negalima iš istorikų reikalauti objektyvių žinių, jei mes, dabar gyvi liudininkai paliksime neatitinkančias tikrovei žinias.

Karyje (1974 m. gegužės mėn. Nr 5) K.U., aprašydamas 1934-jų metų sukilimą, vienoje vietoje rašo: "Tą patį rytą, vienas mažas Karo Mokyklos dalinys susirišo su priešlėktuvine, A. Panemunėje esančia, grupe".

Čia autorius, tur būt, turi omenėje Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinę, kuri vėliau buvo A. Panemunėje, bet čia turiu pasakyti, kad tada dar jos visai nebuvo.

Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinė (prisiglaudus prie Atskiros Artillerijos Grupės) pradėjo iš nieko kurtis tik 1935 metais gegužės pradžioje, suvažiavus į ją pirmiesiems naujokams. Toje vietoje, kur įsikūrė Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinė, buvo Atskira Artillerijos Grupė.

Būnant man tada, Atskiros Artilerijos

vės Alėją? Ar tam, kad stovėtų gatvėje ir nosį krapštytų, ar flirtuotų su merginomis?" Ar nebūtų buvę aiškiau, jei p. Urbonas, vietoje man statęs šiuos "jumoru" ir sarkazmu atmieštus klausimus, būtų pats patiekęs savo versiją apie tų dalinių veiksmus?

Į mano klausimą, kas gi sutrukdė perversmą dvesti iki galo, p. Urbonas aiškiai ir nedviprasmiškai atsako: Kubiliūno neveiklumas. Esą nuvykęs prie Panemunės tilto, Kubiliūnas visą vadovavimą išleidęs iš rankų. Greičiausiai dėl to, kad buvo pamiršęs p. Urbono pirštas karčetas...

Kazys Musteikis

rijos Grupės Mokomojo Komandoje eiliniu kareiviu, čia galiu pasakyti, kaip tas viskas atrodė, kiek tai buvo žinoma eiliniui kareiviui.

Bendrai buvo kalbama, kad Atsk. Artil. Grupė sukilimą pramiegojo. Tą rytą 7 val., kaip paprastai, išėjome į aikštę sporto užsiėmimams. Tik valandai įpusėjus, buvome staiga grąžinti į kareivines. Visiems buvo išduoti, prie šautuvų, šovinynai su šoviniais, ir vieni liko kareivinėse parengties stovyje, o kiti išsiųsti patuliais aplink rajoną.

Man teko, su kitu, būti parke prie Nemuno iš kur netoli matosi A. Panemunės tiltas. Paklaustas budintis karininkas ltn. Povilas Simonaitis, ką mes čia turim daboti, sakė: "Jei mąysite grupę civilių ar ką nors artinantis prie rajono, tai skubiai man pranešti". Bet mes visai nieko nepastebėjom. Grupės rajone buvo išrikiuotos patrankos ir paruoštos greitam panaudojimui-išvažiavimui. Taip buvome dvi - tris dienas parengties stovyje.

Po kelių dienų atvyko gen. Jackus ir prieš išrikiuotą Grupę kalbėjo. Ką jis daug kalbėjo, neprisimenu, bet pradžia kalbos buvo tokia: "Garbingi artilerininkai, dėkoju jums, kad jūs nė vienas, nei karininkas, nei kareivis, neišėjote į gatves..."

Po to, vis tik, vienas karininkas ltn. Buika buvo išlydėtas į 6-tą fortą, to paties ltn. Simonaičio. Sakėsi, jis ten šešias paras ant šiaudų pragulėjo.

Dėl šio paskutinio, tai tik tokios kalbos buvo girdėti. Jei tas svarbu, ir kas žino kitaip, tai tegul pataiso.

Tai tiek iš to sukilimo.

Toliau.

Stasio Raštikio knygoje "Įvykiai ir žmonės", man krito į akis 174 puslapyje surašyta mišrainė, kur rašoma apie Pirmą Artillerijos Pulką, Atskirą Artillerijos Grupę ir Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinę.

Čia paimu tik 1935 metų pavasarį ir vasarą, kas ten vyko.

Pagal tą rašinį, atrodo, kad mes turėjome dvi Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktines. Viena, kuri išsivystė iš Atskiros Artillerijos Grupės ir antra — įsteigta 1935 m.

Pirmas Artillerijos Pulkas 1935 metais atgaivintas iš ko? ...

Tie, kurie tuo metu buvo Atsk. Art. Grupėje, Priešl. Aps. Rinktinėje ir Pirm. Art. pulke, žino visai ką kitą.

Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinės pati pradžia buvo 1935 metais gegužės pradžioje, susirinkus į ją pirmiesiems naujokams, kaip jau aukščiau minėjau. Susitalpino Atsk. Art. Grupės rajone, Transporto dalinio turėtose ir užleistose patalpose. Sudarius primą kadrą iš karininkų ir puskarininkų iš kitų dalių, ir prasidėjo jų - naujokų apmokymas. Maistu ir apranga aprūpino Atsk. Art. Grupė.

1935 m. vasarą Atskira Artillerijos Grupė, kaip arkliais traukiama lauko artillerija, persitvarkė į Pirmą Artillerijos Pulką ir išvyko iš A. Panemunės, užleisdama patalpas Priešl. Aps. Rinktinei.

Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinė buvo visai nauja Lietuvoje motorizuota ginklo rūšis, nieko bendro neturinti su arkliais traukiama lauko artillerija. Tik pirmieji karininkai ir puskarininkai buvo surinkti iš artilerijos, o vėliau ir iš įvairių dalių.

Cesys Šadeika

### 1934 M. SUKILIMAS — PERVERSMAS — AVANTIŪRA

Jau virš 40 m. spėjo prabėgti nuo tų nelemtų įvykių. Gan daug kartų ir įvairių autorių apie tą mūsų valstybei pragaistingą įvykį, mūsų spaudoje, buvo rašyta. Gi laiko tėkmėje, šis bei tas prisimiršo ir gavosi esmingų klaidų rašiniuose, o kai kur net sąmoningas melas. Bet grįžkime, kad ir trumpam, prie tų angalvių prasmės. Imkime pav. kad ir žodį sukilimas. Kasgi tuo laiku, t. y., 1934 m. birželio mėn. sukilo Lietuvoje: Kauno karių įgula, visa Lietuvos kariuomenė, ar visa tauta? Nei vienas, nei kitas, nei trečias. Tad ir to įvykio sukilimu nedera vadinti. Imkime gi antrą, gan dažnai linksniuojamą žodį, perversmas.

Argi pasėkoje tų įvykių įvyko Lietuvoje koks perversmas, ar buvo nuversta valdžia, ar bent kas nors panašaus? Tat nei sukilimu, nei perversmu tų įvykių nedera vadinti. Tai buvo paprasta avantiūra, vykdoma keletos nenuoramų - karjeristų, karo aviacijos karininkų, A. Voldemaro giminaičių karininkų ir silpnos valios, bet svajojančių apie greitą avansavimą į aukštesnį laipsnį vieno kito karininko kituose Kauno įgulos daliniuose. Imkime kad ir ltn. J. Balčiūną - Bunkę, kuris buvo nukeltas į tankelių dalinį A. Fredoje iš 2 p. p. ir buvo labai aktyvus tos avantiūros dalyvis. Savo kilme jis buvo

iš Rokų kaimo, A. Panemunės v., bent keletos brolių šeimoje, dvasiniai jis buvo pats silpniausias.

Reikia manyti, kad laisvame pasaulyje, gyvųjų tarpe, dar yra vienas kitas buvusios avantiūros dalyvis ir galėtų bešališkai atpasakoti mūsų spaudoje avantiūristų tikslus: ar jie galvojo apie didesnes algas, ar jiems duonos buvo mažoka, o gal per celetą valandų jie svajoto tapti generolais?

Bet imkime į rankas Karys Nr. 5 gegužės mėn. 1974 m. laidą, kur psl. 166 - 167 straipsnio "1934 m. Sukilimas" autorius K. U. sako: "Prie vartų mane sutiko pulke budėjęs vyr. ltn. Adolfas Gaigalas ir pranešė, kad vyr. ltn. Šimkus išvedė į Kauną 4-tą šaulių kuopą, o ltn. I. Taunys 1-mą kulk. kp. . .".

Bet tai grynas melas. Pas pulko budintį karininką vyr. ltn. A. Gaigalą tą naktį buvo užėję, ne tik ltn. Šimkus ir vyr.

ltn. Stankevičius, bet budinčio padėjėjas - rundas ir dar vienas viršila, kur vyko smarkus nugarimas, kad užmaskavus nelegalius avantiūristų veiksmus. Jei vyr. ltn. A. Gaigalas tikrai sakė, kad avantiūristų yra išvesta 4-ta šaulių kuopa, tai, arba jis visai nežinojo kas pulke dedasi, arba sąmoningai melavo savo pulko vadui, nes išvesta buvo tik viena 1-ma kulk. kuopa, vadovaujant ltn. I. Tauniui ir prisijungus leitenantams Šimkams.

Gi Karys Nr. 6 ir 1974 m. psl. 210 to paties K. U. autoriaus yra pasakyta: "Sukilime dalyvavo gusarų pulkas, karo aviacija, 1-mas Inžinerijos ir Ryšių batalionai, Šarvuočių rinktinė, dvi kuopos iš 2-ro p.p. ir t.t. . .".

Bet ir pastarasis tvirtinimas yra visai neteisingas. Iš gusarų pulko buvo išvestas tik vienas eskadronas, o ne visas pulkas, Inžinerijos ir Ryšių btl. tik po vieną

kuopą, iš 2-ro p.p. tik viena kuopa ir tankelių bei senų šarvuočių grupės.

Avantiūristams sutramdyti, buvo pa ruoštas 2 p. p. stiprus kautynių vie netas, su 12-ka sunk. kulk., vadovaujant kpt. Borchertui ir tik laukė komandos žygiui. To avantiūrinio žygio pasekmės buvo liūdnos, organizatoriai ir vykdytojai nukentėjo. Bet jei būtų įvykęs kraujo praliejimas ir būtų buvę bereikalingų aukų, tai, aišku savaime, kad dalis avantiūristų būtų gavę kulipką kakton.

Gi iš jaunesnio kadro, tai tik vienas tankelių kuopos mažamokslis - karštakošis puskarininkis, S. Jakubickas, švaistėsi su tankeliu prie Kauno policijos vienu vartų, o vėliau prie A. Panemunės tilto. Mato-mai jis tikėjosi iš savo bendraminčių, jei ne generolo, tai bent viršilos laipsnio. Bet vieton paaukštinimo, neteko turėto laipsnio ir dar šaltojoje kiek pasėdėjo.

Buvs kareivis



## Kas tie Lietuvos sakalai?

VLIKas būdamas globalinio masto kovos organas, negali prigulėti nuo kitų antraeilių organizacijų, turi būti savistovus, tvirtai žinoti kas jį besąlyginiai remia, koks jo ekonominis potencialas ir kuo jis disponuoja. Ar šių dienų VLIKas gali atlikti tuos uždavinius, kuriuos iškėlė pasaulio pasikeitusi politinė arena, tai yra klausimas. Taigi, iš to vystosi mintis, kad VLIKą reikia perorganizuoti, sustiprinti, nes uždaviniai daug platesni, sunkesni, komplikuočiau, iš čia išeina VLIKO ofenzyvinė taktika — griauti sovietų mums kenksmingas tezes ir mūsų "liberalų" proteguojamą nesikišimo idėją, išbraukiant žmogaus teisių deklaraciją, užmirštant žmogaus nuvertinimą ir sąžinės laisvės pripažinimą. Toji kova turi būti intensyvi, neatlaidi, nukreipta tinkama kryptimi, kur tikimasi pasiekti aukščiausio efekto.

Turime daugybę organizacijų, klubų, vienos jų dar laikosi, rodo šiokią tokią gyvybę, kitos menkėja, nyksta, likviduojasi. Dėl jų gausumo neturime skųstis, jei jos remia pagrindinį mūsų visų uždavinį — laisvės kovą. Jos daugumoje yra lokalinio, profesinio, pasaulėžiūrinio, konfesinio pobūdžio.

Pasikeitus Amerikos politikai ir nuėjus šiuo mūsų priešų "detente" keliu, ALTOs reikšmė labai sumenkėjo, atrodo, kad jau nesvarbu kas nueis į Valstybės Departamentą paklausti dėl nepripažinimo mūsų Tėvynės okupacijos, atsakymas bus tas pats, gi laukti kurios nors akcijos mūsų naudai būtų naivu. Šiuo atveju politiniame sektoriuje ALTa turėtų glaudžiai bendradarbiauti su VLIKu, kad išvengtų bereikalingo durų varstymo.

Žvilgtelėjus atgal, matome, kad mūsų tautos susiskaldymas į grupeles buvo ir bus žalinga apraiška, kol tvirtai neįsisaugoninsime, kad esame pirmoj eilė lietuviai, o paskui visi kiti atributai. Dėl tų pačių priežasčių negalime šioj skausmingoj valandoj nustatyti darbo ir sektoriaus pirmumo. Jaučiasi išsiblaškytas, susmulkėjimas, išsisėmimas, antros, ar net trečios eilės vertės reikaluose.

Nesibijokime prisiminti, kad dr. K. Griniaus seimo nutarimus tvarkė mažumų balsai ir jie aiškiai kenksmingi buvo valstybės reikalus tvarkant ir neabejotinai, turėjo įtakos perversmui įvykti. Arba, čia atkeliavus atradome Pijevušo erą, kuri tikrai pridarė daug žalos, nes negalėjome įjungti naujų jėgų į ALTą ir tuo užblokavo lietuviškos

išėivijos aspiracijoms kelią. Tai partinių rietenų liūdnas palikimas; arba, labai vertiname Helsinkio konferencijos lietuvių delegacijos atliktus darbus, daug rūpesčio, pasišventimo ir lėšų dalyviai skyrė, sukėlė gražių pasisakymų pasaulinėje spaudoje, bet vis gi, atsirado kromelninkų ir fariziejų, kurie stengėsi nuvertinti tą didžiai sunkų, gražų, atliktą darbą... Tai įvykiai šių dienų.

Lietuvių Bendruomenės uždaviniai aiškūs, statuto nustatyti. Jie platūs, sunkūs, sudėtingi, reiškia, rūpestingai suburti jėgas, kad tuos didžius uždavinius atlikti. Bet, gaila, kad ir čia jau lizdų sukimas prasideda ir tuo pačiu prisidės prie tos organizacijos silpninimo. Brautis į VLIKO politinį sektorių būtų nutilimas nuo LB tikslų, tai būtų "devyni darbai, dešimtas badas" ir tuo pačiu visuomenė taps abejinga, nes vestų į darbingumo nuosmukį, jėgų išblaškymą, nes LB į politinį darbą nėra įpareigota, nustotų pasitikėjimo ir paramos.

Gražus pavyzdys — Balfio atliekamas darbas. Jis žino kam jis pašauktas ir jo atliekamas darbas pasigėrėtina visuomenės remiamas, nes jo ranka pasiekia tolimiausių vargšų lietuvių.

Lietuvos Sakalai — politinis, nepartinis kovos sambūris. Jų tikslas remti VLIKą, sudaryti sąlygas išplėsti iniciatyvą Lietuvos laisvinimo baruose. L.S. laiko VLIKą nešančią atsakomybę ir įsipareigojimą politinėje kovoje prieš okupantą. Tiesa, dabar turime dr. K. Valiūną, kuris išjudino Lietuvos laisvės bylą ir pasuko teigiama kryptimi, nesigailėdamas savų lėšų. Bet mums turi rūpėti, kad ir kitas atėjęs galėtų tęsti tą vykdomąjį darbą, ir net praplėsti.

L. Sakalų ideologinis pozityvas yra daug gilesnis, stipresnis, pranašesnis, apjungiant visus pasaulio lietuvius, nes L.S. supranta, kad bet koks kosmopolitizmas mūsų tautai neša mirtį. L.S. laiko, kad kiekvieno lietuvių idealas yra gilinti ir suprasti kenčiančios tautos šauksmą, kiekvienas, įsigilinęs į šio tragiško momento reikšmę ir genocido baismus, įsijungia į besąlyginę kovą ir tampa Lietuvos Sakalu.

Jis žino padėties rimtumą pavergtoji tėvynė ir jaučia, kad tauta laukia iš pasitraukusių ryžtingų veiksmų, gražių pastangų ir pasišventimo vieningai kovai vesti. Šiandieną kitų ideologijų negali būti.

Nesenai, Britų parlamente, ponis Pakingham pasakė: "Jei kas laiko darbiečių partiją kairiųjų, ateistų, radikalų sambūriu, tas klysta. Čia yra susibūrę įvairiausių pažiūrų, įsitikinimų, konfesijų žmonės, nuo ateisto iki dvasininko im-

tinai. Tas sambūris apima plačius britų tautos sluoksnius, kovojančius už socialinį teisingumą". Šioji definicija tinka ir mums, vargšams išblaškytiems lietuviams, bet kovojantiems už Lietuvos suverenumo atstatymą.

Kiekvienas lietuvis, įstodamas savanoriškai į L.S., prisiima įsipareigojimą remti V.P.F., kas met tam tikra suma ir nurodo tame pasižadėjimo lape kas tęs tą įsipareigojimą po jo mirties. Tame lape turėtų būti dr. V. Kudirkos eilėraštinis "Maniesiems", tuo naujoji generacija supras ir įsisąmonins kiekvieno lietuvių politinės kovos prasmę. Daleiskime, kad į L. Sakalų eiles įsijungė tūkstantis tautiečių, įsipareigoja tik po šimtinę remti VLIKą, tai jau susidarys garantuojanti suma VLIKO pastoviam darbui. Kitos išėities nėra, jei norime mardėti, bet akkaliai siekti lietuvių tautai laisvės.

Klemas Čeputis

## NEW YORKE — BROOKLYNE

### PAMINĖTA RUGSĖJO AŠTUNTOJI

Ramovėnai, šauliai, savanoriai-kūrėjai ir birutietės, rugsėjo 8 d., Apreiškimų parapijos salėje, surengė didingą RUGSĖJO 8 minėjimą. Minėjimas prasidėjo iškilmingomis pamaldomis, kurias laikė klebonas kun. Pr. Raugasas, dalyvaujant dar trims kunigams. Pamaldų metu ypatingai gražų pamokslą pasakė iškalbingasis kun. St. Raila. Po pamaldų visi buvo pakviesti į parapijos salę prie kavutės ir užkandžių. Minėjimas įvyko viršutinėje parapijos salėje. Diena pasitaikė graži, tad į bažnyčią ir minėjimą prisirinko daugiau kaip 200 žmonių. Ypatingai gražų ir jaudinantį įspūdį darė organizacijų ir tautinės vėliavos.

Minėjimą atidarė dabartinis New Yorko ramovėnų pirmininkas Jonas Rūtenis. Po trumpos įžanginės kalbos jis pakvietė tarti žodį Lietuvos generalinį konsulą Anicetą Simutį. Jis savo turiningoje kalboje priminė šios dienos ypatingą reikšmę ir ragino nenustoti vilties, kad Lietuva vėl bus laisva. Vėliau kalbėjo Bendruomenės pirmininkas A. Vakselis. Po to, buvo pakviestas "Kario" redaktorius Zigmąs Raulinaitis pagrindinei paskaitai.

Kalbėtojas, priminęs Vytauto Didžiojo vaidmenį Lietuvos valstybės iškilime, aptarė istorinių tradicijų išlaikymo reikalingumą atkuriamai laisvai Lietuvai. Pabrėžė tautiško svaarbą ir pagrindinius elementus jo išlaikymui.

Po jo kalbos Jonas Rūtenis pakvietė ant scenos kūr.-sav. kapitoną Jurgį Kiaunę ir plk. Juozą Šlepetį. Juos abu RAIMOVĖS vardu pakėlė į skyriaus Garbės

Narius. Ta proga Jonas Rūtenis perskaitė garbės nariais pekėlimo aktus, kuriuos jiems atskirai ir įteikė, o birutiečių pirmininkė M. Klivečkienė prisegė kiekvienam po raudoną rožę. Jurgis Kiaunė buvo pasipuošęs 4 ordenais ir savanorio-kūrėjo medaliu.

Legendą apie Vilnių skaitė "Darbininko" redaktorius P. Jurkus. Lietuvos Himnu buvo užbaigtas minėjimas.

K. Klastauskas

#### L.K.V.S. "RAMOVĖ" ČIKAGOS SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Rugs. 15 d., Jaunimo Centro patalpose, įvyko skyriaus narių susirinkimas. Jis buvo gana skaitlingas, gal dėl aukšto svečio, Amerikos kariuomenės plk. K. Okso dalyvavimo su paskaita. Jį atidarė, Paverptos Tėvynės prisiminimą sukalbėjo ir ramovėno a.a. P. Dirkio pagerbimą pravedė skyriaus p-kas A. Juškevičius. Susirinkimą vesti pakvietė P. Burneikį, kuris perskaitė patiektą v-bos darbotvarkę.

Pirmininkaujantis pakvietė prelegentą plk. K. Oksą paskaitai. Jis buvo dalyvių sutiktas plojimais. Prelegentas, čia gimęs ir augęs lietuvis, vaizdžiai supažindino klausytojus su J.A. Valstybių kariuomenės organizacija, jos vadovybe, priklausomumu ir kita, kas daugeliui buvo pirmą kartą girdėta, nes karinio turinio paskaitos retenybė, o turėtų būti pirmoje eilėje. Paskaita tęsėsi 45 min. ir po jos paskaitininkas atsakinėjo į klausimus. Dėl prelegento įsipareigojimų kitur, nors klausimų dar buvo, paskaita buvo užbaigta.

Paskaitininko žmona dalyviams išdalino brošiūrėlę: "Questions and answers about the army reserve" ir J.A. Valstybių kariuomenės inžinerijos dalinio biuletenį "The Bridge".

Pirmininkavęs padėjo prelegentui už labai vertingą paskaitą ir jo žmonai už talkininkavimą. Sekė C. V-bos bendraraščio Nr. 112 skaitymas, kurį perskaitė pirm-vęs. Po šio, kilo dėl bendraraščio turinio klausimų, bet deja, iš septynių C. V-bos narių, kurie visi yra ir skyriaus nariai, dalyvavo tik vienas, kuris pareiškė, kad nėra įgaliotas bei kompetentingas duoti paaiškinimus, nes ne amžiumi v-boje jauniausias, bet pareigolis. Tas buvo prašyta įrašyti protokolan ir sekančiame posėdyje aiškintis.

Perėjus prie klausimų ir sumanymų, kurie lietė daugiausia skyriaus vidaus reikalus, vienas dalyvis prašė skyr. v-bos paaiškinti, kodėl taip gražios Ramovės įvestos tradicijos, nariui mirus ruošti atsisveikinimą, mirus a.a. Povilui Dirkiui, kuris buvo ilgus metus skyr. p-ku



Rugsėjo 8 d. minėjime Brooklyne dalyvavo Lietuvos gen. konsulas A. Simutis su ponija, VLIKO atst. A. Vakselis su ponija, p. Emilija ir dr. Čekai (sėdi I eil.) ir pusantro šimto dalyvių. L. Tamošaičio nuotr.

ir uolus skyr. narys, atsisveikinimo vakarą su velioniu, prie jo karsto nebuvo garbės sargybos, nors ramovėnų nemaža dalyvavo ir skyr. v-bos narys netarė atsisveikinimo žodžio. Tas paliko daugelyje gilų kartėlių. Pirmininkavęs ieškojo v-bos pareigūno, į iškeltą klausimą atsakyti, deja, nei skyr. p-ko, nei jo pavaduotojo nesurado, o buvęs tuo metu vienintelis v-bos narys, iš penkių, kasininkas, pareiškė, jog jis nėra įgaliotas kalbėti v-bos vardu ir nieko negalys paaiškinti. P-kavęs paprašė dalyvių skyriaus veiklos reikalu nebekelti klausimų, nes nėra įgaliotų asmenų į juos atsakyti, o užprotokoluoti padėtį ir kelti klausimus sekančiame susirinkime.

"Kario" atstovas Čikagoje J. Stankūnas, kreipėsi į dalyvius, kad visi dalyvautų rengiamoje kavutėje paremti "Kari", kuri įvyks spalio 20 d., 4 val. p.p., Jaunimo Centre. Taip pat pareiškė: remkime savą spaudą ir per ją eikime į lietuviškąją visuomenę, ragindami kits kitą būti nepalūžtančiais kovotojais už tautos laisvę, bei gindami kario garbę, jei kas nori ją pažeisti. Davė pavyzdį. 1974 m. "Naujienų" viename numery, pasirašęs raide "P" davė straipsnį, kuriame prasilenkiama su tiesa: "Generolų Černiaus ir Raštikio garbės nariais nepakėlė". Kazys Ališauskas, taip pat "Naujienose", 1974 m. birželio 15 d., reaguodamas į iškraipytus ir tendencingus faktus, parašė dokumentais paremtą

straipsnį: "Generolų J. Černiaus ir St. Raštikio garbės reikalui". Todėl prašau jam, už atvirą ir drąsų karį ginantį žodį, išreikšti padėką. Susirinkusieji ilgais plojimais pritarė, o šio straipsnio autorius, kuris taip pat dalyvavo susirinkime, reikšdamas padėką ir dėmesį, pareiškė: "Vyrai, juk aš nieko ypatingo nepadariau, o tik atlikau savo, kaip kario pareigą". Jo žodžiai ir vėl buvo palydėti plojimais.

Dalyvis

#### LIET. KARIŲ VETERANŲ S-GOS "RAMOVĖS" CENTRO V-BOS VEIKLA

Rugs. 12 d. V-bos pirm. K. Dabulevičius sukvietė specialų narių posėdį Jaunimo Centre, patiekdamas trumpą darbo tvarkę, kurioje svarbesniuoju punktu buvo vicepirm. tarporganizaciniams reikalams Jono Gaižučio paduoto pareiškimo pasitraukti iš C. V-bos, dėl susidariusių nuomonių skirtumo aptarimas, Posėdyje dalyvavo 6 nariai. Persikaitčius pasitraukiančiojo pareiškimą, pirm. trumpai apibūdino J. G. veiklą Ramovėje: 3 metai skyriaus valdyboje, 12 metų C. V-boje, paskutiniame "Ramovė" skyrių suvaziavime didele balsų dauguma perrinktas C. V-bon, turi didelį įnašą į Ramovės veiklą. Vyko pasisakymai kitų dalyvių, iš ko išryškėjo dvi skirtingos nuomonės: 1) priimti J. Gaižučio pareiškimą, kaip nurodo ir jam pasiūsty protokolo ištrauką; 2) parašyti raštą C. V-bos

vardu J. Gaižučiui, grįžti v-bon, išlyginti taikiu būdu skirtingumus ir vėl sutartinai dirbti savosios tautos gerbūviui. Balsavimo keliu 5 nariai pasisakė už pirmąjį, vienas už antrąjį. Atskira nuomonė raštu pridedama prie v-bos posėdžio protokolo.

Seka kandidato kvietimas laisvai vietai, nes tokių turima 3: Jonas Švedas — 34 balsais, Kostas Juškaitis — 34 ir Juozas Bulika — 29. Pirmieji du turi balsų po lygiai, siūlomas J. Švedas, kaip buvęs prieš tai C. V-boje, ir antruoju K. Juškaitis. Balsavimo keliu už J. Švedą pasisako 5 ir K. Juškaitį — vienas. (Atskira nuomonė vieno pasisakiusiojo, pareiškėjo patiekta raštu ir prijungama prie V-bos protokolo).

Baigiant susirinkimą pirm. siūlo paruošti bendrąsias skyriams Lapkričio 23 d. minėjimui ir suaktyvinti skyriuose veiklą Ramovės siekiams įgyvendinti.

St. J.

#### TRADICINĖS ŠAUDYMO VARŽYBOS - PIKNIKAS HARTFORD, CONN.

Hartfordo ramovėnų tradicinės šaudymo varžybos — piknikas įvyko š.m. birželio 2 dieną Glastonburyje — policijos šaudykloje. Šaudyklą parūpino čia gimęs lietuvis, atsargos pulkininkas Antanas Šukys. Jis

kasmet Hartfordo ramovėnams parūpina šaudyklą ir daug padeda šaudymo ir pikniko metu.

Į šaudymo varžybas atsilankė daug ramovėnų, ne tik iš Hartfordo ir jo apylinkių, bet ir iš Waterburio ramovėnų skyriaus. Šaudymo ugnies liniją prižiūrėjo ir tvarkė Vaclovas Nenortas, padedant Justinui Guntuliui ir Pranui Stankui. Šaudymo varžybos vyko sklandžiai. Šaudymas vyko iš kariškų šautuvų ir iš trijų padėčių: gulom, klupsčiom ir stačiom. Pradžioje buvo prisišaudoma, o vėliau vyko pačios varžybos dėl prizų. Pirmą vietą laimėjo Vladas Smolskis (iš Waterburio), antrą — Antanas Malakauskas (iš Waterburio) ir trečią — Zigmas Strazdas (iš Hartfordo).

Pasibaigus šaudymo varžyboms, skyriaus vicepirmininkas Jonas Šimanskas padėjo visiems už dalyvavimą šaudyme ir ta proga nuo ramovėnų įteikė plk. A. Šukiui atitinkamą simbolinę dovanėlę. Plk. A. Šukys dėkojo už dovanėlę, žadėdamas ir ateityje visuomet padėti. Paskui plk. Šukys sveikino laimėtojus, įteikė jiems prizus, linkėdamas geriausios sėkmės.

Atlikus šaudymą prasidėjo ramovėnų šeimyninis piknikas. Čia, prie skaniai paruoštų užkandžių ir gaivinančių šaltų gė-

rimų bei kavutės, ramovėnai dalinosi įspūdžiais iš šaudymo varžybų. Taip besišnekučiuojant ir besidalinant mintimis, nepastebimai greit laikas prabėgo jaukioje, šeimyniškoje nuotaikoje ir gražioje gamtos aplinkumoje.

Hartfordo ramovėnai ypač dėkingi Waterburiečiams už jų nuoširdų bendradarbiavimą ramovėnų veikloje. Bendrai, ramovėnai skirstėsi namo su viltimi, kad ir ateinančiais metais vėl susirinks į šią tradicinę šaudymo šventę.

Dėl susidėjusių aplinkybių, skyriaus pirmininkui Petruui Šimanauskui negalėjus dalyvauti šaudymo varžybose — piknike, jas gražiai ir tvarkingai pravedė skyr. vicepirm. Jonas Šimanskas ir skyr. kasininkas Antanas Mockus.

R.

#### P A D Ė K A

Nuoširdžiai dėkojame dailininkei dr. Marijai Žukauskienei iš New Yorko, už dovanotą mūsų skyriui menišką paveikslą "Pirmasis sniegas".

Paveikslą dovanavo savo gražių kūrinių parodos Hartforde metu.

L.V.S. "Ramovė"  
Hartfordo Skyrius

Hartfordo ramovėnų šaudymo varžybų laimėtojai, iš k.: Antanas Malakauskas, Vladas Smolskis ir Zigmas Strazdas. Nuotr. A. Jaro.







Plk. kun. A. Švedas  
Sukaktuvinininkas

(atkelta iš 295 psl.)

jokų) įstojusių į vienuoliją vedėju, Clarendon Hills, Ill.

1952-1956 m. vėl buvo pašauktas iš atsargos į U.S.A. karo tarnybą 4 1/2 metams, kapelionauti. Iš to laikotarpio 29 mėnesius išbuvo paskirtas New Yorko valstijoje.

Vėliau 2 metams buvo paskirtas į Alaską. A. Švedas baigė U.S.A. armijos karinę tarnybą pulkininko laipsniu, su karo kapeliono teisėmis.

1960 m. kun. A. Švedas Vienuolijos buvo paskirtas misijoms į Argentiją. Apsistojo "Aušros Vartų" parapijoje, Avellanedoje, Buenos Aires prov.

Po dviejų metų ten misijų darbo, buvo perkeltas į Rosario miestą, į Šv. Kazimiero lietuvių parapiją, esančią Avenida Rosario 1552, Prov. Santa Fe.

Jau 12 metų kaip jis Rosario meiste sąžiningai ir rūpestingai eina Šv. Kazimiero viršininko pareigas. Šioje parapijoje šiuo metu dirba kunigai marijonai; kun. Juozas Margis, MIC, Šv. Kazimiero parapijos klebonas, kun. Aleksandro Olezynski, MIC. Kapelionas aptarnauja ir kitas paskiras vietas.

Plk. kun. Antanas Švedas, M.I.C. yra nuoširdus ir malonus, daug prisidėdamas įvairiais darbais bei aukomis prie lietuviškos veiklos, o ypač prie Rosario Lietuvių Bendruomenės veiklos, švenčiant tradicines vardines Antanų, Jonų, Povilių ir t.t. Sukaktuvinininkas plk. kun. A. Švedas, M.I.C. buvo pagerbtas jo amžiaus ir kunigystės jubiliejaus proga. Rosario Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Jonas Papečks, pasveikindamas sukaktuvinininką, jam ta proga įteikė gražų pergamentą. Publikos buvo sugiedota Ilgiausių Metų Sukaktuvinininko išsamią biografiją, bei veiklos darbus ga-

na gražiai ir ryškiai nušvietę parapijos klebonas kun. Juozas Margis, M.I.C.

Sukaktuvinininkas dalyvaudavo ir kituose didesniuose suėjimuose bei suvažiavimuose: 1963 m. vasario 21-26 d.d. dalyvavo kaip Tėvų Marijonų atstovas II Pietų Amerikos Lietuvių Kongrese, Urugvajuje; 1967 m. vasario 2-5 d.d. dalyvavo IV Pietų Amerikos Lietuvių Kongrese, Buenos Aires.

Rosario lietuvių kolonija, pulkininkui kunigui Antanui Švedui, M.I.C., nenuilstamai dirbančiam pasišventimo ir pasiryžimo darba, linki daug gražių, ilgų ir nepailstamų metų, bei nuoširdaus pasišventimo vadovauti ir toliau Rosario lietuvių Švento Kazimiero parapijai.

J. Papečks  
Rosario Lietuvių Bendruomenės  
Pirmininkas

#### Naujas leidinys mokyklai

Lietuvių tautos ir valstybės istorija, pirmoji dalis. Istorijos vadovėlis lituanistinių mokyklų IX skyriui arba V klasei. Redagavo Vincentas Liulevičius. JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo Tarybos leidinys, 1974 m., kaina 5.00 dol. Spaudė M. Morkūno spaustuvė Čikagoje.

Vadovėlis 200 puslapių, gausiai iliustruotas, viso 162 iliustracijos, patalpintos atitinkamose teksto vietose. Vadovėlis vykusiai pritaikintas išėivijos sąlygomis. Istorija, kaip ir geografija, surišta su gyvenimu, ryšio palaikymui patiekta iliustracijų. Skyrelių pabaigoje yra klausimai, santraukos ir uždaviniai, tai palengvina mokytojų darbą ir mokiniams geriau pagrindinius dalykus išmokti.

Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad vadovėlis yra perkrautas, tačiau akykai pasiskaičius, tenka atsisakyti šios nuomonės. Mokytojas žinos kiek laiko gali skirti istorijos pamokoms, tad galės vienus dalykus siaurinti, arba, kitus praplėsti. Tad perkrovimo nėra.

Vadovėlyje yra paminėta bolševikų įvestoji kolchozinė baudžiava Lietuvoje. Nėra jokios abejonės, kad tai reikėjo paminėti, tik ar nevertėjo truputį daugiau išplėsti. Tačiau, galės tai atlikti mokytojas.

Knygos pabaigoje yra skyrius apie Lietuvos kariuomenę, kurį parašė redaktorius Vincentas Liulevičius. Paminėta kariai, ginklai ir senovės plys.

Vykusiai parašyta ir suredaguota, su daug iliustracijų. Proga supažindinti su senąja ir Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėmis ir kovos priemonėmis. Iliustracijos papildė žinias.

Bendrai, vadovėlis sudaro malonų įspūdį. Jaunoji karta susipažins su senąja savo tėvų ir senelių Tėvyne. Malonu

konstatuoti, kad vadovėlių paruošiant dalyvavo ir jaunosios istorikės-talkininkės: Silvija Alenskaitė, Danutė Bruškytė, Danuolė Stončiūtė ir Augusta Šaulytė. Jos yra mokslą baigusios JAV, tad lietuviybė Amerikoje neišnyks. Turime stiprią priaugančią kartą.

Tenka dėkoti ir palinkėti sėkmės vadovėlio II ir III dalį leidžiant.

Kazys Ališauskas

Viešas laiškas Kaziu Karužai,

J. Daumanto šaulių kuopos p-kui

Man, kaip "Kario" atstovui, ir buv. "J. Daumanto" šaulių kuopos p-kui, nors ir nemalonu, bet pareigos verčiamas privalau viešai kreiptis į Tamsą. Prašau atsakyti, kodėl iki šio laiko neįvykdėt šaulių kuopos susirinkimo nutarimą — nepasiuntėt "Kario" administracijai 141.00 dol., iš gauto pelno, 1973 m. rugsėjo 22 d. rengto linksmavakario?

Mano kadencijos metu, kuopos susirinkime, pasiūliau sumanymą — rengti pobūvį drauge su ramovėnais ir pelną pasidalinus lygiomis, kuopa savo dalį skirtų "Kario" žurnalui paremti. Susirinkimo dalyviai šį reikalą apsvarstę, sutarė vykdyti. Šį uždavinį buvau įsipareigojęs atlikti. Tačiau išrinkus Tamsą pirmininku, ši pareiga atiteko Tamstai. Teisa, pirmąją dalį atlikote, vakaras surengtas. Bet antroji dalis — "Kariui" dar neištesėta. Kodėl? Vadovaujantis Tamstos parašyta korespondencija ("Draugas", 1973.X.9) pelno gauta 282.00 dol., taigi kuopai atiteko 141.00 dol. Korespondencijoje išsireiškėt neteisingai. "...šaulių linksmavakaris, kurio tikslas gautu pelnu paremti karinę spaudą ir A. Mirono naujai leidžiamą knygą..." Turi būti: paremti "Kari". Karinė spauda — bendrybė, nenusakanti tiksliai, specifiniai. Susirinkimo protokole aiškiai įrašyta "Kariui". O gal pažymėjot sąmoningai, apeiti privalomą nutarimą?

Turiu priminti LŠST statuto 157 str. "Dalinio pirmininkas vykdo dalinio susirinkimų, arba valdybos nutarimus". Statutas privalomas visiems, be išimties. Kuopos susirinkimo nutarimą neturi teisės pakeisti, nei dalinio valdyba, nei pirmininkas.

"Kario" reikalą norėjau išsiaiškinti metiniame šaulių kuopos susirinkime. Deja, kaip "Kario" atstovas negavau pranešimo. Kreipiausi raštu į k-pos išd. J. Janušauską, nesulaukiau atsakymo. Jei šį reikalą kuopos vadovybė nerado reikalo išsiaiškinti savųjų tarpe, iškeliau viešumon, nes savo įsipareigojimą privalau atlikti.

O. Žadvydas

Los Angeles "Kario" atstovas

### A.A. PLK. LTN. VINCAS BLAŽYS

Iš Švedijos, per p. K. Čeginską, gauta liūdna žinia, kad ten, Stockholme, mirė plk. ltn. Vincas Blažys. Palaidotas rugpiūčio 24 d. Stockholmo katalikų kapinėse.

Velionis mirė po ilgos ir sunkios ligos eidamas 79 metus (gimė 1895 m. rugsėjo 30 d.). Buvo baigęs karo mokyklą, dalyvavo kovose su lenkais, pateko nelaisvėn, iš kurios pabėgo. Vėliau, per Čekoslovakiją ir Vokietiją, sugrįžo Lietuvon. Sugrįžęs tuoj vėl stojo į kariuomenės eiles. Kovoms su lenkais pasibaigus, tarnavo I divizijos štabe, Panevėžyje, vėliau — 7 pėst. pulke. Buvo susirgęs džiova, gydėsi Šveicarijoje. Šiek tiek pasigydęs ir sveikatai pagerėjus, grįžo kariuomenės tarnybon. Buvo ūkio skyriaus viršininku I pėst. pulke, Ukmergėje.

Vokiečių okupacijos metais, už atmetimą ir priešinimąsi įsteigti lietuvių SS legioną, 1943 m. kovo mėn. buvo suimtas ir išvežtas į Stutthofo koncentracijos stovyklą. Joje išbuvo beveik iki karo pabaigos. Karui pasibaigus apsigyveno Švedijoje. Ilgesnį laiką tarnavo Švedijos meteorologijos institute, kol išėjo pensijon. Buvo aktyvus Švedijos lietuvių bendruomenės veikėjas. Buvo labai pareiškęs ir darbštus, didis savo Tėvynės mylėtojas. Tarnaujant Lietuvos kariuomenėje buvo labai gerai vertinamas savo viršininkų ir valdinių.

Prie velionies kapo, lietuvių bendruomenės vardu, atsisveikino dipl. inž. K. Gumauskas, taip pat likimo draugas, kalbėjęs Stutthofo koncentracijos stovykloje. Buvo lietuviškai sugiedota „Amžina atilsi“. Visiems laidotuvių dalyviams, našlės vardu, padėkojo lektorius Juozas Lingis. Švedijoje paliko žmona Elena ir dukrelė Lietuvoje.

K. Ališauskas

### KAPITONĄ JONĄ CIJŪNELĮ AMŽINBĖN PALYDĖJUS

1974 m. liepos 20 d., Brocktone, Mass., pasitraukė iš labai jau išretėjusių nepriklausomos Lietuvos karininkijos gretų — kpt. Jonas Cijūnelis.

Velionis buvo gimęs 1894 m. rugpiūčio 1 d., Švenčionių aps. 14-os vaikų šeimoje. Čia augo ir mokėsi. Didžiojo karo metu Rusijoje baigė karininkų mokyklą. Karo audrų sūkuryje, jaunas leitenantas buvo blaškomas po visą Rusiją. Išaušus Lietuvos laisvės rytui, atsukė į tėvynę ir įstojo į jauną nepriklausomos Lietuvos kariuomenę. Paskirtas į 1 pėst. pulką, 1920 m. gina Lietuvos laisvę nuo klastingų lenkų. Vėliau baigia Vytauto Didžiojo Aukšt. Karininkų Kursų VII laidą.

Lietuvos kariuomenėje ėjo įvairias pareigas: 4 Lietuvos Karaliaus Mindaugo pėst. pulke, 7 Z. K. Butegaidžio p., 6



Kpt. J. Cijūnelis

pulke ir kelių apskričių komendantūrose.

1922 m. sukūrė šeimą su Vladislava Jurkevičiūte

Už nuopelnus buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ir Gedimino ordinais. Kpt. J. Cijūnelis pasižymėjo ne vien kaip karininkas, bet dar ir meniškais gabumais. Būdamas mėgėjas, piešė portretus, gamtos vaizdus Lietuvoje ir už jos sienų. Jo pieštų paveikslų tiek tėvynėje, tiek čia, yra daug palikusių. Savo menu jis nesireklamavo, taip ir mirė „nežinomas menininkas“.

1944 m. rusams-komunistams grįžtant į Lietuvą, kpt. J. Cijūnelis su žmona, sūnumi ir dviem svainių (Grybauskų ir Ribų) šeimomis, pasitraukė į Vokietiją. Vokietijoje išgyveno vienintelio sūnaus dingimą. Po ilgų ieškojimų, suseka pėdsakus ir susiriša su juo Lietuvoje.

1949 m. emigravo į JAV. Ilgiausiai gyveno su žmona ir svainių šeimomis Brocktone. Visų rūpesčiai — buvo jo rūpesčiais. Dirbo fabrike, kol išėjo į pensininko pensiją.

A.a. kapt. J. Cijūnelis iki paskutinio atodūsiu nešiojosi vilį grįžti į nepriklausomą Lietuvą. Gal nujausdamas, kad aušros rytas dar toli, 1973 m. abu su žmona aplankė Tėvynę, pasimatė su išsilgtuoju sūnumi ir jo šeima, ir po metų, neilgai pasirgęs, mirė toli nuo tėvynės, Atlanto pakrantėje, Brocktone.

Palaidotas liepos 23 d. Brocktono miesto kapinėse, kur ilsisi ir jo vienas svainis. Buvo kviestas į laidotuves ir jo sūnus, tačiau, negavęs leidimo, tik telefonu su savo motina šią nelaimę jautriai abu išgyveno. Šermentyse, šv. Kazimiero bažnyčioje ir kapinėse daug artimųjų, kunigų ir draugų dalyvavo. Visas laidojimo apeigas ir bažnyčioje šv. mišias, atnašavo klebonas kun. Petras Šakalys, dalyvaujant kunigams: dr. Ant. Jurgaičiui iš Providence, R.I., kleb. A. Abračinskui —

Norwood, Mass., kun. S. Saulėnui — Cambridge, Mass., kun. E.J. Svičkai — Boxbury, Nukryžiuotojo Jėzaus Seserų vienuolyno kapelinui kun. V. Valkavičiui ir kun. Jonui Bernatoniui. Kapinėse visas būrys kunigų pašventino kiekvienas amžino poilsio žemiškąją buveinę ir duobę, ir pareiškė žmonai užuojautą. Visi sugiedojo Marija, Marija.

Amžinoji Tėvynė, kapitone Jonai, garbingas Lietuvos gynėjų, tebūnie šviesi ir lengva.

E. Ribokienė

### RAMOVĖNO NAUJA KNYGA

LKVS Ramovės Los Angeles Skyrius netrukus išleidžia savo pirminko Andriaus Mirono-Norimo romaną „Miršta tik žmonės“. Knygai gražų viršelį sukūrė kukli, bet gabi dailininkė M. Žymantienė (Biržiškaitė). Romaną jau pabaigė rinkti „Vilties“ leidykla Clevelande ir toliau dar lieka spausdinimo bei įrišimo darbai.

Romano turinys iš premijuotos „Dirvos“ konkurse novelės „Alytis“ ir apima dvių kartų šeimos gyvenimą tarp mūsų nepriklausomybės atstatymo laikų ir baigiant bolševikine okupacija ir partizanų kovomis. Yra skaudžių mūsų tautai vaizdų, jautrių vietų ir net kiek mūsų tautosakos. Tačiau visą knygos svorį lemia partizanų kovos.

Los Angeles ramovėnai pasiryžo surinkti prenumeratomis bei aukomis reikalingą spausdinimui sumą, todėl kiekvienas 5 dol. užsakymas šiam tikslui labai padės. Lapkričio 1 d. knyga bus atiduota įrišti, ir tada Mecenatų-Rėmėjų sąrašas bus galutinai uždarytas, tačiau užsiprenumeruoti net ligi ateinančių metų bus dar nevėlu. Perlaidas ar čekias adresuoti Los Angeles Ramovės Skyriaus pirminkui A. Mironui, 4422 Oakwood Ave., Los Angeles, Ca. 90004.

Malonu pabrėžti, kad A. Norimas Amerikoje išleidžia jau katvirtąją savo kūrybos knygą. Anksčiau buvo išleidęs novelių rinkinį „Naujas veidas“, po to trumpą apysaką „Man silpna“ ir 1970 m. Kultūros Fondas išleido jo premijuotą jaunimui apysaką „Be namų“. Gaila, jo romanas „Rytai-Vakarai“ buvo tik „Draugo“ atkarpose atspausdintas. Užtat dabar sulauksime pirmojo jo romano Amerikoje. „Miršta tik žmonės“ tikrai neapvils skaitytojų.

V. A.

U. S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION <small>(Act of August 12, 1970: Section 3685, Title 39, United States Code)</small>		SEE INSTRUCTIONS ON PAGE 2 (REVERSE)
1. TITLE OF PUBLICATION <b>R A B Y S</b>		2. DATE OF FILING <b>9.13.74</b>
3. FREQUENCY OF ISSUE <b>Published monthly except July and August</b>		
4. LOCATION OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, city, county, state, ZIP code) (Not printers) <b>341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207 Kings County</b>		
5. HEADQUARTERS OR GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHERS (Not printers) <b>341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207 Kings County</b>		
6. NAMES AND ADDRESSES OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR		
PUBLISHER (Name and address) <b>Lithuanian Veterans Assoc. REMOVE, Inc. 341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207</b>		
EDITOR (Name and address) <b>Z. Raulinaitis 341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207 Kings County</b>		
MANAGER EDITOR (Name and address) <b>Same</b>		
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given.)		
NAME	ADDRESS	
<b>Lithuanian Veterans Assoc. REMOVE, Inc.</b>	<b>341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207 Kings County</b>	
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)		
NAME	ADDRESS	
<b>NONE</b>		
9. FOR OPTIONAL COMPLETION BY PUBLISHERS MAILING AT THE REGULAR RATES (Section 132.121, Postal Service Manual)		
39 U. S. C. 3626 provides in pertinent part: "No person who would have been entitled to mail matter under former section 4359 of this title shall mail such matter at the rates provided under this subsection unless he files annually with the Postal Service a written request for permission to mail matter at such rates." In accordance with the provisions of this statute, I hereby request permission to mail the publication named in Item 1 at the reduced postage rates presently authorized by 39 U. S. C. 3626.		
(Signature and title of editor, publisher, business manager, or owner) <i>Z. Raulinaitis, ed</i>		
10. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 132.122, Postal Manual)		
(Check one)		
The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes	<input checked="" type="checkbox"/> Have not changed during preceding 12 months	<input type="checkbox"/> Have changed during preceding 12 months (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)
11. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION	AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NUMBER OF COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE
A. TOTAL NO. COPIES PRINTED (Net Press Run)	1400	1400
B. PAID CIRCULATION		
1. SALES THROUGH DEALERS AND CARRIERS, STREET VENDORS AND COUNTER SALES	95	97
2. MAIL SUBSCRIPTIONS	1199	1192
C. TOTAL PAID CIRCULATION	1294	1289
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS		
1. SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES	37	39
2. COPIES DISTRIBUTED TO NEWS AGENTS, BUT NOT SOLD	-	-
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	1331	1328
F. OFFICE USE, LEFT-OVER, UNACCOUNTED, SPOILED AFTER PRINTING	69	72
G. TOTAL (Sum of E & F—should equal net press run shown in A)	1400	1400
(Signature of editor, publisher, business manager, or owner) <i>Z. Raulinaitis, ed.</i>		
I certify that the statements made by me above are correct and complete		

**NAUJAS "KARIO" ADRESAS****Prenumeratos mokestį ir korespondenciją siųsti šiuo NAUJU adresu:****341 HIGHLAND BLVD., BROOKLYN, N.Y. 11207****KARIO PRENUMERATORIAMS IR PLATINTOJAMS**

Kylančios kainos, deja, neaplenkė ir KARIO spausdinimo. Už spaudos darbą spaustuvė nuo sausio 1 d. 1974 m. pakėlė kainas 12%, o nuo š.m. birželio mėn. popieriaus kaina vėl pakilo 9%.

Esame priversti ir mes, nors ir labai apgailestaudami, kelti prenumeratos kainą. Nuo sausio 1 d. 1975 m. prenumeratos mokestis bus \$10.00 metams, atskiro KARIO nr. kaina — \$1.00.

Tikimės, kad KARIO skaitytojai, suprasdami mūsų žurnalo svarbią misiją, nepabūs tik vienu doleriu brangesnio metinio mokesčio ir rems mūsų darbą ir toliau.

Suprasdami, tačiau, ir mūsų skaitytojų biudžetinius sunkumus, darome išimtį tiems prenumeratoriams, kurie sumokės prenumeratą iki gruodžio mėn. 10 d. 1974 m.; jiems prenumerata už 1975 metus — tik \$9.00.

**KARIO Administracija**

**UŽSIENIO prenumeratoriai prašomi nedelsiant pranešti KARIO administracijai naujus pašto kodų numerius.**

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.